

**UNIVERZA V MARIBORU
PEDAGOŠKA FAKULTETA
Oddelek za predšolsko vzgojo**

DIPLOMSKO DELO

Mojca Funtek

Maribor, 2015

**UNIVERZA V MARIBORU
PEDAGOŠKA FAKULTETA
Oddelek za predšolsko vzgojo**

Diplomsko delo

PLES LUTK MARIONET

Mentorica:
doc. Sabina Šinko

Kandidatka:
Mojca Funtek

Somentorica:
pred. mag. Olivera Ilić

Maribor, 2015

Lektorica: Ana Koritnik, prof. slov.

Prevajalec: Alan Paradiž, prof. angl. in ruš.

ZAHVALA

Pri izdelavi diplomske naloge se zahvaljujem mentorici doc. Sabini Šinko in somentorici mag. Oliveri Ilić, ki sta potrpežljivo komunicirali z mano in me s svojo strokovnostjo in izkušnjami vodili skozi nastajanje diplomske naloge.

Zahvaljujem se svoji družini in fantu Lovru, ki so me skozi celoten študij podpirali in mi stali ob strani v dobrem in slabem. Zahvala gre tudi sosedi Albini in sosedu Janezu, ki sta mi svetovala in nudila podporo pri nastajanju diplomske naloge.

Zahvaljujem se sodelavkam vrtca Osnovne šole Blaža Arničča Luče, ki so mi omogočile izvajanje dejavnosti, se mi prilagajale in mi nudile pomoč.

Zahvaljujem se vsem, ki ste kakor koli pomagali pri nastajanju diplomske naloge, me bodrili in me pripeljali do konca študija.

UNIVERZA V MARIBORU
PEDAGOŠKA FAKULTETA
Oddelek za predšolsko vzgojo

IZJAVA

Podpisana **Mojca Funtek**, rojena 11. 05. 1992, v Slovenj Gradcu, študentka Pedagoške fakultete Univerze v Mariboru, smer predšolska vzgoja, izjavljam, da je zaključno delo z naslovom **Ples lutk marionet** pri mentorici **doc. Sabini Šinko** in somentorici **mag. Oliveri Ilić** avtorsko delo. V zaključnem delu so uporabljeni viri in literatura korektno navedeni; teksti niso prepisani brez navedbe avtorjev.

Maribor, 02. 06. 2015

POVZETEK

Diplomska naloga z naslovom Ples lutk marionet zajema teoretični in praktični del. V teoretičnem delu smo se osredotočili na lutko in gibanje. Predstavili smo različne vrste lutk, s katerimi potekajo različne metode dela. Kot glavno dejavnost otrok smo predstavili tudi igro. Prek nje se otrok celostno razvija, omenili smo otrokov razvoj ob igri ter se osredotočili na otrokov gibalni razvoj, pri katerem lahko pomembno vlogo igra tudi lutka.

Sledi poglavje o gibanju, govorili smo o motoričnem in senzomotoričnem razvoju ter o telesni in prostorski orientaciji. Omenjena je telesno gibalna inteligenca, ki je pomemben dejavnik pri gibalnih in plesnih dejavnostih. V nadaljevanju smo predstavili plesno vzgojo in ustvarjalni gib ter omenili še povezavo glasbe in plesa.

Glavni namen praktičnega dela diplomske naloge je prek lutke marionete otroke spodbuditi k plesni dejavnosti. V zadnjem poglavju smo nazorno zapisali priprave za plesne in lutkovne dejavnosti. Pripravili smo sedem plesnih dejavnosti in eno za izdelavo lutk. Glavna tema naših dejavnosti so bila različna potovanja lutke marionete. Na začetku smo uporabili lutko v gibanju, kasneje pa smo se sami postavili v vlogo lutke marionete in zaplesali. V pripravah so navedeni glavni cilji, metode dela, sredstva, ki smo jih uporabili, in natančen potek dela. Za vsak ples so natančno zapisani gibalni, vsebinski in glasbeni motivi ter prostorska porazdelitev. Vsaka priprava ima slikovno gradivo in evalvacijo.

Ključne besede:

- predšolska vzgoja,
- lutka, otrok,
- razvoj,
- gibanje,
- ples,
- lutka marioneta,
- priprave.

ABSTRACT

The present diploma thesis titled *Dance of the Marionettes* consists of a theoretical and practical part. The theoretical part focuses on a puppet and its motion. Here, a variety of types of puppets, used as a medium in different working methods, is presented. A play is put forward as the most common children's activity, since it is through this medium that a child grows as a whole. A child's development is linked to a play. It is a play that fosters motoric development – this is where a puppet can play an important role.

A chapter on the motion and movement follows. Areas such as motoric and sensomotoric progresses and physical and spacious orientation are discussed. The so-called kinesthetic intelligence which is an important factor in physical and dance activities is presented. Furthermore, dance education and creative movements are described in a greater deal; a link between music and dance as forms of expression is singled out.

The main objective of the practical part is to present ideas as how to encourage children to dance (i.e. get physically active) through a puppet as a medium. The last chapter in detail presents a preparation and an execution plan of dance and puppet related activities. The paper encompasses seven dance activities and one puppet making activity. All the activities share the theme of a puppet going on some kind of a journey. At first, a puppet is used to demonstrate motion, but then children themselves become puppets marionettes and dance. The preparation contains the main goals and objectives, working methods and approaches that need to be applied, and a detailed step-by-step execution plan of each activity. Every dance activity is equipped with precise motion-dance motives, storyline, music motifs and spatial distribution, while all preparations contain visual materials and evaluation as well.

Key words:

- pre-school education,
- puppet, child,
- (child's) development,
- motion,

- dance,
- puppet (marionette),
- preparation.

KAZALO VSEBINE

1	Uvod	1
2	Obravnava teme	2
2.1	Lutka	2
2.2	Vrste lutk	3
2.2.1	Lutke na palici	3
2.2.2	Lutke na nitkah ali marionete	5
2.2.3	Ročne lutke	8
2.2.3.1	Prstne lutke	9
2.2.3.2	Naglavne lutke	10
2.2.4	Ploske lutke	10
2.2.5	Mimične lutke	11
2.2.6	Maske	13
2.3	Komunikacija z lutko	14
2.4	Igra	17
2.4.1	Lutkovna igra kot simbolna igra	18
2.4.2	Metode dela z lutko	21
2.4.2.1	Spontana igra z lutko	21
2.4.2.2	Pogovor skozi lutko	21
2.4.2.3	Pripovedovanje z lutko	21
2.4.2.4	Izdelava lutk	22
2.4.2.5	Priprava prizorov z lutko	22
2.4.2.6	Učenje in poučevanje z lutko	23
2.4.3	Otrokov razvoj ob igri z lutko	23
2.5	Animacija lutk in otrokovo gibanje	26
2.5.1	Vloga vzgojitelja pri animaciji z lutko	28
2.6	Gibanje	29
2.6.1	Motorični razvoj	32
2.6.1.1	Razvojni model:	34
2.6.1.2	Gibalni vzorci	36
2.6.2	Senzomotorični razvoj	37
2.6.2.1	Občutki in zaznave	38

2.6.3	Zaznavanje lastnega telesa	39
2.6.4	Telesna in prostorska orientacija	40
2.6.4.1	Orientacija telesa v prostoru	42
2.6.4.2	Gibalno vedenje in orientacija v prostoru	43
2.6.5	Telesno gibalna inteligenca	44
2.6.6	Plesna vzgoja in ustvarjalni gib	46
2.6.7	Povezava glasbe in plesa	51
3	Namen	54
4	Cilji	55
5	Metodologija	56
5.1	Raziskovalne metode	56
5.2	Raziskovalni vzorec	56
5.3	Postopki zbiranja podatkov	56
5.4	Postopki obdelave podatkov	57
5.5	Uporabljeni viri.	57
6	Praktični del	58
6.1	Priprave	58
6.1.1	Priprava potovanje lutke skozi mesto	58
6.1.2	Priprava potovanje lutke skozi travnik	64
6.1.3	Priprava potovanje lutke skozi gozd	70
6.1.4	Priprava potovanje lutke skozi igrišče	76
6.1.5	Priprava potovanje lutke skozi dan	82
6.1.6	Priprava potovanje lutke skozi noč	89
6.1.7	Priprava potovanje lutke v vesolje	96
6.1.8	Priprava potovanje lutke na morje	101
7	Sklep	108
8	Literatura in viri	111

KAZALO SLIK

Slika 1: Potujemo skozi mesto.	63
Slika 2: Lutka kot berač.	63
Slika 3: V mestu gremo tudi na avtobus.	64
Slika 4: Lutka Marioneta – Mari pozdravi otroke.	69
Slika 5: Skupno potovanje skozi travnik.	69
Slika 6: Raziskujemo v raziskovalni škatli.	75
Slika 7: V gozdu objemamo drevesa.	75
Slika 8: Na igrišču igramo košarko.	82
Slika 9: Po naporni vadbi potrebujemo počitek.	82
Slika 10: V jutranjem koticu smo si izdelali kraguljčke.	88
Slika 11: »Kako zanimiv rekvizit ...«	88
Slika 12: ... »z njim lahko tudi zaplešemo.«	89
Slika 13: »Kakšna tema, skoraj nič ne vidimo!«	95
Slika 14: Skupaj potujemo skozi noč.	96
Slika 15: Otroci spoznavajo različne lutke na nitkah.	101
Slika 16: Nastale so pisane lutke na nitki – vesoljčki.	101
Slika 17: Z velikimi modrimi plahkami uprizorimo valovanje morja.	106
Slika 18: Otroci z navdušenjem prhutajo s plahko	107
Slika 19: Skupaj se skrijemo pod morje.	107

1 UVOD

Lutke so prijazne, mehke, zanimive, otroci jih imajo radi. Prek lutke otrok lažje komunicira z drugimi, izraža svoja čustva in razpoloženja. Poznamo več vrst lutk, vsaka lutka ima svojo značilnost in vsaka je nekaj posebnega. Najbolj pomembna otrokova dejavnost v predšolskem obdobju je igra, odrasli jim moramo to omogočiti, hkrati pa jih spodbujati k spontani igri z lutko. Vzgojitelji z lutko v roki postanemo otrokom bližji, bolj zanimivi, vidijo nas v drugi luči in imamo magično moč.

Lutka lahko tudi pleše in se giba. Gibanje je za ljudi zelo pomembno, je potreba, ki jo ima vsak človek, prek gibanja spoznavamo svoje telo in svet okoli sebe. Gibalni razvoj poteka v določenem vrstnem redu, prek gibanja zaznavamo prostor in telo, ki se nahaja v prostoru. Lutka lahko tudi zapleše, ples je umetnost, je nekaj lepega, kar izraža s svojim telesom. Plešemo lahko sami, z lutko, v paru, v skupini, z rekviziti ali brez. Prek plesa lahko prav tako izrazimo svoja čustva.

2 OBRAVNAVA TEME

2.1 Lutka

Lutka je simbol, oživljen predmet, prijatelj otroka, ki mu omogoča enostavnejše in zanimivejše doživljanje predmetov, ljudi in sveta okoli sebe.

Z lutko se otrok sreča zelo zgodaj, če ne prej, ko prvič vstopi v vrtec. Lutka v roki vzgojiteljev postane glavna avtoriteta in oseba, ki otroku pomaga pregnati ločitveni strah. Otroku lahko lutki zaupa svoje težave, skozi njo vzpostavlja komunikacijo z okoljem, prav tako pa lutka otroka spodbudi k ustvarjalnosti in tako nastanejo prvi izdelki, ki pri otroku utrdijo samopodobo. Vzgojitelji otroke v vrtcu spodbujamo k ustvarjalni igri, zato je pomembno, da so lutke enostavne iz vsakdanjih in otroku znanih predmetov, pri otroku bodo spodbudile čustveno reakcijo, ki je velikokrat neodvisna od besed (Korošec in Majaron, 2002, str. 5).

»Lutko lahko definiramo kot gledališki, snovni odrski simbol, ki predstavlja dramski lik in je voden posredno ali neposredno s pomočjo lutkarja« (Trefalt, 1993, str. 11).

Lutko lahko enačimo s človekom, saj je zelo podobna človeku, pravzaprav je simbol človeka, ki predstavlja tip, stalen karakter. Tako tudi otroci enačijo lutko in človeka, saj jim resnični svet in ustvarjen pravljичni svet ne predstavljata razlik. Lutke predstavljajo resnično življenje in nevtralni aspekt človeka, lahko se uporabljajo tudi za zadovoljitev socialnih, čustvenih in intelektualnih potreb. Lutke lahko povedo več kot živi igralec, so manj obremenjujoče, zato jih je dobro uporabljati pri tabu temah (Šinko, 2008).

Lutke otrokom pomagajo pri učenju ter vključevanju več inteligentnosti, spodbujajo pismenost, govorne spretnosti, vplivajo na otrokovo socialno rast. Otroci se skozi lutke lažje spopadejo s problemi, konflikti med vrstniki in drugimi težavami, ki jih pestijo, zato lahko rečemo, da ima lutka svojo moč in čarobnost.

Lutka je prisposodba oz. metafora, ki na odru postane vizualna metafora za čustva, ima zunanjo fizično podobo in notranje življenje, ki ji ga je dal izdelovalec in animator. Lutka je lahko tiho ali spregovori, njene misli pa so glasne in odločne. Lutka je podaljšek lutkarja, posreduje moč in svobodo lutkarja, lutka gre, kamor si človek ne upa, je pogumna, zapoje, pove, kar želi, lahko tudi poleti v nebo. Pri lutki gre za večsmerno interakcijo; najprej poteka interakcija lutke z občinstvom in njihovo domišljijo, lutka komunicira z gledalci in lutkarjem, lutkar pa je v interakciji z gledalci (Bernier, 2005, str. 6–7).

2.2 Vrste lutk

Lutke so za otroke zelo privlačne, imajo posebno moč in energijo, ki jo zmorejo le one. Tu ne gre le za estetsko obdelane lutke, ki jih vidimo na profesionalnih predstavah, ali za tiste, kupljene v trgovinah. Govorimo o vseh možnih preprostih lutkah, ki jih otroci naredijo sami ali skupaj z učiteljico/vzgojiteljico (Korošec in Majaron, 2006, str. 103).

Poznamo več vrst lutk, ki so različne oblike, barve, materiala in različnih karakterjev:

- lutke na palici,
- lutke na nitkah,
- ročne lutke,
- ploske lutke,
- senčne lutke,
- prstne lutke,
- mimične lutke in
- maske.

2.2.1 Lutke na palici

Lutke na palici ali tako imenovane javajke so vodene od spodaj navzgor. Lutka na palici je zelo atraktivna lutka, je odločna v gibanju in je elegantna v gestah. Njen

odrski prostor ni omejen, z njo pa lahko uprizorimo tekstovno bogate teme, rekvizite uporablja neposredno ali s pomočjo šipk, to so stranske paličice, rekviziti pa so sorazmerni velikosti lutke (Zapiski s predavanj, 2014).

Lutka na palici je preprosta za izdelavo, prav tako pa se z njo enostavno animira. Pri nas v Sloveniji je lutka na palici precej priljubljena, zato jo Breda Varl (1995) postavlja na prvo mesto. Lutka je bila v zgodovini odsev človeka, tako je do danes obdržala človekov proporci.

Glava je postala najpomembnejši del lutke, je okrogle ali jajčaste oblike, izdelana je iz različnih materialov, na njej pa so najpomembnejše oči, ki predstavljajo najpomembnejše čutilo. Glava je lahko osnova za živalsko ali človeško lutko. Pri človeških lutkah z velikostjo in postavitvijo oči določimo starost, karakter, razpoloženje lutke. Splošno velja, da imajo otroci oz. mlajše osebe oči večje in postavljene bolj narazen, pri starejših osebah pa so oči manjše, postavljene bolj skupaj v sredini obraza, za oči po navadi uporabimo razne gumbe, kroglice, ali so samo naslikane. Glavo lutke nasadimo na leseno ali železno palico, pri železni je pomembno, da ima prečni križ, pri leseni pa to ni potrebno. Palico v glavo prilepimo tako, da lutka gleda navzdol. Vodilo lutke je lahko krajše ali daljše, odvisno, kako visoko moramo igrati z njo in kako smo veliki. Pri lutki lahko uporabimo tudi nos, ki je pomemben element. Nosovi so lahko majhni, debeli, okrogli, zašiljeni, vsak zase predstavlja različne karakterje lutke. Če delamo nosove, je pomembno, da jih pri posamezni zgodbi naredimo vsem ali nobeni lutki. Lasje pri lutki so lahko prav tako iz različnih materialov, ki jih na glavo prilepimo ali sešijemo, pri vseh lutkah posamezne zgodbe pa morajo biti enotni. Lutki na palici lahko prišijemo ali prilepimo obleko, ki pa mora biti dovolj dolga, odvisna pa je tudi od dolžine vodila (Varl, 1995a, str. 4–14).

Na palico lahko natakemo vsak predmet, tako nastane **lutka na palici brez dodatnih vodil**, ki je najpreprostejša lutka – tako za izdelavo kot za animacijo. Za takšno lutko lahko uporabimo najpreprostejše predmete iz domače kuhinje: kuhalnice in žlice, ali pa drugo odpadno embalažo, na katere pritrdimo oči, nos,

usta, take lutke pa nimajo sklepov in okončin. **Lutko na palici z živo roko** uporabimo pri igri, kjer mora lutka veliko gestikulirati z rokami ali uporabljati veliko rekvizitov. Lutkar z eno roko drži vodilo, na katerem je glava, z drugo roko pa igra lutkino roko, ki se po navadi giblje pred ali ob lutkinem telesu. Telo lutke je precej dolgo, saj ima oblečen dolg kostum. **Lutka na palici z vodili ali javajka** je klasična Wajang lutka, ki ima tri paličice: glavno, ki poteka prek celega telesa, ter stranski paličici, ki sta pritrjeni na lutkini roki. Tehnološko so javajke precej zahtevne, imajo gibljivo glavo in tridimenzionalni trup z rokami in sklepi, spodnjega dela trupa nimajo, imajo pa dolg kostum. **Lutka brez spodnjega dela trupa in nog** ima luknjo v ramenskem delu, tako ima gibljivo glavo. **Javajka, ki ima glavo, nataknjeno na palico**, ter roke, vpete v lutkin kostum. Pri Javajki, ki ima izdelane vse dele telesa, tudi noge, morajo biti vodila daljša, saj se ne smejo videti lutkarjeve roke. **Lutke na dveh palicah** uporabljamo predvsem za živalske lutke, ki hodijo po štirih. Vodilo, ki je vstavljeno v glavo, mora biti daljše, da lahko lutka pogleda navzgor, drugo vodilo pa je krajše in pritrjeno v lutkih trup. Trup in glava sta povezana z vrvico ali usnjenim trakom, saj mora biti vrat dobro gibljiv. Na trup lahko prišijemo tudi noge (Varl, 1995a, str. 21–36).

2.2.2 Lutke na nitkah ali marionete

Lutke na nitkah so tehnično najzahtevnejše vrste lutk, podobne so ljudem ali živalim, njihova lastnost pa je, da imajo vse okončine in vse sklepe kot živa bitja. Lutka marioneta tudi hodi, pleše, skače, nekateri jo imenujemo kar kraljica lutk. Lutkar, ki marioneto animira, je ne drži neposredno v rokah, ampak njeno gibanje usmerja prek vodila, ki mu pravimo križ, na katerem so daljše ali krajše niti. Za lutko marioneto je značilno, da se posamezni deli obešajo drug na drugega (Varl, 1995b, str. 4–7).

Marionete so lutke, ki so vodene od zgoraj navzdol. Nekatere so vodene na nitkah – tem pravimo tradicionalne češke marionete, ene pa so vodene na žici, tem pa pravimo siciljanske marionete, ki so velike od 100 do 160 cm (Trefalt, 1993, str. 44).

Marionete so bile najbolj priljubljene pri tradicionalnih potujočih lutkarjih, svoj razcvet pa so lutke marionete doživele na prelomu 19. in 20. stoletja. Lutkarji so v 17. in 18. stoletju uporabljali klasični marionetni oder, ki je bil sestavljen iz portala, ki je zakrival lutkarja, ter horizonta, ki je bil po navadi poslikan in je zakrival lutkarjeve noge in pas, lutkar pa se je naslanjal čez horizont in vodil lutko. V 20. stoletju pa so precej zapletli odrsko tehnologijo. Vpeljali so mostovž, ki je bil nad odrsko odprtino, pod katerim so lutkarji animatorji hodili, govorec pa je sedel pod odrom in skušal uskladiti govor in animacijo lutkarja, ki je bil nad njim, kar je bilo precej težko. Takšne konstrukcije odrov so se oddaljevale od osnovne funkcije lutke in lutkarstva (Trefalt, 1993, str. 44–45).

»Vse bistvene lastnosti marionete so skrite v njeni tehnološki posebnosti. Zaradi navezanosti na nitke ali žice so njeni gibi mehki, včasih melanholično nekoordinirani. Gibanje in reakcije celega lutkinega telesa so počasni« (prav tam, str. 47).

Marioneta ni energična lutka. Če ji to vsilimo, postane gibanje nepregledno, lutki prav tako ne smemo posploševati karakterja. Teža lutke mora biti ravno pravšnja, ne sme biti pretežka ali prelahka, za izdelavo se uporabljajo: lipov les, penasta guma, stiropor, rute. Marionete težko obvladujejo rekvizite, uporabljajo jih simbolno, še posebej lutke na nitki. Pri marionetah na žici pa je rokovanje s predmeti lažje, saj so po navadi tudi predmeti na žici, ki pa morajo biti sorazmerni z lutkinim telesom. Marioneto uporabljamo za lirične, epske, simbolične tekste (prav tam, str. 48).

Za izdelavo lutke je najprej potrebno napraviti likovni osnutek, ki ga izdelamo v naravni velikosti, kakršna bo lutka. Najbolj primerna višina lutke je 50 cm; če je lutka prevelika, je težje vodljiva. Za glavo lutke lahko vzamemo že oblikovano glavo ali pa jo sami oblikujemo iz lesa, stiropora ali katerega drugega materiala. Najprej na izbran material narišemo profil glave, izrežemo in pobrusimo z grobim, nato pa še s finim smirkovim papirjem, kasneje jo pobarvamo (Varl, 1995b, str. 7–10).

Lutka marioneta ima tudi trup, ki je lahko oblikovan v enem kosu in je primeren za preproste lutke, ki se bodo gibale grobo. Trup pa lahko izdelamo iz dveh delov, ki jih povežemo z usnjenim trakom ali z vrvico, tako se bo lutka bolj gibala, sedela, plesala. Glavo in trup povežemo z dvema obročema ali pa z vrvico, glava mora biti gibljiva v vse smeri. Lutka marioneta ima vse okončine, najprej si pripravimo enako dolgi palici za dva para stegen in goleni. Za sklep v kolku obe palici odžagamo pod kotom 45 stopinj, prav tako nastavka za spodnji del trupa, tako bo lutka lažje sedla. Nogi privežemo k trupu, najenostavneje kar z vrvico. Pazimo, da je razdalja med njima majhna, nogi pa morata biti dovolj narazen druga od druge (Varl, 1995b, str. 10–15).

Lutke na nitkah imajo tudi sklepe, koleno lutki omogoča premike navzgor in navzdol. Spodnji in zgornji del noge povezuje žica, tako je spodnji del noge obešen na zgornjega, paziti pa moramo da razdalja med deloma ni prevelika. Gibanje gležnja lutki omogoča elegantno in logično hojo, predvsem če ji naredimo zglob na delu stopala. Takšno gibanje pa pomeni, da se čevelj oz. stopalo dviga navzgor. Roke izdelamo iz okroglih lesenih palic, nadlaket in podlaket sta približno enako dolga, povežemo jih z vrvico ali usnjenim trakom. Roki s trupom povežemo z obročki, ki sta privita na rami, ramenski sklep pa mora roki omogočiti gibanje v vse strani. Komolec lutke se giba samo v eni smeri, tako da se dlan dviguje proti glavi. Zapestje povezuje roko in dlan, ki se mora vrteti v vse smeri (prav tam, str. 16–22).

Ko smo lutko sestavili, jo je potrebno navezati na vago ali križ. Poznamo dva principa: prvi, kjer je vodilo v navpični legi in ima tri niti za usmerjenje glave. Drugi princip, kjer je vodilo v vodoravni legi, so noge, roke in trup pritrjene na glavno vodilo, ki ima samo dve niti za usmerjenje glave. Na točke, kjer bomo navezali nitke, je potrebno namestiti obroče. Glavo privežemo na dveh točkah, nad ušesi, ki lutki omogočata premikanje levo in desno; za lepše gibanje glave in kimanje pa namestimo tretjo nitko na temenu. Ramena potrebujejo dve niti na levi in desni strani, eno nitko pa lahko namestimo na gornji del hrbta, ki bo lutki omogočala poklon. Da roki ne bosta strogo simetrični, lahko eno nit privežemo na

palec, drugo pa na notranjo stran dlani. Če hočemo, da lutka normalno hodi, bomo nogo obesili nad koleno. Če pa hočemo, da lutka koraka s trdimi koleno, ali če želimo prikazati smešno hojo lutke, pa nit pritrdimo na konec čevljev (prav tam, str. 22–26).

Varl (1995b, str. 27 in 28) je v svoji knjigi o lutki marioneti zapisala nekaj o lutki na žici, za katere se pogosto odločamo, saj so enostavnejše za izdelavo in lažje za animacijo. Osnovno vodilo pri lutki je trdo, ali je to železna žica ali varilna šipka. Telo takšne lutke je enako zgrajeno kot pri lutki na nitkah, le da je vodilo iz žice krajše kot niti in da je na telo navezanih manj niti. Pri lutki na žici je ta vpeta v glavo, na žico navežemo samo roke ali noge in roke. Vodilo pri lutki na žici je precej enostavnejše, vodilo držimo pred seboj za leseni ročaj, ki je prevrtan po dolžini, skozi napeljemo žico iz glave, ročaj na žici se mora vrteti. Na žico pritrdimo leseno prečno deščico, na vsaki strani zvrtaemo luknje, skozi napeljemo žico, na katero navežemo roke ali roke in noge.

Poznamo tudi živalske lutke na nitkah, ki so lahko precej enostavne. Na križ v vodoravni legi navežemo lutkine noge, vodilo za glavo pa naj bo posebej – lutkar ga drži v eni roki, vodilo za trup pa v drugi roki. Izdelamo lahko različne živali, ptice, gosenice, metulje. Varl (1995b) pravi, »ko bodo lutke gotove, z njimi čim več igrajte – le tako bodo živele« (str. 36).

2.2.3 Ročne lutke

Ročna lutka je človekov podaljšek, z lahkoto vzpostavlja stik z gledalci in je zelo neposredna. Vezana je na fiktivno podlago, njen prostor pa je vertikala. Ima hitre energične gibe, lahko uporablja rekvizite. Za ročno lutko so primerni teksti z veliko dinamike. Pri oblikovanju ročnih lutk je potrebno pripraviti skico, kjer upoštevamo obliko, barvo, material, potrebno je upoštevati razmerja – roke so kratke, nog ni, glava ne sme biti prevelika (Zapiski s predavanj, 2014).

Ročna lutka je tista, ki jo natakemo na roko, vodimo jo s prsti, dlanmi in celo

roko. Ko z njo igramo, smo skriti za paravan. Glavna dela ročne lutke sta glava in trup. Glava je nataknjena na prst, po navadi na kazalec, obstajajo pa še druge možnosti, vsak posameznik si prilagodi sistem vodenja glede na motoriko prstov. Izdelane so iz različnih materialov: včasih so bile izrezljane iz lesa, danes pa so lahko iz penaste gume, stiropora, kar lahko kupimo. Glava ne sme biti prevelika, odvezamo ji podrobnosti, kot so gube, obrvi, brada, je preproste okrogle ali jajčaste oblike, lahko jo pobarvamo ali oblečemo v tkanino. Lutki na glavi dodamo oči, lahko jih narišemo ali ji prilepimo gumbe. Oči morajo biti temne barve, glede na lego velikost in obliko pa določajo osebnost lutke. Lutki dodamo tudi nos, ki je lahko iz lesa, stiropora, penaste gume, ga prišijemo ali prilepimo. Lutki lahko naredimo tudi ušesa ali pa ne, odvisno, kakšen karakter lutke smo si izbrali – pri živalskih lutkah so ušesa pomembnejša, saj je lutka z njimi veliko bolj prepoznavna. Glavi dodamo še lase, ki lutko najbolj poživijo, lahko so iz mehke volne, preje, vrvice, trakov, filca, lahko jih prilepimo ali prišijemo. Lutkin vrat je tulec, ki ga prilepimo v glavo lutke, na spodnjo stran tulca pa prilepimo ali prišijemo lutkin kostum. Vrat je lahko iz kartona, lepenke, plastike, prilepljen mora biti malo pod kotom, da lutka ne gleda preveč pod strop (Varl, 1997a, str. 4–22).

Trup ročne lutke je lutkin kostum. Najpreprostejši kroj za kostum je iz dveh enakih delov, ki jih sešijemo, pri spodnjem robu pustimo odprtino, velikost kostuma pa prilagodimo naši roki. Lutki lahko naredimo tudi dlani, za vsako dlan potrebujemo dva enaka dela – kot polkrožna žepka ju sešijemo, spodnji ravni del pa prišijemo na rokav lutke. Lutkina dlan lahko ima tudi prste, po navadi ima lutka samo štiri prste, palec in ostale tri, ker je tako bolj čitljiva in vidna. Živalske lutke imajo tačke, narejene so v obliki polkrožnega žepka ali v obliki trodelnih blazinic, kot prave tace (Varl, 1997a, str. 23–30).

2.2.3.1 Prstne lutke

Varl (1997a, str. 31–34) uvršča med ročne lutke tudi prstne lutke, ki so enostavne za izdelavo in so primerne za predšolske otroke. Otrok si lahko sam nariše obraz

na karton, ga izreže, zadaj prilepimo tulec iz papirja ali kartona in nastane prstna lutka. Za glavo lahko uporabimo kroglice, žoge, blago. Prstne lutke so primerne za igro, motoriko, obnovo znane pravljice in komunikacijo.

Vodene so od spodaj navzgor ali od zgoraj navzdol in imajo hitre ter energične gibe. Igra s prstnimi lutkami je najmanjša oblika gledališča, zato lahko rečemo, da gre za intimno gledališče, kjer je prisotnih malo število gledalcev. Za prstne lutke so primerni kratki in jasni teksti (Zapiski s predavanj, 2014).

2.2.3.2 Naglavne lutke

V družino ročnih lutk sodi naglavna lutka, ki ima glavo na palici. Primemo jo s palcema, štirje naši prsti pa so v lutkini roki. Kostum lutke je zaradi vodenja z obema rokama večji. Lutko lahko vodimo tudi tako, da z eno roko, to je po navadi leva, držimo palico, druga roka pa je v lutkini roki, kar nam omogoča prijemanje predmetov, animacija takšne lutke potrebuje veliko vaje (Varl, 1997a, str. 34–36).

2.2.4 Ploske lutke

Ploske lutke so vodene od spodaj navzgor, so dvodimenzionalne, kar pomeni, da nimajo debeline. Igra s ploskimi lutkami spominja na kolažne animirane filme, v katero pogosto vključimo pripovedovalca, primerni so lirični in poetični teksti. Poznamo več zvrsti ploskih lutk: dvodimenzionalne, ki nimajo posebej gibljivih delov, ploske lutke, ki so delno gibljive, in ploske lutke z gibljivimi deli in na posebnih vodilih (Zapiski s predavanj, 2014).

Ploska lutka je vsak lik, ki ga izrežemo iz kartona, pritrdimo na osnovno vodilo in mu dodamo gibljiv sklep. Ploske lutke se na odru ne morejo obračati, kar pomeni, da jih moramo narediti s sprednje strani, iz desnega in levega profila in s hrbtne strani. Ploska lutka ne more igrati z rekviziti, zato je potrebno vsak rekvizit narediti posebej, ga pritrditi na vodilo in z njim igrati ob njej. Najpreprostejša je ploska lutka brez gibljivih delov, natakemo jo na vodilo in je pripravljena za

igro. Poznamo ploske lutke, ki so delno gibljive, kar pomeni, da posamezne dele telesa, roke, noge povežemo s kovico, usnjenim trakom ali tudi z vijakom. Med ploske lutke spadajo tudi lutke, ki so prav tako povezane z gibljivimi stiki, le da so njene roke, noge, tačke na posebnih vodilih. Ploske lutke so lahko tudi živali, ki jim tako kot ljudem naredimo gibljive dele, pri tem moramo upoštevati njen karakter, da postane zanimiva in prepričljiva (Varl, 1997b, str. 4–28).

Senčne lutke so predhodnice ploskih lutk, zato jih je prav tako potrebno omeniti. Imajo dolgo zgodovino, v Evropo so prišle iz Azije, včasih so jih izdelovali iz kože bivola, pobarvali so jih z naravnimi barvili. Posebnost senčnih lutk oz. gledališča je v tem, da ne gledamo gibanja lutk v scenskem prostoru, pač pa gledamo premikanje njene sence, ki jo postavimo med platno in med izvorom svetlobe. Senčne lutke so mehke, nežne. Zanje so primerne otrokom že znane vsebine, kjer ni preveč dialogov. Senčne lutke lahko razdelimo v dve skupini: v prvo tiste, ki so izdelane iz kartona, vezane plošče, njihova senca na platnu je črna. V drugo skupino pa sodijo tiste, ki jih izdelamo iz prosojnih materialov, celofana, svile in jih pobarvamo s tušem. Na platnu je takšna lutka barvna, lutki iz prosojnega materiala naredimo trši obod, kamor ga bomo prilepili. Senčno lutko, tako kot plosko lutko, damo na vodilo, ki je lahko leseno ali kovinsko, pomembno pa je, da se senca vodila čim manj vidi. Platno pri senčnem gledališču je kot velika televizija, pomembno pa je, da so lutke in scena v isti ravnini (prav tam, str. 28–36).

2.2.5 Mimične lutke

Mimične lutke so vodene od spodaj navzgor, bistvo mimične lutke je posnemanje obrazne mimike. Mimično lutko damo na roko, tako lutka premika čeljusti in s pomočjo animatorjeve roke odpira usta, najpomembnejša je lutkina glava, saj je lutka vidna samo do pasu. Enostavne mimične lutke, ki so primerne za vrtec, so: rokavička, palčnik, enostavne mimične lutke iz blaga in lutka nogavička (Zapiski s predavanj, 2014).

Varlova je mimične lutke razdelila na ročne mimične lutke, naglavne mimične lutke in mimične lutke z vodilom. Prvo omenjeno ročno lutko dobimo že, če si na roko nataknemo palčno rokavico in ji dodamo oči, smrček, lase. Rokavička palčnik je najenostavnejša mimična lutka, kjer so štirje prsti zgoraj, palec pa spodaj, s premikanjem prstov lutka odpira usta. Enostavno lutko lahko izdelamo tudi iz blaga in ji dodamo oči, nos, smrček, brke. Glava lutke je votla, v vratnem delu se podaljša v trup, ki je lahko iz v blago oblečenega kartonskega tulca ali iz penaste gume. Naglavno mimično lutko držimo z eno roko v čeljustnem delu, druga roka pa je v lutkini roki. Osnova glave je gibljivi del ust, na katerega gradimo obraz, lutkin vrat mora biti gibljiv, da lahko glavo premika levo in desno. Če hočemo, da se glava ne premika veliko, jo lahko našijemo na vratno odprtino pri trupu, če pa želimo da se lutkina glava premika natančno, pa v vratni del vstavimo poseben kolobar, ki je zgrajen iz dveh delov. Trup mimične lutke je zgrajen iz dveh enakih delov, ki jih prilepimo skupaj, na sprednjem delu pa izrežemo odprtini za lutkine roke. Živalske lutke imajo trup iz treh delov, zadnja dela sta enaka, na katera pritrdimo rep, na sprednjem delu izrežemo odprtini za tace (Varl, 1997c, str. 4–22).

Značilnost mimičnih lutk je, da imajo polno glavo. Lahko so iz lesa, stiropora ali iz penaste gume, vodimo jih z lesenim vodilom ali z varilno šipko. Pod nosom zarezemo vodoravno skoraj do ušes, prav tako zarezemo navpično iz spodnje strani od vratu do ličnic, ti dve zarezi se križata. Da se bo čeljust premikala, je potrebno odrezati nekaj materiala pri vratnem delu, sklep med čeljustjo in glavo oblepimo z usnjem ali kartonom in skozi gornjo in spodnjo čeljust napeljemo elastiko, ki bo povezovala oba dela čeljusti. Da se bodo usta odpirala, na spodnjo čeljust pritrdimo tanko nitko, ki jo napeljemo ob vodilu skozi obroček. Ko nitko potegnemo navzdol, se bodo usta odprla. Ko jo spustimo, se bodo s pomočjo elastike, ki povezuje čeljusti, zaprla. Trup mimične lutke z vodilom mora biti dovolj prostoren, da lahko pod kostum damo svoje roke, z eno vodimo glavo z usti, ki se premikajo, drugo roko imamo v lutkini roki, da lahko prijema predmete in veliko gestikulira z rokami. Živalske lutke lahko naredimo na vodilu, lahko odpirajo in zapirajo usta, ali pa jih naredimo iz kakšne velike nogavice, ji dodamo

tace, rep, zobe in jo vodimo kot ročno mimično lutko. Pri mimičnih lutkah pa lahko omenimo še zelo velike lutke, ki jih vodita dva lutkarja, eden vodi glavo z gobcem, ki se odpira, drugi pa vodi telo s tacami. Lutka je lahko izdelana iz penaste gume, ki je preoblečena z blagom (Varl, 1997c, str. 23–35).

2.2.6 Maske

Varl (1997d) je maske razdelila v tri sklope: obrazne maske, naglavne maske in maske celega telesa. Obrazne maske so maske, ki nam zakrivajo samo gornji del obraza oz. oči ali pa nam zakrivajo cel obraz. Maske, ki nam zakrivajo oči, lahko pobarvamo, dodamo ušesa in nastane živalska maska. Človeškim maskam pa lahko dodamo lase, pentljo in ji prilagodimo oči. V drugo skupino spadajo maske, ki nam zakrivajo celoten obraz, lahko jo naredimo sami iz tršega papirja ali kartona. Maski narišemo oči, s katerim določimo karakter maske, nos, usta. Nos lahko izrežemo tako, da v maski nastane luknja in ven gleda naš nos, ali pa ga naredimo iz papirja in ga prilepimo na masko. Nos je lahko različnih oblik in velikosti, maski pa poda smešen in zanimiv karakter. Usta nam povedo, kako je lutka oz. maska razpoložena, ali je nasmejana, žalostna, začudena, usta lahko tudi izrežemo tako, da nastane odprtina in se vidijo naši zobje. Maske niso tipične lutke, pač pa gre za predmet, s katerim si zakrijemo obraz. Nekoč so jih izdelovali iz živalskih kož, usnja, lesa, danes jih izdelujemo iz papirja, kartona, plastične mase ali pa jih kaširamo, tako da na balon z mešanico moke in vode ali z mekolom lepimo časopisni papir plast za plastjo, ko se posuši, postane trdo. Maski dodamo oči, nos, ušesa, lase in druge dodatke, da lutka postane zanimiva. Obrazno masko lahko z držalom nosimo pred obrazom, največkrat je ploska iz kartona ali papirja in je najbolj podobna lutki (Varl, 1997d, str. 4–19).

Naglavne maske so maske, ki si jih nataknemo na glavo, izdelane so lahko na različne načine. Najbolj enostavna je prazna škatla, ki ji odrežemo dno, da jo bomo lahko nataknili na glavo. Škatlo pobarvamo ali oblepimo s papirjem, dodamo ji oči, nos, jezik, lase, odvisno, kakšen karakter bo imela naša lutka. Masko lahko tudi kaširamo, ko se posuši, balon počimo, izrežemo dno, da bomo

lahko masko naredi na glavo, lahko jo oblepimo, pobarvamo in dodamo oči, nos, usta ... Naglavno masko lahko kaširamo na glineni osnovi, jo izdelamo iz penaste gume ali jo naredimo iz take žice. Kadar se želimo zamaskirati in hočemo, da nas nihče ne prepozna, moramo poleg naglavne maske skriti trup, roke in noge. Trup lahko zakrijemo z velikim kosom blaga ali si naredimo masko iz penaste gume, ki jo lahko oblikujemo v najrazličnejše oblike (Varl, 1997d, str. 19–35).

2.3 Komunikacija z lutko

V slovarju slovenskega knjižnega jezika besedo komunicirati definiramo kot izmenjavati, posredovati misli, informacije, sporazumevati se. Vsi komuniciramo v svojem jeziku, gluhonemi pa uspešno komunicirajo s pomočjo dogovorjenih znakov (SSKJ, 2014).

Predšolsko obdobje je najpomembnejše obdobje za razvoj govora, ki vključuje komunikacijo z odraslimi, otroki, seznanjanje s pisnim jezikom, spoznavanje književnosti lastne in druge kulture. Otroci se učijo jezika v vsakdanji komunikaciji, pri pripovedovanju ali poslušanju pravljic, pri opisovanju, dramatizaciji in pri raznih socialnih igrar (Kurikulum za vrtce, 1999, str. 31).

Poznamo verbalno in neverbalno obliko komunikacije. Pri prvi omenjeni verbalni komunikaciji gre za uporabo besed oz. govora. Neverbalna komunikacija pa je komunikacija, kjer ne uporabljamo besed in govora, ampak komuniciramo z obrazom, obrazno mimiko, telesno govorico in s predmeti, ki so v naši okolici. Najbolj pogosta je komunikacija z gibi, je najstarejša govorica, pravimo ji tudi kinestetično komuniciranje. Otroci zelo dobro zaznajo sporočila vzgojiteljev, razumejo, kakšna je njihova drža telesa, mimika obraza, barva glasu, pomembno je, da izberemo pravi čas za komunikacijo in pri tem upoštevamo osebnostne lastnosti otrok. Od vsega začetka so otroci v vsakdanji komunikaciji pod pritiskom in stresom, ki ga povzroča današnji način življenja, zato jim je to potrebno olajšati. Komunikacijo lahko izboljša igra z lutko, ki med otrokom in vzgojiteljem zmanjša stresno situacijo. Lutka otroku predstavlja avtoriteto in mu omogoča čustveno reakcijo, ki je neodvisna od besed (Korošec, 2002, str. 33–36).

Osnovna lastnost lutke je govor, igra z lutko omogoča otroku svoboden tok misli brez zakonitosti. Lutkarstvo je bilo že v zgodovini povezano z govorjenim jezikom, pri aboridžinih so petje pesmi spremljale figure na vrvicah. Walter J. Ong (1982) je v *The Orality of Language* zapisal, da je »govor neločljivo povezan z našo zavestjo in je že pred prvo zapisano besedo navduševal človeka. Pregovori z vsega sveta kažejo na bogastvo govora in besede – pa naj gre za moč in toplino besed ali nevarnost težkih besed« (Bernier, 2005, str. 9).

Lutka otroku da možnost, da svoje misli in čustva jasno izrazi, hkrati pa lutka otroku omogoča, da se poveže z drugimi. Lutko je potrebno razumeti tudi kot vizualno metaforo, ki je odsev ideje. Med lutko in lutkarjem steče dialog, gledalci pa se kasneje odzovejo na to, kar lutka pove. Lutka je iskrena, pove in izrazi žalostne in vesele stvari, vsakdanje življenjske probleme, vzpone in padce, osamljenost, izoliranost, svoje želje in svojo šibkost (prav tam).

Lutka je posebno močna pri neverbalnih oblikah komunikacije. Zaradi jasne stilizacije so njene sposobnosti in sugestije razvidne kljub slabšemu razumevanju besedišča. To je izjemnega pomena pri mladih osebah, neveseljih verbalnih odtenkov, saj so večinoma zelo senzibilne in težko pristajajo na običajne oblike verbalne komunikacije (Korošec in Majaron, 2006, str. 97).

Neverbalna komunikacija je spodbuda za otrokov govorni razvoj, še posebej če uporabimo lutko, ki ji je potrebno pripisati tri značilnosti, po katerih je prepoznavna – to so: vizualizacija, glas in gib. Ko bodo otroci izdelovali lutke in jih vključili v igro, zbrali njihov karakter, glas, obnašanje, izgled lutke, vse to jih bo spodbudilo in opogumilo h komuniciranju. Otrokom moramo dopustiti spontane igre z lutko, pri katerih bodo razvijali svojo domišljijo, fantazijo, uporabljali in eksperimentirali bodo s posameznimi besedami in glasovi. Če se s takšno igro srečajo mlajši otroci, bodo kasneje z lutko samostojno pripovedovali in sami zapisali zgodbe za lutkovno igro. Otroka, ki imajo govorno napako, tiste, ki neradi govorijo, in tiste, ki se težko znajdejo v govorni situaciji, je potrebno še

bolj vključiti v igro z lutko, katera jim bo pomagala spregovoriti prvo besedo, se bo z njimi pogovarjala, kasneje pa bodo z lutko samostojno ustvarjali besedila (Korošec in Majaron, 2006, str. 118–119).

Pogovor skozi lutko temelji na socialnem in emocionalnem razvoju otrok, zato je glavni cilj vzgoje razviti sposobnost, da bodo otroci znali izraziti svoja čustva in notranje misli ter da se bodo znali identificirati. Pogovor z lutko mora biti enostaven. Bolj bo učinkoval, če se bomo z lutko pogovarjali individualno kot skupinsko. Od lutke pričakujemo, da je senzibilna spraševalka, ki bo otroke opogumljala h komunikaciji, izražanju svojih misli in čustev, hkrati pa naj bo lutka tudi senzibilna poslušalka, ki bo otrokom prisluhnila, jim pomagala, otroci pa bodo lutki zaupali (Zapiski s predavanj, 2014).

S svojim pogledom moramo energijo usmeriti v lutko, le tako zaživi, drugače ostane »mrtva«. Tako smo usmerjeni vanjo in skozi njo vzpostavljamo komunikacijo, ki je lažja kot komunikacija iz oči v oči. Lutka v roki ne izpostavlja animatorja in postane posrednik, pomočnik, ki mu dovoljuje, da pove svoje mnenje, stališča, hkrati pa si lutka upa tekmovati, nastopati in vzpostavljati dialoge. Vzgojitelji moramo otroke spodbujati k izdelavi lutk in jim to omogočiti, saj bo tako otrok razvijal svojo motoriko, pokazal bo kreativnost, z lutko bo komuniciral in z njo reševal svoje probleme in probleme svojih prijateljev. Lutke, ki jih naredijo otroci, naj jih predstavijo in uporabijo v predstavi, tako bo lutka v skupini komunicirala, kar je pomembno za vzpostavljanje medsebojne komunikacije (Korošec in Majaron, 2006, str. 109).

Vzgojitelj z lutko v roki se otrokom približa, postane avtoriteta, pravljicar, ustvarjalec, otroci ga sprejmejo pozitivno, vzgojitelj pa pridobi njihovo zaupanje. Lutki otroci verjamejo, zaupajo, hkrati pa lutka v skupino prinese veselje, navihanost, razigranost, radovednost, včasih tudi žalost, nemoč in postane prav taka kot otroci. Vzgojitelj, ki pri igri in drugih vsakdanjih opravilih uporablja lutko, z otroki komunicira posredno oz. prek lutke, kar pomeni, da vso svojo energijo usmeri v lutko. Ta način komunikacije bo ustrezal otrokom, ki so bolj

plašni, saj jim bo lutka predstavljala nek ščit, prek katerega bodo sporočali svoje misli in želje. Igra z lutko vzgojiteljem olajša delo, pomaga jim pri vzpostavljanju medsebojnega stika in komunikacija se izboljša, saj imajo otroci lutko radi, jih zabava, je njihova ljubljenska, jo pobožajo, ji zaupajo, se z njo pogovarjajo in jo občudujejo. Vse to pa je vzrok, da je z lutko komunikacija zelo dobra (Korošec in Majaron, 2006, str. 108–109).

2.4 Igra

Najpomembnejša dejavnost otrok v predšolskem obdobju je igra. Otrok se igra najprej s svojim telesom, kasneje s predmeti iz okolja, potem z igračkami in seveda tudi z lutko. Igra je notranja motivacija otrok in je otrokova prva spontana dejavnost. Vpliva na njegov razvoj, hkrati pa vpliva na njegovo spretnost, ustvarjalnost, vztrajnost. Vsak otrok ima pravico do brezskrbne igre, kar mu lahko omogočimo odrasli. Pobudnik za izbiro igrače smo lahko starši ali vzgojitelji, otrok pa si lahko igračo izbere tudi sam. Otrok se lahko igra sam ali pa ima soigralce, to smo lahko starši, vzgojitelji ali drugi otroci v skupini. Prek igre v skupini se bo otrok naučil deliti igrače, se dogovarjati in prilagajati skupini.

Pri igri gre za različne dejavnosti, tako pri otrocih kot pri odraslih. Poznamo različne vrste iger, ki jih različni avtorji podobno in vsak po svoje opredeljujejo. Igra je notranje motivirana, usmerjena je k dejavnosti in ne k cilju, prek igre se otroci učijo prilagajati skupini, je svobodna dejavnost, nima meja in vpliva na otrokov celostni razvoj. Prek igre se otroci naučijo razumeti pravila, jih oblikovati, spreminjati in sprejemati od odraslega, ki mu predstavlja avtoriteto (Marjanovič Umek in Zupančič, 2006, str. 1–4).

Poznamo več vrst iger, funkcijska igra prevladuje v prvem in v začetku drugega leta, pri tej igri otrok spoznava in razvija osnovne funkcije gibanja in zaznavanja. Najprej se otrok igra s svojim telesom, nato ga začnejo zanimati osebe, ki ga obkrožajo, kasneje pa se začne igrati s predmeti, ki ga obdajajo. Ko se otrok igra z igračkami in drugimi predmeti, med njimi spozna različnost in podobnost – eni

predmeti so okrogli, se kotalijo, drugi skačejo, nekatere predmete lahko vozi, druge ne, predmet skrije v zaboj ... (Marjanovič Umek, 2001, str. 44).

V drugem letu se pojavi konstrukcijska igra, pri kateri otrok začne nekaj graditi. Ta igra spodbuja ustvarjalnost, spodbuja ohranjanje pozornosti, razumevanje prostorskih odnosov in odkrivanje vzročno-posledičnih odnosov. Kasneje se pojavi simbolna igra, pri kateri otrok opravlja neko delo in si predstavlja nekaj iz stvarnega ali domišljjskega sveta. Simbolna igra ali igra, kot da spodbuja otrokov spoznavi razvoj, neka dejanja, ki jih je že videl, prenaša v nove situacije, začne se osredotočati tudi na druge in ne samo nase, trenutno dogajanje pa postopoma prenese na oddaljeno dogajanje. Pri dojemalni igri otrok izraža razumevanje odnosov, sprejema in sledi navodilom in poimenuje predmete in pojave. Igra s pravili se začne kasneje, otrok sledi vnaprej danim pravilom (Kavčič, 2004, str. 278–280).

2.4.1 Lutkovna igra kot simbolna igra

Otrokova igra je spontana, neusmerjena in svobodna dejavnost, njen glavni cilj je zadovoljiti željo po igri, s tem pa pride tudi do zadovoljevanja potreb, čeprav nezavedno. Ko se z otroki igramo z lutko in jih s tem seznanjamo z gledališčem, je potrebno vedeti, da otrok ne vzgajamo za bodoče igralce v gledališču, pač pa bo otrok razvijal svojo ustvarjalnost, rasel bo na intelektualnem, čustvenem, socialnem področju, hkrati pa bo spoznaval svojo okolico in širni svet. Otroška igra in igra igralca v gledališču se bistveno razlikujeta v vsebini, cilju in pomenu (Korošec in Majaron, 2006, str. 104).

Lutkovna igra je oblika kreativnega izražanja, kjer lutkarji ustvarjajo lutke, ki so v ospredju, lutkarji imajo pri tem večjo svobodo izražanja. Lutka je lahko neživ predmet, pretirana podoba iz resničnosti, lahko je tudi bitje, ki se premika tako, kot se človek ne zmore. Lutka je postavljena v določen čas in prostor, v katerem sporočilo posreduje z besedami, telesom in vizualno podobo. Njena telesna govorica ima vedno sporočilno vrednost, njeni premiki pa so vedno načrtovani.

Interakcija pri lutkah je komična in poudari smešno karakterno lastnost lika (Bernier, 2005, str. 6).

Lutkarstvo pomeni tudi igro vlog, kar je ključnega pomena pri razvijanju socialnih spretnosti otrok, pri lutkovni predstavi se otrok nauči, kako si sledijo dogodki in vzročno-posledični odnosi med njimi, prav tako pa se veliko nauči o svetu, v katerem živi. Pri izdelavi lutk in predstavi otrok ustvarja na individualen način, tako kot sam hoče, izraža svoje ideje, misli, čustva in odnos do sveta (prav tam, str. 15).

Spontana igra z lutko je ena izmed metod dela z lutko, takšna oblika igre, kot že samo ime pove, se zgodi spontano – brez posredovanja odraslih. Da se bodo lahko otroci igrali spontano, jim moramo to omogočiti odrasli s pripravo lutkovnega kotička, kar je najenostavnejši in najbolj učinkovit način, da otroke seznanimo in jih popeljemo v svet lutk in lutkarstva. V lutkovnem kotičku pripravimo enostavna prizorišča. To so lahko stoli, narobe obrnjene mize, obešeno blago nad mizo in že postane skrivni kotiček. Pri spontani igri je potrebno vključiti tudi lutke, ki jih smiselno razdelimo v skupine, glede na letni čas, na temo, ki je takrat v skupini, po črkah, glede na določeno pravljico. Shranimo jih v škatle, na obešalnike, na vrvico za perilo; shranimo jih tako, da jih bodo otroci imeli vedno na doseg. Lutka otrokom predstavlja ščit, zato je pomembno, da izberemo lutke, ki jim bodo blizu, naj bodo mehke, zanimive barve in otrokom prijazne (Zapiski s predavanj, 2014).

Otroško igro je potrebno negovati in na njej graditi. Prav čisto otroško igro, v katero otrok projicira del svojega čustvenega in doživljajskega sveta, je potrebno »izkoristiti« in jo razvijati. Torej ne gre za mentorjevo režiranje po lastnih zamislih, temveč dodajanje gledaliških elementov otroški igri (Korošec in Majaron, 2006, str. 104).

Lutkovna in dramska igra sta obliki simbolne igre, pomen teh igrice je improvizacija otrok, s tem pa spodbujamo kreativni, kognitivni in čustveni razvoj

otroka. V dramsko igro oz. igro spada spontana dramska igra, kamor uvrščamo sociodramsko igro, ki je lahko vodena s strani vzgojitelja, tej metodi pravimo »play tutoring«. Vzgojitelj prevzame eno vlogo in vodi otroke, tako da otroci ne opazijo, lahko vodi glasovno, kar pomeni, da jim bo podajal neka navodila, smernice, priporočila. Sem spadajo tudi tematsko-domišljajske igre, ki zajemajo predloge in določeno temo, ter domišljajske igre. Pri teh igrah ni pomemben rezultat, temveč proces. Dramske dejavnosti pri otroku prispevajo k:

- razvoju identitete,
- predmetni osebni permanenci,
- igra kot da.

Pri prvi gre za skladnost, ujemanje podatkov z resničnimi dejstvi. Pri predmetni in osebni permanenci gre za zavedanje, da predmeti in osebe obstajajo tudi, če niso v našem vidnem polju. In igra kot da, ki je najvišja oblika simbolne igre, pri njej si otrok razvija domišljijo in kreativnost (Zapiski s predavanj, 2014).

Pri sociodramski igri se otrok igra nekoga drugega, ampak brez cilja, da bi svojo igro predstavil gledalcem. Pri dramatizaciji igra izhaja iz zunanjih spodbud in je vodena, otrok se pri tej igri vživlja v nekoga drugega, v osebo, žival glede na določeno zgodbo ali tudi brez nje. Ni potrebno, da otroke že v predšolskem obdobju obremenjujemo z besedilom, ampak jih spodbudimo na drugačen način, glede na problem v skupini, na temo, bližajoči dogodek ali kaj podobnega, tako bomo pri otroku spodbujali svobodo, spontanost. Gledališče se lahko igrajo vsi otroci, ne glede na sposobnosti ali talent. Otroška igra ima velik psihološki in pedagoški vpliv na otroka. Pri dramskih in dramatiziranih igrah ima veliko vlogo mentor, saj mora pri otrocih spodbuditi določeno disciplino, ki je drugačna kot pri spontani otroški igri. Mentor mora paziti, da otroci ne bodo pod prevelikim pritiskom glede discipline, saj pri igri ne bodo več sproščeni in spontani, ampak bodo dramatizacijo občutili kot zahtevo, ki jo določa mentor ali vzgojitelj. Strmeti moramo h glavnemu cilju, ki je še vedno usmerjen k igri, ki je zaradi vživljanja v določeno vlogo podobna simbolni igri, le da imajo te igre stalno enosmerno zaporedno dogajanje (Korošec in Majaron, 2006, str. 104).

2.4.2 Metode dela z lutko

»Metoda – gr. Methodos, kar pomeni pot do cilja. V pedagogiki je metoda način dela oz. pot za uspešno posredovanje znanj in spoznanj. Pomaga nam doseči zastavljene vzgojno-izobraževalne cilje« (Krajnc in Retuznik Bozovičar, 2010, str. 79).

2.4.2.1 Spontana igra z lutko

Spontana igra z lutko se zgodi spontano brez posredovanja odraslih, je oblika simbolne igre, saj se otrok spontano in sproščeno igra z različnimi lutkami. Otroci se z lutko pogovarjajo, igra se lahko več otrok po parih ali v skupini. Najenostavnejši način spontane igre z lutko je priprava lutkovnega kotička, kjer lahko otroci sami izdelajo lutke in se z njimi igrajo in pripravijo krajšo predstavo ali prizor. Otroci lutko oživijo z gibom, besedo, karakterjem, naša naloga pa je, da jih pustimo, da se spontano igrajo z lutkami, jih pri tem ne omejujemo ali prekinjamo (Korošec in Majaron, 2006, str. 127).

2.4.2.2 Pogovor skozi lutko

Pogovor skozi lutko temelji na socialnem in emocionalnem razvoju otrok. Odrasli moramo otrokom ponuditi lutko, s katero bodo lažje izrazili svoja čustva in težave, prek lutke bodo lažje komunicirali in vzpostavljali stik z drugimi, saj bo komunikacija posredna in ne bodo sami izpostavljeni, ampak jim bo lutka predstavljala ščit, prek katerega bodo izražali svoje misli in čustva. Dobro je, če imamo v skupini lutko ljubljeno, ki bo z otrokom že od prvega dne, ko bodo vstopili v skupino, z njimi se bo pogovarjala, spremljala jih bo ob veselih in žalostnih trenutkih (Korošec in Majaron, 2006, str. 129).

2.4.2.3 Pripovedovanje z lutko

Lutko lahko uporabimo tudi za pripovedovanje zgodbe, z lutko se lahko naučimo novo pesem, deklamacijo. Zgodbo doživljamo drugače, če jo pripoveduje junak v

prvi osebi kot pa sam vzgojitelj, med lutko in otrokom poteka dialog, ki ga pri branju ni. Zgodbo iz literature, ki jo lutka s svojo živahnostjo, barvo, gibanjem, otrokom še bolj popestri, otroci pa se bolj vživijo v lutkovne junake in zgodbo globlje doživljajo (prav tam, str. 128).

2.4.2.4 Izdelava lutk

Pri izdelavi otroci pridobijo številne izkušnje, kot so kreativnost, individualno izražanje in sodelovanje v skupini, otroci naj bodo izzivalni in pozitivni. Izdelava lutk vpliva na razvoj fine motorike in ročnih spretnosti, vpliva na koordinacijo oko-roka, saj otrok uporablja različna orodja, razvija si gibčnost prstov in zapestja. Prek izdelave lutk utrjujejo pojmovno zavest, izdelava vpliva na izražanje otrokovih čustev – prek ustvarjanja karakterja lutke. Naučijo se, kaj je bilo ustvarjeno in kako bo to uporabljeno. Pri izdelavi lutk se moramo osredotočiti na otrokovo izražanje in kreativnost in manj na ročne spretnosti, otroci naj nam o lutki pripovedujejo, sami pa se pri izdelavi izogibamo šablon in določenih vzorcev. Pri izdelavi lutk pri otroku spodbujamo tudi uporabo čutil, kot je tip. Skupaj tipamo različne materiale, jih opisujemo in jih pri izdelavi uporabimo. Izdelava lutk je obrt, saj moramo poznati značilnost določene lutkovne tehnike, in je tudi umetnost, saj pri izdelavi lutk spodbujamo otrokovo kreativnost. Pri izdelavi lutk ustvarimo domače vzdušje, otrokom damo enostavna navodila, jim pomagamo, ampak kar zmorejo sami, ne naredimo namesto njih. Dejavnosti prilagodimo starosti in razvojni stopnji otrok, njihovo izražanje pa sprejemamo kot njihovo individualno izražanje. Izdelke vrednotimo prek komunikacije, skušamo jim pojasniti, da ni pravih in napačnih poti pri izdelavi lutk in da ni nobena lutka boljša od druge, ampak so vse drugačne (Zapiski s predavanj, 2014).

2.4.2.5 Priprava prizorov z lutko

Gre za dejavnosti, ki so pod vodstvom odrasle osebe, otroke usmerjamo k pripravi prizorov z lutko na osnovi zgodbe, domišljije, glasbe ali realnega življenja, pri katerih potekata dialog in gibanje lutke. Otroci niso omejeni z odrom, ampak je

njihov prostor neomejen, kjer raziskujejo gibanje svojega telesa in gibanje lutke. Prostor je odvisen od vrste lutk; če je lutka prstna, je potreben manjši prostor, saj ni veliko gibanja, če pa je naša lutka marioneta, je potreben večji prostor, saj se lutka bolj giba. Pri takšnih prizorih je pomembno, da vzgojitelji otrokom prepustimo proste roke pri dialogih, sceni, idejah in otroci svoje prizore predstavijo mlajši in starejši skupini, kar bo pozitivno vplivalo na posameznika in celotno skupino (Korošec in Majaron, 2006, str. 128).

2.4.2.6 Učenje in poučevanje z lutko

Vzgojiteljem in učiteljem različne lutkovne tehnike omogočajo zanimivejše in bolj zabavno učenje. S pomočjo lutke dosegamo zelene kurikularne cilje, hkrati pa otroke spodbujamo k boljši motivaciji za delo in boljši zapomnitvi učne snovi. Otroci prek učenja, igre in izdelave lutk celostno rastejo in se celostno učijo (prav tam, 2006, str. 129).

2.4.3 Otrokov razvoj ob igri z lutko

Majaron in Korošec (2002, str. 5, 8) pravita: Preprosta vzgojiteljeva lutka otroka vzpodbudi tudi k lastni ustvarjalnosti in tako se rodijo prvi kreativni izdelki, ki močno utrdijo otrokovo samopodobo. Že v predšolski dobi vzgojitelj usmerja otroka k ustvarjalni igri z lutkovnimi elementi, od prstnih iger v naročju, prek »lutk« iz škatel, vrečk, nogavic, do animacije igrač v fantazijskih dogodivščinah. /.../ mladi človek, ki bo deležen takega kreativnega procesa, bo v življenju znal misliti ustvarjalno, poln bo asociacij, domislic, dojel bo povezave in pomenske sklope v »režiji življenja«, znal bo ceniti delo in ustvarjalnost drugih, znal bo svoje ideje povezati v tematsko delo skupine. Želel si bo take kulturne hrane, ki ga bo navdihovala, polnila z energijo, ne pa praznila.

V vzgojno-izobraževalnem delu moramo igro in delo povezovati. Če otrokom postavimo problem, vprašanje, ga bodo prek lutke ustvarjalno rešili. Prav tako jim ponudimo zgodbo, ki se navezuje na učno temo, otroci jo lahko skupaj obdelajo,

napravijo sceno, oblikujejo svoje lutke, s tem bodo razvijali svojo domišljijo in ustvarjalnost. Proces izdelovanja lutk je pomembnejši kot cilj, zato moramo vzgojitelji otrokom omogočiti prostor in čas, kjer bodo lahko pokazali vso svojo kreativnost, kar bo vplivalo na kognitivni, čustveni in socialni razvoj otroka. Pri izdelavi lutk se otroku razvija domišljija, ki je začetek poti za nadaljnje ustvarjanje in kreativnost. Z domišljijo otroku dopuščamo, da odide v drugi svet, kraj, čas, dogajanje, kjer sreča drugačne osebe, kjer so drugačne živali, čudni predmeti, igra pa postane zanimivejša. Tako prek domišljajske igre začnejo otroci razlikovati med fantazijo in realnostjo. Z lutko lahko otroci zaigrajo zgodbo, ki si jo želijo, in vedo, da se v realnosti to ne more zgoditi, hkrati pa jim fantazija pomaga, da lažje sprejemajo in razumejo realni svet, zato ni bojazni, da otroci ne bi razločevali fantazije od realnosti. Odrasli moramo otrokom dopuščati, da eksperimentirajo s svojo domišljijo, in jim pustiti ostati v čarobnem svetu, preden se predajo in padejo v realnost (Korošec in Majaron, 2006, str. 112).

V vzgojno-izobraževalnem sistemu velikokrat otroke preverjamo, ali imajo določene talente in spretnosti ali ne, velikokrat pa je takšno ocenjevanje neprimerno. Tako so nadarjeni otroci po navadi tisti, ki jih učitelji in vzgojitelji spodbujamo in ki dalje razvijajo svoj talent, nenadarjeni otroci pa so velikokrat pritisnjeni ob stran. Taki otroci imajo negativne občutke do svoje kreativnosti in s tem nizko samopodobo. Da pa bomo svojo lastno kreativnost lažje spodbujali, je potrebno, da vzgojitelji otrokom ponudimo lutke. Če hočemo, da bodo otroci kreativni, jim moramo poleg lutk zagotoviti bogate izkušnje na različnih področjih, takšni otroci bodo kreativni in domišljivi, saj bodo za sabo imeli veliko izkušenj in doživetij. Tisti otroci, ki pa bogatih izkušenj ne bodo imeli, bodo pri kreativnosti osiromašeni, njihove lutke bodo realistične in preproste (Bernier, 2005, str. 14).

Pri delu z otroki ne pozabimo, da so čustva pobuda za vse otrokove dejavnosti in da imata v njihovem razvoju pomembno vlogo igra in pravljica. Z lutko in njeno zgodbo vnesemo v njihov realni svet pravljичnost. S tem prebudimo domišljijo in izzovemo, da prepletejo

realno/stvarno z imaginarnim/pravljičnim (Korošec in Majaron, 2002, str. 87).

Izdelava lutk in skupinsko ustvarjanje lutkovne predstave ali manjšega prizora od otrok zahteva veliko medsebojnega sodelovanja, dogovarjanja, usklajevanja. V skupini je potrebno drug drugega poslušati, si izmenjavati mnenja in se spoštovati. Igra z lutko v skupini otrokom omogoča medsebojno komunikacijo, dialog, medsebojno pomoč, reševanje konfliktov, v igri se sprostijo in naučijo socialnih veščin (Korošec in Majaron, 2006, str. 116).

»Pomembno je, da otrok sam ustvarja lutko. Ta je namreč samo njegova: zamišljena v njegovi fantaziji in izdelana z njegovimi rokami, oživiljena z njegovo energijo in čustvi« (Korošec in Majaron, 2002, str. 60).

Poleg socialnih veščin si otroci pri izdelavi in igri z lutko pridobijo pozitivno samopodobo in si krepijo samozavest. Ko otrok sam izdela lutko, jo predstavi, z njo zaigra v predstavi, je ponosen na svoj izdelek, saj ve, da je prispeval k skupinskemu delu. Vzgojitelji moramo otrokom dati možnost, da sami ustvarjajo lutke, pri tem upoštevati razvojno stopnjo in starost, pri delu jih pohvalimo in spodbujamo k nadaljnji ustvarjalnosti. Mnogo otrok se zaradi osebnostnih težav težko vključi v skupino, to so najpogosteje tihi zadržani otroci, hiperaktivni, otroci drugih narodov, zato moramo njim še posebej posvetiti dovolj pozornosti, kar nam bo pomagala lutka. Pozdrav prek lutke in komunikacija bo lažja, otrok bo lažje spregovoril prek lutke. Kot smo že omenili pri poglavju o komunikaciji, je potrebno otroke spodbujati k neverbalni komunikaciji, kar jim omogoči lutka, kasneje jih spodbudi k verbalni komunikaciji. Pri izdelavi lutk otroci izrazijo svoje mnenje, ideje, lutka pokažejo in z njo zaigrajo, kar jih spodbudi h komuniciranju. Danes si otroci ne upajo izraziti svojih čustev, še posebej ne negativnih – jezo, strah, žalost. Naša naloga je, da jim omogočimo in pustimo, da svoja čustva, ali so to pozitivna ali negativna, izrazijo na sprejemljiv način prek lutke. Otrok se pri igri z lutko vživlja v druge like, osebe, čemur pravimo empatija, ki je sposobnost medsebojnega razumevanja in humanih medčloveških odnosih (Korošec in Majaron, 2006, str. 114–121).

Udeleženci v dramskih dejavnosti morajo imeti več razvitih inteligenc. Razvita mora biti **jezikovna inteligenca**, to je sposobnost za pravilno rabo in pomen besed, za razporeditev le-teh, za ritme, zvoke. **Telesno-gibalna inteligenca** je zmožnost uporabe lastnega telesa na različne načine, sposobnost izražanja z mimiko obraza, gesto in z gibanjem. Ta zmožnost se kaže pri animaciji z lutko, pri igri z živim igralcem in pri igri z rekviziti ter pripomočki. **Osebno inteligenco** razdelimo na **intrapersonalno in interperonalno**. Pri prvi gre za lastno izražanje, doživljanje in razlikovanje med čustvi. Druga pa se osredotoča na druge posameznike, na njihovo razpoloženje, motivacijo, značaj in namere (Gardner, 1993; povz. po Korošec idr., 2006, str. 121–122).

2.5 Animacija lutk in otrokovo gibanje

Gibanje je pomembno področje pri razvoju otrok, zato jih moramo maksimalno spodbujati, tudi za otrokovo kasnejše zdravo življenje. Potrebo po gibanju ima vsak človek, z gibanjem otrok zaznava prostor, spozna svoje telo in spozna svet okoli sebe. Pri animaciji in izdelavi lutk se razvija od otrokove fine motorike do motorike celega telesa. Zato jim moramo vzgojitelji omogočiti in jih spodbujati k animaciji lutk.

Otrok z obvladovanjem gibanja izgrajuje samopodobo. Bolj ko je njegovo gibanje suvereno, bolj čuti, da postaja samostojen in si podreja prostor. Večina gibalnih dejavnosti je naravnanih na usvajanje in na fizično zmogljivostno jačanje. Animacija preprostih vrst lutk, ki so vezane na posamezne telesne dele, pa otroka preusmerja na občutenje posameznih sklopov mišic, ki jih – vzpodbujen z motivacijo igranja z lutko, postopoma obvladuje in vzpostavi kreativno kontrolo nad svojim telesom, ki mu začenja služiti kot instrument (Majaron, 2000, str. 307; cit. po Korošec in Majaron, 2006, str. 114).

Kot smo že omenili, je igra najpomembnejša dejavnost v otroštvu, prek igre se otroci gibalno razvijajo. Nekaterim otrokom gibanje povzroča strah, občutek

nelagodja, največkrat pa njihove sposobnosti primerjamo s sposobnostmi njihovih bratov, sester, staršev in vrstnikov. Otroci začnejo dvomiti vase, pojavi se tekmovalnost, neuspeh, pojavi se stres, kar pripelje do tega, da se začnejo izogibati igri z žogo, gibalnim igram in nasploh gibanju. Dobra motivacija pri teh težavah je lutka, kjer bodo otroci razvijali svojo kreativnost in si krepili samozavest. Najpomembnejše pri lutkovni animaciji je, da lutkar svoj dotik, gib, govor, prenese na lutko. Tiste otroke, ki jih je strah in so sramežljivi, bo lutka pripeljala do tega, da bodo sodelovali in se vključili v igro; otroci, ki pa hočejo biti v ospredju, bodo postavljeni za lutko in tako bo njihov ego v ozadju, sami pa se bodo socialno razvijali (prav tam, 2006, str. 98).

Najenostavnejše lutke so lutke, ki jih narišemo na svoje telo. Če na prst narišemo dve piki, že nastane lutka, s katero lahko zaigramo. Naši prsti se lahko tudi pogovarjajo, kazalec se pogovarja s kazalcem ali z njim zapleše, pri tem otroci obvladujejo simetrično gibanje. Zaigramo lahko s celo roko, dlanjo, komolcem, posameznim delom telesa lahko dodamo kos blaga, narišemo oči, brke, nos, očala, spremenijo se lahko v različne živali, lahko letijo, plavajo in delajo čudne, zanimive in presenetljive predstave in prizore. Lutko lahko naredimo tudi na kolenu ali stopalu, kjer si bodo otroci krepili ravnotežje in pridobivali moč hrbtenice. Smešne lutke nastanejo na trebuhu, pri čemer se bodo gibali v kolku, pasu, križu, hkrati pa bodo trenirali trebušne mišice (prav tam, str. 99).

Poleg enostavnih lutk utrdimo naše gibanje tudi z ročnimi in senčnimi lutkami, mimičnimi lutkami in marionetami. Senčno gledališče je zanimivo, saj med izvorom svetlobe in prosojno tkanino lahko naše roke, prsti in celo telo ustvarijo zanimivo gibanje. Lutke izdelamo iz tršega papirja ali iz prosojnega materiala in jih pobarvamo – nastanejo barvne lutke. Pri izdelavi teh lutk se razvija fina motorika, pri animaciji pa se razvija občutek za prostor, saj se senca z oddaljevanjem od platna povečuje, otroci pa spoznavajo nova velikostna razmerja. Otroci v vrtcu se naj srečajo tudi z lutko marioneto, lahko je le na eni nitki in že bo splezala na stol, poskočila, plesala. Otroci bodo našli svoj način, kako jo bodo animirali. Pri animaciji si bodo razvili fino motoriko in koordinacijo gibanja

celega telesa. Pri izdelavi in animaciji mimičnih lutk gre za obvladovanje mišic dlani, razvijajo tudi obvladovanje zapestja in komolca, gibčni pa morajo biti prsti, saj usta premikamo s palcem, ki predstavlja spodnjo čeljust, ostali štirje prsti pa predstavljajo njej gobec. Omeniti moramo še ročno lutko, ki je zahtevnejša. Pri animaciji pri njeni animaciji razvijamo predvsem fino motoriko. Pri ročni lutki so aktivni prsti, eden ali dva nosita glavo, dva predstavljata lutkini roki. Pomembno je, da lutka ni večja od otrokove roke, saj je ne bo mogel animirati. Če se bodo otroci večkrat srečali z lutko, lahko poskusijo igrati z rekviziti, lutka se lahko prikloni, zapleše. Vzgojitelji moramo biti za otroke spodbujevalci in opazovalci, omogočiti jim moramo, da svojo lutko in prizore predstavijo občinstvu, s tem bodo pridobivali pozitivno samopodobo. Ob izdelavi lutk in igri otroci pridobivajo spretnosti gibanja, urijo se v verbalni in neverbalni komunikaciji, so ustvarjalni in pridobivajo pozitivne izkušnje (Korošec in Majaron, 2006, str. 100–102).

2.5.1 Vloga vzgojitelja pri animaciji z lutko

Vzgojitelji imamo poleg staršev zelo pomembno vlogo pri oblikovanju otrokovega življenja. S svojim vedenjem, komunikacijo, značajem smo zgled otroku, zato moramo na njih pustiti pozitiven vtis. Z nasmehom, dotikom, objemom pozitivno vplivamo na otroka, zato je najlepše za vzgojitelja, če zjutraj otroci pridrvijo v njegov objem. Pri otroku moramo z delom, igro spodbujati njegov razvoj in ga pripraviti, na kar se da dobro nadaljnje življenje, pri tem pa nam lahko pomaga lutka.

Igra z lutko ne zahteva odra, posebno dragih rekvizitov, materialov, edina pomembna stvar pri igri z lutko smo vzgojitelji, ki otroku omogočimo čas, prostor, sami pa moramo biti dobro pripravljene, navdušene za delo in pozitivno naravnane. Vzgojiteljem lutka podaja veliko prednosti pri delu z otroki. Skozi lutko se otroci lažje pogovarjajo, lažje izrazijo čustva, vzgojitelji otroke bolje spoznamo in jih razumemo. Izdelava in animacija lutk pri vzgojiteljih prebudi kreativnost in ustvarjalnost, katero moramo prenesti na otroke. Vzgojitelji z lutko

imamo magično moč, otroci nas vidijo v drugi luči, otrokom se približamo, z njimi vzpostavimo drugačen prijeten odnos. Pri igri z lutko moramo upoštevati otrokov razvoj in starost, lutko vključimo tako na kognitivni, socialni, emocionalni in fizični vidik, pri otrocih bomo dosegli zadovoljstvo, v skupini pa bo prevladovalo prijetno in zabavno vzdušje (Korošec in Majaron, 2006, str. 126).

Majaron in Korošec (2002, str. 61) pravita da: »Lutka omogoča učitelju, da vsaj navidezno za kratek čas prenese »vodenje« na lutko in igra vlogo »drugega« v razredu. Ob tem bo lažje začutil odkritosrčno otroško spontanost, ki se odpre lutki brez zavor.«

Naloga vzgojiteljev je, da ustvarimo prostor, kjer spodbujamo raziskovalni duh otrok in jim postavljamo takšne naloge, ki jih lahko aktivno uresničijo in pri katerih osebno rastejo. Vzgojitelji moramo biti radovedni, odprti in pozitivni, pripraviti moramo atmosferski okvir za situacijo, v kateri bo ustvarjena igra. Otroci se morajo ob igri počutiti pomembne, vodja pa mora biti igralka, ki si dovoli biti presenečena od idej in dejanj, ki jih ustvarijo otroci (Zapiski s predavanj, 2014).

2.6 Gibanje

Z gibanjem otrok zaznava in odkriva svoje telo, preizkuša, kaj telo zmore, doživlja veselje in ponos ob razvijajočih se sposobnostih in spretnostih ter gradi zaupanje vase. Hkrati daje gibanje otroku občutek ugodja, varnosti, veselja, skratka dobrega počutja. Z gibanjem otrok raziskuje, spoznava, dojema svet okrog sebe. V gibalnih dejavnostih je telo izhodiščna točka za presojo položaja, smeri, razmerja do drugih; z gibanjem otrok razvija občutek za ritem in hitrost ter dojema prostor in čas (Marjanovič Umek, 2001, str. 57).

Otroci se gibalno najbolj razvijajo v prvih letih življenja, najprej prek naravnih oblik gibanja, kasneje prek zahtevnejših športnih dejavnosti, vse izkušnje pa pridobivajo zlasti prek igre. Gibalne sposobnosti lahko razvijajo tako zunaj v

naravi kot v zaprtem prostoru, številne gibalne dejavnosti od otrok zahtevajo, da se zavedajo drugih, da z njimi delijo igrače, prostor, da sodelujejo pri dejavnostih, ki potekajo v skupini, v parih ali samostojno. S tem, ko otroci sodelujejo z drugimi in se igrajo v skupini, se naučijo upoštevati pravila, spoštovati druge in si prizadevajo doseči cilj, ki je skupen celotni skupini. Otroci se prek različnih dejavnosti začnejo zavedati samega sebe, oblikujejo samospoštovanje, spoznavajo svoje telo in spremembe na svojem telesu, ki se pojavijo po gibalni aktivnosti (prav tam).

Gibanje ima v otrokovem življenju pomembno mesto in je njegova osnovna potreba. Človek se giblje zato, da preživi, prek gibanja spoznava svoje okolje, se mu prilagaja in ga spreminja. Prek gibanja otroci izražajo občutja, čustva, razpoloženje. Gibanje poteka v določenem prostoru in času, odvisno je od človekovih spretnosti, sposobnosti, značilnosti in znanja. Gibanje spodbuja domišljijo in ustvarjalnost, otroci se prek gibanja učijo in pridobivajo številna znanja, hkrati pa jim gibanje predstavlja zabavo in zadovoljstvo. Prek učenja z gibanjem pridobivajo motorične sposobnosti, kot so ravnotežje, koordinacija, hitrost, moč, gibljivost in natančnost. Z gibanjem si razvijajo govor, zaznavajo oblike, barve, dogajanje v okolju ter si razvijajo občutek za dogajanje v socialnem okolju, v katerem živijo. Z gibalnimi dejavnostmi si razvijajo pomnjenje, mišljenje, predstavljanje, domišljijo, ustvarjalnost ter se čustveno in socialno prilagajajo. Tako ugotovimo, da z gibanjem spodbujamo otrokov emocionalni, intelektualni in socialni razvoj (Koban Dobnik, 2005, str. 12, 28).

Človek se giblje iz potrebe. Z gibom skuša doseči nekaj, kar ima zanj posebno vrednost. Če je gib usmerjen k otipljivemu predmetu, ni težko uganiti cilja gibanja. Vendar gibanje navdihujejo tudi neotipljive vrednote. /.../ gibanje je rezultat želje po nečem, kar naj bi imelo neko vrednost, ali pa stanja duha. Oblika in ritem gibanja opredeljujeta namen osebe, ki se giblje v določeni situaciji. Lahko gre za trenutno počutje in reakcijo ali pa za stalne osebne poteze. Na gibanje lahko vpliva okolje. Tako bo na primer okolje, v katerem se gibanje dogaja, obarvalo gibe igralca ali igralke (Laban, 2002, str. 14–15).

Na potek gibanja vpliva vrstni red premikanja posameznih delov telesa, gibi pa so lahko neovirani, taki gibi izhajajo iz telesa, iz središča torza, potem se prelijejo navzven proti konicam rok in nog. Gibi so lahko tudi omejeni, kjer je središče torza negibno, udi pa se premikajo, taki gibi se začnejo na konicah rok in nog in se prelijejo proti središču torza. Nadzor toka gibanja je povezan z gibanjem posameznih delov telesa (prav tam, str. 34–35).

Torzo je tisti del telesa, ki vključuje medenico in ramena in ki se giblje v bokih. Akcije torza so določene z gibi hrbtenice. / .../ V vsakem primeru so gibi torza odvisni od tega, kateri deli hrbtenice se gibljejo zaporedno ali istočasno, kako je razporejena uporabljena energija, kako hitro so gibi izvedeni in ali so sunkoviti ali tekoči (Laban, 2002, str. 68).

Marianne Frostig je pomembna znanstvenica, ki se je ukvarjala z vplivanjem telesnega gibanja na otrokov razvoj. Predstavlja značilnosti gibanja v luči kineziologije in poudarja naslednje temeljne značilnosti gibanja:

1. Usklajenost, kjer gre za združevanje različnih spretnosti v neko sestavljeno dejavnost. Stopnja usklajenosti je odvisna od delovanja živčnega sistema, predvsem od možganske skorje.
2. Ritem pri gibanju pomeni tekoče, pravilno in uravnoteženo gibanje. Pogoji za ritmično gibanje je sposobnost sočasnega skladnega gibanja. Ritmični gibalni tok je odvisen od stopnje usklajenosti.
3. Gibčnost pomeni sposobnost gibanja posameznih telesnih delov, zaporedno stegovanje in pripogibanje do skrajne meje brez težav. V centru Frostig v Los Angelesu so raziskovali gibčnost in ugotovili, da je to edina gibalna sposobnost, ki se z otrokovo starostjo zmanjšuje.
4. Hitrost se nanaša na čas, ki je potreben za neko gibanje.
5. Spretnost je sposobnost odzivanja.
6. Ravnotežje je opredeljeno z medsebojno lego težišča in podporne točke. Poznamo dva osnovna načina ravnotežja: statično ali stabilno ravnotežje, ko telo miruje v določeni uravnoteženi drži, in dinamično ali labilno

ravnotežje, ki je izhodišče za plesno gibanje in pomeni prerazporejanje poz, udov in telesnih delov ter upošteva dinamiko, impulze in intenzivnost gibanja.

7. Moč je definirana kot opravljeno delo v določeni časovni enoti. To je psihomotorična sposobnost, ki se kaže kot splošna sposobnost mišic za premagovanje odporov.
8. Mišična vzdržljivost je sposobnost vzdržati telesno dejavnost in se ne utruditi. Srčno-dihalna vzdržljivost pa je sposobnost organizma, da smotrno uporablja kisik (Koban Dobnik, 2005, str. 13).

Kot smo ugotovili, ima gibanje pomembno vlogo pri otrokovem razvoju, saj se prek gibanja naučijo številnih spretnosti in sposobnosti, z gibanjem se razvija gibčnost, ravnotežje, moč, vzdržljivost. Gibamo se zato, da preživimo, gibanje je naša potreba, saj se po gibalnih dejavnostih dobro počutimo in smo polni energije za nadaljnje delo. Otrokom moramo nuditi prostor in čas za gibanje, jim omogočiti pripomočke ali pa jim prepustiti prosto pot pri gibalnih dejavnostih, le tako se bodo gibalno in celostno razvijali.

2.6.1 Motorični razvoj

Kot smo že povedali, je motorika veda, ki obravnava osnove človekovega gibanja.

Gibalno-motorični razvoj se začne že v predporodni dobi in se v nadaljnjem razvoju izpopolnjuje. Otroci že v predporodni dobi slišijo bitje materinega srca in se odzivajo na ta ritem. Otroci so ob rojstvu nebogljeni in njihov stik z zunanjim svetom poteka prek občutka dotika. Novorojenčkovi gibi so avtomatizirani in refleksni, kar pomeni, da gre za nenamerno gibanje mišic, ki se sprožijo kot odziv na določen dražljaj. Ob rojstvu sta že prisotna refleksa prijemanja in držanja. Ob glasbi dojenčki enakomerno in ritmično premikajo svoje roke in noge, radi imajo materin glas ter umirjeno in prijetno glasbo. Pri šestem mesecu otroci prijemajo in močnejše mečejo predmete na tla, dvigujejo glavo in zgornji del trupa – če ležijo; se opirajo na noge, če so zravnani. Kasneje začnejo z lazenjem in plazenjem ter

postavljanjem na noge. Pri prvem letu hodijo ob minimalni pomoči, hoja je negotova, otrok rok nima ob trupu, ampak jih ima v preži, čečka s svinčnikom, ponavlja dejanja in uporablja vsaj tri dvozložne besede brez pomena. Pri dveh letih so otroci zelo aktivni, hodijo, izboljša se ravnotežje, zato nekaterim uspe tekati, brcati žogo, ob glasbi se gibajo po ritmu naprej in nazaj, levo in desno, rišejo črte, jedo z žlico, posnemajo odrasle, pri raznovrstnih gibalnih vajah potrebujejo pomoč vzgojiteljev. Triletni otroci že obvladajo hojo, skoke, stojijo na prstih, hodijo po stopnicah, lahko že izvajajo določene plesne sekvence, saj napredujejo v koordinaciji. Otroci lahko sledijo navodilom in izvajajo določene gibe ter se vključujejo v usmerjene dejavnosti. Pri štirih letih je hoja usvojena, tekajo, skačejo, stojijo na eni nogi, so zelo aktivni in težko mirni. So tekmovalni, radi posnemajo in ponavljajo določene gibalne fraze. Otroci pri petem letu starosti obvladajo ravnotežje in koordinacijo, zato lahko izvajajo bolj kompleksna in zahtevnejša gibanja. Sposobni so hoje po prstih, dalj časa stojijo na eni nogi, ob glasbi se gibalno odzivajo, igrajo na instrumente, sodelujejo v skupinah, gibalno improvizirajo, svet gledajo bolj realno. Šestletniki se med seboj razlikujejo po individualnih potrebah in sposobnostih. Med deklicami in dečki se pojavljajo razlike, dečki se zanimajo za različne športe, pri deklicah je bolj razvita koordinacija, zanimajo pa se za balet in se rade vživljajo v različne vloge. Radi dramatizirajo, nastopajo, učijo se plesnih korakov in figur ter radi plesno ustvarjajo (Zagorc, Vihtelič, Kralj in Jeram, 2013, str. 12–14).

»Gibalni razvoj predstavljajo dinamične in večinoma kontinuirane spremembe v motoričnem vedenju, ki se kažejo v razvoju motoričnih sposobnosti (koordinacija, moč, hitrost, ravnotežje, gibljivost, natančnost, vzdržljivost) in gibalnih spretnosti (lokomotorne, manipulativne in stabilnostne)« (Gallahue in Ozmun, 2006; cit. po Zagorc idr., 2013, str. 14).

Motorične dejavnosti vsebujejo medsebojno delovanje zaznavnih in motoričnih sistemov. Nekatere dejavnosti potekajo tako hitro, da telo ne zmore izkoristiti vseh obvestil zaznavnih in gibalnih sistemov, to se dogaja pri zelo naučenih ali tako imenovanih predhodno programiranih dejavnostih, ki potekajo zelo tekoče.

Tako programirani nizi omogočajo dejavnosti športnikom, pianistom. Ko se človek odloči, da bo opravil nek gib ali da bo pogledal predmet, takrat se sprožijo mišice opravijo gib in ustavijo gib v delcu sekunde. Možgani gib, ki ga bomo opravili, programirajo naprej, preden se gib začne, ko pa se začne, se odločitev samo opravi, človek pa pri tem ne dobi nobenih povratnih obvestil, da bi lahko programirano odločitev spremenil (Gardner, 2010, str. 246).

Razvoj poteka v dveh smereh, prva je cefalokavdalna smer, kar pomeni, da razvoj poteka od zgoraj navzdol, od glave, vratu, trupa in nog. Druga smer razvoja je proksimodistalna smer, pomeni kontrola mišic od sredine telesa navzven, začne se pri hrbtenici, nadaljuje proti trupu, ramam, sledijo okončine, zapestje in mišice prstov (Videmšek in Jovan, 2002, str. 21).

2.6.1.1 Razvojni model:

- prirojene živčne sposobnosti,
- refleksi – gibanje za obstoj,
- ravnotežje, dotik, globinsko občutenje,
- funkcije zgodnjega dozorevanja,
- vizualno, avditivno,
- funkcije kasnejšega dozorevanja,
- motorični odzivi,
- motorični vzorci,
- motorične sposobnosti,
- gibalne dejavnosti.

Razvojni model prikazuje zaporedje človekovega gibanja, ki je osnovan na nevroloških sposobnostih. Osnove motoričnega razvoja in motoričnega vedenja obsegajo prirojene živčne sposobnosti, refleksi ... Motorične sposobnosti in gibalne dejavnosti pa predstavljajo vrsto motoričnih oblik (Kremžar in Petelin, 2001, str. 36).

Razvojno zaporedje je vrojeno v senzorični sistem. Ob rojstvu so dozoreli trije senzorični sistemi: ravnotežje (vestibularni), dotik (taktilni) in globinsko občutenje (prorioceptivni); pripravljeni so na delovanje, medtem ko vidni (vizualni) in slušni (avditivni) sistem nista še dozorela in posledično ne moreta sprejeti izzivov za funkcijo. Zaporedje je tudi hierarhično in kasnejše zorenje senzoričnega sistema je odvisno od zgodnjega zorenja (prav tam).

Pri razvojnem modelu sta motorični in senzomotorični razvoj odvisna drug od drugega. Funkcija in zgradba živčnega sistema sta med seboj povezani, na posameznika ima velik vpliv tudi okolje, v katerem živi. Refleksi se pojavijo že pri novorojenčku. Ti refleksi so pogoj za obstoj (Kremžar in Petelin, 2001, str. 36).

Refleksi so nenamerni tipični gibi mišic in spremembe v telesnem položaju, ki se pojavijo kot odziv na določene dražljaje. Nekateri so značilni le za obdobje dojenčka in odražajo normalen gibalni razvoj – od prednatalnega obdobja do približno 9. meseca po rojstvu, drugi se v razvoju ohranijo (Marjanovič Umek in Zupančič, 2005, str. 170).

Otrok lahko napreduje v razvoju le, če je dosegel prejšnjo stopnjo razvoja, kar pomeni, da so na primer motorični vzorci predpogoj za motorične sposobnosti. Otroku v razvoju podeduje prirojene gibalne vedenjske vzorce, velik vpliv imata tudi zrelost in izkušnje, ki so odvisne od izkušenj vsakega posameznika. Z razvojem možganov se nadaljuje splošno razvojno zaporedje (Kremžar in Petelin, 2001, str. 37).

Kot smo ugotovili, nam razvojni model prikazuje neko zaporedje, kako se otrok razvija. Pomembno je, da otrok pridobi dovolj izkušenj, pomembne so tudi spodbude odraslih, otrok bo z bogatimi izkušnjami pridobival informacije, ki mu bodo v pomoč pri gibalnem razvoju.

2.6.1.2 Gibalni vzorci

Gibalni razvoj pomeni usvajanje gibalnih vzorcev, pri otroku gre za kompleksno in namensko gibanje, to so hoteni in spontani gibalni odzivi. Ko gre za ponavljanje določenega giba, se razvije gibalni vzorec. Motorični vzorci so dani z razvojem in so osnova za nadaljnje učenje, motorične vzorce pa otrok pridobi tudi z izkušnjami, tako se mu vtisnejo v spomin, se mu utrdijo in izpopolnijo. Gibalni vzorci, ki jih uporabljamo v vsakdanjem življenju, so dvig glave, plezanje, plazenje, obračanje telesa, hoja, tek, met, udarec, skok, poskoki, potiskanje, nošenje ... (Kremžar in Petelin, 2001, str. 40).

Posamezni gibi, ki izhajajo iz gibalne kombinacije, to je zgradbe, se združijo v gibalni vzorec. Ti vzorci so vrsta ali niz gibov in sestavljajo splošni vzorec vedenja. Primer: hojo sestavlja niz posebno uspešnih zaporednih gibov, kar se smiselno ujema z drugimi gibanji v času in prostoru. Posamezni gibi hoje se pridobijo že s plezanjem in hojo v opori klečno, ko otrok potegne eno, nato drugo koleno naprej. To je gibalno vedenje po določenem načinu. Ko so ti vzorci usvojeni, se avtomatizirajo in vse dotlej, dokler nanje ne vplivamo, so to spontana gibanja (prav tam).

Ko otrok po določenem času pridobi nekaj gibalnih vzorcev jim poda nek namen in funkcijo. Posamezni gibi se združijo v vzorec, takrat dobi gibanje v prostoru posplošitev, otrok pa nima težav pri premagovanju ovir, ki bi mu sicer predstavljale težave, če bi obvladal samo hojo, tako pa lahko hojo zamenja za poskoke in brez težav preskoči oviro. Odnosi se določajo glede na funkcijo gibanja. Otrok si izbere vzorec, ki je zanj v določeni situaciji najbolj koristen. Ko so vzorci združeni, lahko govorimo o določeni gibalni obliki (Kremžar in Petelin, 2001, str. 40).

Za urejeno gibanje so potrebni določeni pogoji:

- urejen senzorični sistem;
- zdrave kognitivne možnosti predelave senzoričnih dražljajev; prizadeti v

duševnem razvoju se ne morejo naučiti kompliciranih gibalnih vzorcev in vsak primanjkljaj vodi v motorični zaostanek;

- zdrav motorični sistem; poškodba kakega dela povzroča težje ali lažje gibalne motnje;
- urejenost čustvenih predelovalnih področij; občutek je treba čustveno doživeti, sicer se odnosi ne morejo razpoznati (Kremžar in Petelin, 2001, str. 42).

Gibalni vzorci in njihove kombinacije predstavljajo gibalne spretnosti, ki so združitev motoričnih in senzoričnih sistemov. Gibalni vzorci in gibalne spretnosti so tesno povezane, gibalne spretnosti so temeljni gibalni vzorci, pri njih sta pomembna natančnost in nadzor, za razliko od gibalnih vzorcev, kjer je pomembno gibanje, natančnost pa je omejena. Pridobitev in usvojitev gibalnih vzorcev je izrednega pomena za celoten motorični razvoj (Kremžar in Petelin, 2001, str. 42).

2.6.2 Senzomotorični razvoj

Senzomotorika pomeni funkcijsko enoto »input – output«, dražljaj in odziv ter zaznavanje in delovanje. Pri tem se senzomotorične informacije primerjajo z že pridobljenimi izkušnjami, se čustveno obarvajo in vključijo v obstoječe izkušnje. Posamezni specifični vzorci se hierarhično urejajo in vgradijo v sistem vedenjskih pojavov. Ti učni procesi so prilagoditev potreb na pogoje okolja (Koban Dobnik, 2005, str. 15).

Če otrok doživlja neko vznemirjanje, je to pogojeno s senzomotoričnim ravnanjem, cilj teh izkušenj pa vpliva na povezovanje med čutnimi vtisi in gibalnim odgovorom. Pri predšolskih otrocih je izgradnja psihomotoričnih vzorcev pred motoričnim razvojem, njihov razvoj pa je odvisen od staršev in vzgojiteljev. Za otroke je pomembna skupna igra asimilacijskega in akomodacijskega ustroja. Asimilacija pomeni dopolnjevanje gibalnih struktur, akomodacija pa spreminjanje gibalnih struktur. Izboljšanje zaznavnih sposobnosti

pa otroku pomaga k boljšemu dožemanju okolja (prav tam).

2.6.2.1 Občutki in zaznave

»Temelj za sprejemanje dražljajev iz zunanjega sveta predstavljajo človekova čutila, čutne reakcije na preproste dražljaje zunanjega sveta« (Kraljič, 2001, str. 17).

Vidno zaznavanje se pri človeku začne, ko določen dražljaj, ki nastane na očesni mrežnici, potuje do vidnega področja v možganski skorji in se razdeli na več sestavljenih delov, človek pa reagira na določen znak predmeta, ki ga je zaznal. Dojenčkov vid pri rojstvu še ni popolnoma razvit, približno pri treh tednih se prenehajo nekoordinirani gibi očesnih zrkel in se postopoma vzpostavi fiksacija. Pri četrtem mesecu se otrokov prostor, v katerem živi, razširi za nekaj metrov. Živčni sistem pri slušnem zaznavanju deluje kot celota, spodbude iz receptorja ustvarijo celoto odgovorov, še preden le-ti pridejo do skorje velikih možganov. Novorojenček se odziva na ropot, glavo pa obrne v smeri zvoka, pri štirih mesecih pa že loči glas mame in drugih oseb. Naša koža občuti številne dražljaje, nekatera posamezna mesta na koži so bolj, druga so manj občutljiva. Čas ni čutni vtis, ampak čutna lastnost zaznavanja, to je sposobnost določiti krajši ali daljši časovni interval. Pri zaznavanju prostora pa gre za več informacij, ki pridejo v možgane prek vida, sluha in dotika (Kraljič, 2001, str. 17–21).

V vsakdanjem življenju smo nenehno izpostavljeni številnim dražljajem, ki so podzavestni, vsak dan se dotikamo predmetov, premikamo roke in noge, se zibljemo, dvigujemo na prste, prijemamo lahke in težke predmete, ti omenjeni dražljaji so trajni in imajo velik pomen, saj so s tem možgani urejeni, človek pa se dobro počuti. Za otroke je pomembno, da predmete in stvari občuti ter se s svojim telesom odziva na ta občutja (Kremžar in Petelin, 2001, str. 61).

Trstenjak (1974) pravi, da občutki spadajo v dejavnost receptorjev in so vezani na periferno aferentno živčno dogajanje, ki vzburljanje vodi od receptorjev v osrednje

živčevje. Zaznave so vezane na centralno živčevje in so neposredno odvisne od občutkov (Trstenjak 1974; povz. po Kremžar in Petelin, 2001, str. 62).

Ayresova (1984) pa pravi, da je občutenje hrana za možgane, saj telesu daje energijo in znanje, ki jo telo potrebuje pri delovanju telesa in razuma. Naša koža, organi, mišice pošiljajo možganom svoj dražljaj. Občutek, ki nastane, je obvestilo, ki ga živčni sistem uporabi za sprostitvev odziva, npr. gibanje, kar je povezano z nekim novo nastalim vedenjem (Ayresova, 1984; povz. po Kremžar in Petelin, 2001, str. 62).

Zaznavanje človeka je zelo izostreno, čutila nam iz našega telesa in okolja sporočajo fizikalna stanja ter integrirajo dejavnost mišic in uravnavajo delovanje organov v telesu. Obdelava dražljajev v možganih poteka nezavedno in je učenje, če pa doživimo nov dražljaj, ga zaznamo le, če je razumljiv, ostalo se presliči in gre v pozabo. Zaznava pomeni odziv, reakcija na spremembo, ki se zgodi v okolju, lahko dojamemo predmete, ki so v okolju prisotni, ali pa tiste, ki so odsotni. Temu pravimo posredovalni proces, ki ga v možganih neposredno sprožijo občutki (Kremžar in Petelin, 2001, str. 63).

»Izkušnja je subjektivni način obdelave občutkov in zaznav in predstavlja ponovljene in utrjene občutke-doživetja. Da bi si otrok pridobil čim več izkušenj, je potrebno v psihomotorični praksi ustvariti take pogoje, ki izzovejo kognitivno, afektivno-emocionalno, motorično in socialno učenje« (Kremžar in Petelin, 2001, str. 64).

2.6.3 Zaznavanje lastnega telesa

Zavedanje sebe je zavedanje telesa. Normalno ločujemo med telesom ter dušo in umom – ta dvojnost nas ves čas razdvaja v brezčutno telo in breztelesno dušo. Toda ko nekoga srečamo, se vedno srečamo z njegovo vitalno energijo, s celostnim človekom. Ne »da imamo telo – smo telo«. Telo je »oseba« v svoji celovitosti, ki izraža »sebe« v svoji okolici (Zagorc, 2008, str. 85).

Koža je naše tipno čutilo, ki nam tudi z drugimi podkožnimi mišičnimi sprejemniki posreduje veliko zaznav, kot so dotik, bolečina, toplota, pritisk, srbež, mraz, te zaznave nam pomagajo pri zaznavanju lastnega telesa. Naša koža je ne samo sprejemnik in posrednik, koža je aktivni organ, ki ne čuti le predmetov in dotika drugih, temveč tipa tudi sebe, npr. če zapremo oči in položimo roko drugo na drugo, bomo čutili samega sebe. S tipom zaznamo subjektivno in objektivno stran. S tipom zaznamo predmet, kar nam omogoča subjektivni občutek, in kot smo že omenili, se dotaknemo svojega telesa, pri tem pa razlikujemo pasivno in aktivno tipanje – roka na roki (Trstenjak, 1974; povz. po Kremžar in Petelin, 2001, str. 81).

Taktilni sistem je med prvimi senzoričnimi sistemi, ki se razvijejo že v nosečnosti in ob rojstvu že skoraj v celoti delujejo in obsegajo celotno telesno površino, hkrati pa ima pomembno vlogo za razvoj drugih zaznavnih sistemov in gibalnega vedenja. Dotik je zelo pomemben za celotno živčevje, tako moramo dotik iskati, da vzburi kožo in ji daje dobro počutje. Koža je prvi komunikacijski organ in vpliva na razvoj otrok in na sprejemanje dražljajev iz okolja, hkrati pa urejena obdelava taktilnih dražljajev, prek kože pri otrocih vzbudi zaupanje, varnost in določene čustvene odnose do drugih ljudi (Kremžar in Petelin, 2001, str. 75, 82).

2.6.4 Telesna in prostorska orientacija

Proprioceptivni sistem se pri gibanju in športu uporablja tudi kot izraz kinestezija, kar pomeni zavedanje telesnega položaja in gibanja. Uporablja tudi globinska obvestila in občutenja za gibalno načrtovanje, kar pomeni, da sprejema obvestila iz sprejemnikov v mišicah, sklepih, vezah in kosteh. To se nanaša predvsem na mišično krčenje in raztezanje, zaznavanje mišičnega tonusa, vleka in pritiska v sklepih in vezah, kar nam daje občutek telesnega položaja v prostoru. Poleg proprioceptivnega sistema, ki nam daje nezavedno vedenje o telesu o posameznih delih telesa in o posameznih udih, moramo omeniti tudi taktilni in vestibularni sistem, ki sta prav tako pomembna pri zaznavanju telesa ali tako imenovani

telesni shemi. Ti sistemi nam dajejo pomembna obvestila in nam omogočajo, da vemo, kje se nahaja naše telo in kako se giblje. Telesna shema nam omogoča natančno in bliskovito načrtovanje določenih gibov, ki preidejo v povezano gibanje. Če imajo otroci dobro razvito telesno shemo, bodo znali oceniti, kaj so sposobni, in bodo lahko pravilno načrtovali gibe (Kremžar in Petelin, 2001, str. 91–94).

Naše telo se vedno giblje v nekem prostoru, lahko se gibamo na mestu, temu pravimo, da se gibanje dogaja v lastnem gibalnem prostoru, ko pa se premikamo po prostoru, pa se to gibanje dogaja v splošnem gibalnem prostoru. Gibanje ima smer, velikost, lahko se odvija na nizki, srednji ali visoki ravni, pozna svoj vzorec, pogled pa ima vedno usmerjen v določeno smer (Zagorc, 2006, str. 51).

Prostor je del plesalca in je element gibanja, zato je pomembno, da prostor omejimo. V prostoru potekajo dogodki, v prostor so postavljeni predmeti, ki so lahko različne velikosti, lahko so naši izdelki, predmeti so zaključeni ali nezaključeni. Na človeka, ki živi v določenem prostoru, tudi vpliva, tako kot nanj vplivajo odnosi med stvarmi, ki so lahko konstantne v tem prostoru ali pa se spreminjajo. Prostor si lahko plesalci različno zamišljajo in v njem različno ustvarjajo (Zagorc, 2008, str. 57).

Občutenje prostora je kot vse zaznavne lastnosti, s pomočjo katerih posameznik organizira to sposobnost in jo razvija. Temeljna sposobnost prostorskega zaznavanja leži v organizmu za razpoznavanje in točno razlago smeri zemeljske privlačnosti in s tem spoznavanja, kaj je zgoraj in kaj spodaj (Kremžar in Petelin, 2001, str. 99).

Piaget je prostorsko razumevanje povezoval z razumevanjem senzomotorike, ki se pojavi v zgodnjem otroštvu. Poudaril je dve možnosti, in sicer kako otroci najprej dojemajo pot premikanja določenih predmetov, in končno zmožnost, da otroci najdejo pravo pot med dvema različnima mestoma. Pravi tudi, da so si otroci

zmožni predstavljati prizore in dogodke, ne da bi jih videli, to se pojavlja na koncu senzomotorične stopnje, pri čemer so pomembne otrokove predhodne izkušnje (Gardner, 2010, str. 215).

Z gibanjem otroci pridobivajo določene motorične in senzorične izkušnje, to so občutki velikosti, teže, položaja telesnih delov enega do drugega, možgani ta gibanja in izkušnje shranjujejo in izdelajo program za določene dejavnosti, to pa se označuje z živčnim spominom. Ob rojstvu otroci nimajo točno razvitih telesnih občutkov, ampak jih pridobijo z različnimi senzomotoričnimi izkušnjami, kar označujemo s telesno shemo, to je notranja predstava o telesnih razsežnostih, o položajih in zmožnostih posameznih telesnih delov ter o odnosih med njimi. Otroci s poglobljenim telesnim zaznavanjem pridobijo sliko o svojem telesu, pri tem pa je pomembno, da v posameznih razvojnih obdobjih pridobijo številne izkušnje (prav tam).

2.6.4.1 Orientacija telesa v prostoru

Trden temelj orientacije v prostoru je občutek za lastno telo in s tem tudi osnova za prenos telesne sheme v prostor. Telo v prostoru in odnos med telesom in prostorom oblikuje notranjo prostorsko sliko. Z orientacijo v prostoru so telesu postavljene meje. Utrjena telesna shema je prikazana navzven tako, da tvorita telo in okolje tesen integriran sistem. Od tod izhaja razvoj občutka za prostorske smeri: višino, globino širino. Pravilna ocena razdalje do predmeta in vzdrževanje razdalje do sočloveka je del praksije. Zunanji prostor predstavlja tridimenzionalni sistem: zgoraj-spodaj, spredaj-zadaj, desno-levo. Ta prostor je z gibalnimi izkušnjami različno sestavljen in organiziran in spoznavno določen. Sem spada prostorska ocena stojne točke in tudi razdalja do predmeta. Otrok sebe doživlja kot »središče sveta« (Kremžar in Petelin, 2001, str. 101).

To, kar otrok čuti, se prenaša na prostor in s tem na odnos predmetov, ki se nahajajo v prostoru, ti odnosi so odvisni od delovanja telesne sheme in določa zaznavanje prostorskih odnosov. Ko mi predmet primemo, se v roki sproži

mišična napetost, to nam omogoča točno ponovitev in je shranjeno kot vzratna povezava. Ko orientacijo prenesemo na prostor, če želimo iti levo ali desno, nam to omogoča stojna točka in tako najdemo pravo pot. Delovanje mišic v raztezanju in krčenju omogoča hkratnost in enakost v razmikih gibalne izvedbe, s tem se vidi, da je naše celotno gibanje urejeno (prav tam).

2.6.4.2 Gibalno vedenje in orientacija v prostoru

Pri vzgojnem delu in o tem, kako so otroci motorično razviti, nam pomaga, da opazujemo gibalno vedenje, govorno razumevanje otrok, vztrajnost, motivacija, vedenje pri neuspehu, sprejemanje navodil. Ko pa govorimo o orientaciji v prostoru in o vedenju posameznika, moramo biti pozorni na mišični tonus, stranske diference, prednostno stran, gibalno koordinacijo, govor in držo pisala (Kremžar in Petelin, 2001, str. 103).

Kot smo že omenili, ima pri orientaciji v prostoru pomembno vlogo govor, otrok s prostorskimi in vizualnimi izkušnjami pridobiva besedne simbole, ki se trajno vtisnejo v otrokov spomin. Otroci, ki jecljajo, imajo težave s povezovanjem telesnih strani in z gibalno koordinacijo. Otroci, ki so zadržani pri govoru, imajo pogosto težave z enonožnimi poskoki in pri razlikovanju prstov na roki in posledično kasneje težave s pisanjem. Tisti otroci, ki se jim pri govoru zatika, imajo težave z ravnotežjem in pogosto imajo tudi motnje slušnega zaznavanja. Otroci z dobro gibalno koordinacijo imajo normalen tonus, primerne ravnotežnostne gibe pri prenosu telesnega težišča ter hitro pridobivanje ritmičnega gibanja in motorični spretnosti. Otroku moramo ponuditi dovolj taktilno-kinestetičnih dejavnosti, saj se bo tako otrok usposobil za boljše govorno izražanje (prav tam, 104).

Vsak človek ima svojo prednostno stran, že pri otrocih prednostno telesno stran enačimo z dominantnostjo, ki jo opazimo že pri drugem letu starosti, najbolj zanesljiva pa je pri petih letih. Pri vsakdanjih dejavnostih je ugotovitev prednostne strani zelo zmotno, po navadi prevzgojeni levičarji pri pisanju ali barvanju dajejo

prednost desnici, pri vsakdanjih opravilih pa levici. Pri otrocih, ki imajo težave z govornim razvojem, se pojavi stranska diferenca, kar pomeni, da imajo posamezniki težave z eno telesno stranjo, kamor spadajo tudi motnje branja, pisanja in računanja. Do tretjega leta starosti se pri vsakdanjih dejavnostih pojavljajo različni hoteni in nehoteni gibi tiste telesne strani, ki pri gibanju ne sodeluje, kar pomeni, da če se otroci s kazalcem ene roke dotaknejo nosu, se rahlo dvigne kazalec druge roke. Če se to pojavi pri petih letih, je potrebno otroke obravnavati glede na osnovno motnjo. Takšni gibi jih ovirajo pri vsakdanjih dejavnostih, hkrati pa predstavljajo zaostanek v razvoju (prav tam, str. 105).

Mišični tonus je tudi eden izmed elementov, ki vplivajo na orientacijo v prostoru. Mišični tonus pomeni gibanje, aktivnost in napetost mišic, ki jo lahko opazujemo tako pri gibanju kot mirovanju. Otroci z nizkim mišičnim tonusom imajo težave pri tankočutnem določanju prijema, pri dejavnosti je prisotna napetost celega telesa. Takšna dejavnost je, na primer seskok iz klopi, otroci z nižjim mišičnim tonusom so trdi, napeti, mahajo z rokami, imajo strah, ali pa če se gugajo na krogih, le-te trdo držijo, telo pa bi moralo biti sproščeno, takšni otroci izpadejo kot nerodni. Spremembe tonusa se opazijo tudi pri pisanju in barvanju, otroci pisalo držijo trdo, barvajo krčevito, hitro, pišejo tresočje in imajo težave v omejenem prostoru, njihova telesna drža je napeta, v ozadju pa pride do motnje prostorske orientacije. Za otroke, ki imajo slabo prostorsko orientacijo, moramo pripraviti igre, kjer bodo premagovali ovire, iskali različne predmete, vključimo lahko tudi zemljevid, otroke povabimo v naravo zunanji prostor, ki ga je potrebno omejiti, kjer bodo otroci z različnimi igrami pridobili prostorske izkušnje (Kremžar in Petelin, 2001, str. 105–106).

2.6.5 Telesno gibalna inteligenca

Za telesno-gibalno inteligenco je značilno, da je posameznik zmožen uporabljati lastno telo na različne načine, pri tem mora pokazati spretnost in raznolikost. Telesno-gibalna inteligenca ali kinestetična inteligenca, sem spada uporaba fine motorike, to so gibi prstov in rok in grobi motorični gibi celega telesa. Otroci v

razvoju najprej segajo po predmetih, jih gledajo, prijemajo, dajejo v usta, kasneje dajejo predmete iz ene roke v drugo. Najprej uporabljajo posamezne predmete iz vsakdanjega življenja, kasneje začnejo graditi preproste strukture, ki se povežejo v bolj zapletene sestavine (Gardner, 2010, str. 241, 246).

V naši kulturi in našem razmišljanju ločujemo miselne dejavnosti in dejavnosti, ki jih predstavlja naše telo, saj to, kar počnemo z našim telesom, ni tako pomembno in privzdignjeno kot vsakdanji problemi in reševanje le-teh s pogovorom ali kakšnim drugim abstraktnim simbolnim sistemom. Mnogi raziskovalci poudarjajo, da se telesne dejavnosti in miselne spretnosti med seboj povezujejo in med njimi ni meje. Pri plesnih dejavnostih telesno inteligenco vidimo najčistejše, še posebej če plešemo brez glasbe, scene in literatur, temu pravimo čisti ples (Gardner, 1995; povz. po Geršak, 2006, str. 60).

Gardner (2010, str. 257), pravi: »Med vsemi rabami telesa se ni nobena razvila višje in nobena ni dosegla bolj raznolike uporabe v različnih kulturah kot ples.«

Ples lahko opredelimo, da je v kulturne vzorce povzet niz, kjer gre za nejezikovne telesne gibe, imajo svoj cilj in so namerno ritmični. Plesalec, ki nastopa, v gledalcih prebudi estetsko vrednost, saj kot smo že omenili, je ples nekaj lepega. Ples je star že tisočletja in je takoj za lovom v zgodovini ena najpomembnejših človeških dejavnosti. Ples je imel skozi zgodovino številne namene, odseval in potrjeval je določeno družbeno organiziranost in je bil sredstvo za družbi določeno versko izražanje. Ples je bil in je še vedno sredstvo za družbeno sprostitev, veselje, razvedrilo in je estetska vrednota. Uporablja se v izobraževalne namene ali pa je gospodarska dejavnost, lahko pooseblja tudi nekaj nadnaravnega, kot je na primer klicanje duhov (Gardner, 2010, str. 257).

Plesalci, ki plešejo na odru, se morajo plesnih gibov natančno naučiti, tako po obliki kot časovno. Znati morajo razporediti svoje gibe in paziti, kje na odru se nahajajo. Gib mora biti prepričljiv, kakovosten, noge morajo biti prožne, upoštevati morajo tudi hitrost gibanja, smer, razdaljo, intenzivnost, moč in

prostorske odnose. Poleg vseh teh lastnosti se v nastopu pokažejo tudi plesalčeva čustva in s tem njegova osebnost (prav tam, str. 258).

Telesno inteligenco, vezano na predmete, dopolnjuje še logično-matematična inteligenca, kjer gre za številske prestave in razporejanje predmetov, prostorska inteligenca, kjer gre za spreminjanje predmetov v okolju, in telesna inteligenca, ki je lahko usmerjena v notranjost – takrat omejuje delovanje lastnega telesa, ali pa je usmerjena navzven, takrat pa povzroča fizično delovanje na predmete v okolju. Človek se s svojim telesom zave samega sebe, svojih čustev in hrepenenj. Otroci so od samega rojstva vezani na druge ljudi in s tem, kako bodo ravnali z njimi in njihovim telesom. Kasneje začnejo s svojim telesom razmišljati, potem pa razvijajo občutek sebe, ko se bodo začeli zavedati drugih v svojem okolju, njihovih lastnosti in vedenj, se bo ta občutek spreminjal in bo vplival na njihovo mišljenje in vedenje (Gardner, 2010, str. 269–270).

2.6.6 Plesna vzgoja in ustvarjalni gib

V Slovarju slovenskega knjižnega jezika je ples definiran kot: »zaključeno zaporedje (predpisanih) gibov, premikov, navadno ob določeni glasbi« (SSKJ, 2014).

Ples je mati vseh umetnosti. Glasba in poezija obstajata v času in prostoru; slikarstvo in arhitektura v prostoru. Ples pa živi hkrati v času in prostoru. Ustvarjalec in stvaritev, umetnik in njegovo delo so združeni v enem. Ritmične vzorce gibanja, plastično oblikovanje prostora, živo predstavitev vidnega in fantazijskega sveta – vse to je človek ustvarjal z lastnim telesom v plesu, še preden je začel uporabljati materiale: kamen ali besedo, da bi izrazil svoje notranje življenje (Kurt Sachs, cit. po Zagorc, 2008, str. 11).

Krofličeva in Gobčeva (1995, str. 13) pravita, da je plesna vzgoja v najširšem pomenu vzgajanje s plesom. To je področje estetike, umetnostne in kulturne vzgoje. Je vzgojna in učna metoda, katere sredstvo je oblikovanje, izražanje in

ustvarjanje z gibanjem. V sodobnih metodah učenja in poučevanja postaja telesna aktivnost s funkcionalnim, izraznim in ustvarjalnim gibanjem nepogrešljiva sestavina učnega procesa. Zato je vzgajanje s plesom enakovreden sestavni del predšolske vzgoje in nadaljnjega vzgojno-izobraževalnega procesa.

Telo je človeku najbližji instrument, s katerim se izraža, zato zgodovinarji ples definirajo kot izraz človekove ustvarjalnosti. Ples je občutljiva umetnost, je nekaj najlepšega, ki se ne odkriva kot slika ali abstrakcija življenja, temveč kot življenje samo. Ples človeku pomaga, da izraža svoje misli, čustva, občutke, včasih gre za nehoten odziv iz naše notranjosti ali pa gre za veselje do gibanja. Včasih je ples improvizacija, prek katere izrazimo svoja trenutna občutja, ples se spaja z glasbo, ritmom, zvokom, plešemo sami, v skupini ali pa s partnerjem. Ko govorimo o plesu, lahko z njim omenimo tudi lepoto, občutek o lepem in estetsko ugodje. Pri plesu gre za izražanje lepega, kamor spada človekov odnos do svojega telesa in gibanja. S plesom je človek začel poudarjati ter ceniti estetiko gibanja. Vsak človek ima potrebo po lepem in po estetskem ugodju, estetika pomeni občutek, zaznava, sem lahko prištevamo umetnost, način oblačenja, kulturno gibanje, način doživljanja, lepoto narave, medsebojni odnosi, delo in življenje nasploh (Zagorc, 2008, str. 8, 11, 18).

Ples se dotika našega telesa čustev, našega duha in sanj. Telo je zaradi »bližine« in prisotnosti v vidnem polju najbolj subtilen del našega jaza – ne samo v času otroštva, tudi ko odrastemo. Želja po raziskovanju samega sebe skozi gibanje je povezana z »raziskovanjem«, kako se upreti sili teže, občutiti lastno telo, kako zaznati svoja notranja doživetja, kako se povezati z glasbo, kako vtisniti v spomin doživetja ... Otroka rešuje strahov pred izražanjem novih, lastnih idej (Zagorc idr., 2013, str. 5).

Laban pravi (2002), da vsebine plesa ni mogoče povedati z besedami, ampak jo izrazimo in opišemo z gibanjem. Laban omenja čisti ples, v katerem ni zgodbe, gibanj ni potrebno prilagoditi osebi, času, dejanju ali situaciji. Za razliko v mimičnem plesu, kjer gre za igro brez besed, gibanja moramo prilagoditi tem

elementom. Kar je najpomembneje v čistem plesu, je plesalčeva notranja nuja po gibanju. Na odru, kjer poteka umetnost gibanja, vključuje številne telesne izraze, govor, glasbo, ples, pantomimo in igro. Ko premišljujemo z besedami, nam te omogočajo orientacijo v zunanjem svetu, saj z besedami komuniciramo z drugimi in z njimi vzpostavljamo stik. Premišljevanje z gibanjem pa nam omogoča notranjo orientacijo, kjer naši dražljaji izzovejo akcijo, ples, igro (Laban, 2002, str. 16–19, 29).

Pri plesu je potrebno omeniti elemente plesa. Telo in deli telesa predstavljajo glavno orodje, notranji deli telesa so mišice, kosti, sklepi, srce in pljuča, zunanji deli telesa so glava, vrat, ramena, komolci, roke, dlani, prsti, prsni koš, hrbet, trebuh, boki, zadnjica, noge, kolena, podplati. Pomemben element plesa je gibanje. Lahko se gibamo na mestu z raztegovanjem, upogibanjem, kroženjem, krčenjem, dviganjem, spuščanjem, nihanjem, stresanjem, zamahovanjem. Gibanju skozi prostor pravimo tudi lokomotorna gibanja, kot so hoja, tek, skoki, poskoki, galop, preskoki, drsenje, plezanje, kotaljenje. Elementi plesa so prostor, energija in čas. Pomembna je velikost prostora – ali je majhen, srednji, velik, potem nivo prostora je visok, srednji ali nizek. Oblika je zavita ali ravna, gibanje v prostoru je lahko naprej, nazaj, vstran, diagonalno. Pot je naravnost, zavito, cikcak ali krožno. Razmerje v prostoru je narazen ali blizu, gib v prostoru je lahko majhen, srednji ali velik. Pri energiji omenimo silo, ki je močna ali šibka, pri teži je lahko ali težko. Kakovost giba je nežno, ostro, zibajoče. Mirnost je lahko aktivna ali pasivna, pri napetosti pa omenimo popuščeno, sproščeno ali napeto vzdušje. Zadnji element je čas, kjer je pomembna hitrost, gibanje je lahko počasno, hitro, pojemajoče, pospešujoče. Ritem je naraven ali enakomeren, tempo hiter ali počasen, poudarek močan, trajanje je kratko ali dolgo (Zakkai, 1997; povz. po Geršak idr., 2006, str. 80–81).

Ugotovili smo, da je ples bil izrednega pomena že v zgodovini, ples se dogaja v času in prostoru, glavno orodje pri plesu je naše telo, s katerim ustvarjamo različna gibanja, ki postanejo ples. Ples je nekaj lepega, v nas pusti pozitivna čustva, nas zabava. S plesom lahko izrazimo svoja čustva, težave, trenutna

razpoloženja. Prek plesa zaznavamo svoje telo, zato moramo otrokom omogočiti in jih spodbujati k plesnemu izražanju.

Ustvarjalni gib je učna metoda, ki jo uporabljamo vzgojitelji in učitelji. Ta metoda je spodbuda pri začetnem opismenjevanju, pri matematičnih dejavnostih, za motivacijo, razlago in za lažje razumevanja okolja. Skozi ustvarjalni gib in ples otroci raziskujejo različna področja umetnosti, skozi katero se učijo, ustvarjajo in komunicirajo. Ples je med otroki zelo priljubljen, saj se sprostijo, zabavajo, razvedrijo, metoda ustvarjalnega giba pa vzgojiteljem in učiteljem pomaga pri različnih dejavnostih (Geršak idr., 2006, str. 56).

Ustvarjalni gib ima za otroke velik vpliv pri celostnem razvoju, saj otroci prek plesa in ustvarjalnega giba pokažejo čustva in občutke, ki bi jih z besedami težje izrazili. Plesno in ritmično gibanje prispeva k otrokovemu zavedanju samega sebe in svojega telesa, s tem občutijo zadovoljstvo in uspeh, kar vpliva na vedenje in na oblikovanje stališč ter na odnos do drugih. Pri plesu moramo omeniti biološko ugodje, ki se kaže pri otrokovem enakomernem ritmičnem gibanju, poskakovanju, tekanju, vrtenju. S plesom pa posnemajo in izražajo ritem svojih bioloških procesov, ki potekajo po vzorcu enakomernega ponavljanja napetosti in sprostitve. Biološko ugodje je vezano na fiziološko ugodje, ki se vsekakor pojavlja pri plesu, to pa je proces dihanja, krvnega obtoka, izmenjavanje hranilnih snovi, ki se pri plesu pospešujejo (Zagorc, 1992; povz. po Geršak idr., 2006, str. 57–58).

Če pri otrocih spodbujamo ples in gibanje, bodo poleg potrebe po ustvarjalnem gibu zadovoljili tudi potrebo po ljubezni, kamor spadajo sprejetost, pripadnost, prijateljstvo, sodelovanje, varnost, saj pri plesno-gibalnih dejavnostih otroci sodelujejo v skupini, kjer si krepijo socialne odnose in pripadnost. Omenimo lahko tudi potrebo po moči, kar pomeni, da se otroci počutijo veljavne, pomembne in v središču pozornosti. Pri plesnih dejavnostih otroci zadovoljijo tudi potrebo po svobodi, saj se svobodno gibajo, komunicirajo, izražajo misli, ustvarjajo, so neodvisni od drugih. Ples otrokom omogoča, da zadovoljijo potrebo

po zabavi, saj pri plesnih dejavnostih spoznavajo nekaj novega, v plesu uživajo, se nasmejijo, sprostijo in so dobre volje (Glasser, 1998; povz. po Geršak idr., 2006, str. 62–63).

V Sloveniji imajo gibalna vzgoja, gibalno-ritmična vzgoja in plesna vzgoja dolgoletno tradicijo, saj se vzgojitelji in učitelji o tem izobražujemo in vnašamo v vzgojno-izobraževalni sistem. Kot smo že omenili, je ustvarjalni gib metoda in način dela, pri vzgojiteljih in otrocih vzpodbudi optimizem, zadovoljstvo, saj je ustvarjanje z gibanjem zanimivo in prijetno. Naloga vzgojiteljev je, da znamo metodo ustvarjalnega giba prenesti na druga področja učenja in da plesno ustvarjamo ob različnih spodbudah, kot so glasba, likovna vzgoja, pravljice, okolje, narava, oblike, predmeti in druge spodbude iz vsakdanjega življenja (Kroflič, 1999, str. 126–127).

Mnoge raziskave in delavnice na področju ustvarjalnega giba v šolah in vrtcih so pokazale, da je to metodo poučevanja najpogosteje uporabljajo pri glasbeni vzgoji in slovenskem jeziku. Ugotovili so, da se učenci pri gibalnih vajah sprostijo, razvijajo socialne spretnosti, spoznavajo sebe in lažje izražajo čustva. Gibalne vaje so za otroke zabavne, prijetne, poleg tega pa se naučijo veliko novega in uporabnega za življenje. Omenimo lahko več pozitivnih učinkov, ki nam jih ponuja metoda ustvarjalnega giba, to je komunikacija, kamor prištevamo pogovor, sporazumevanje, organizacija. Ustvarjalni gib pozitivno vpliva na sproščenost in umirjenost otrok. Otroci razvijajo pozitivne odnose, prijateljstva, strpnost, solidarnost, pripadnost, hkrati pa se zavedajo sebe, spoznavajo svoje telo in si krepijo samozavest. Pri metodi ustvarjalnega giba so telesno aktivni, gibljivi, spretni, razvijajo si domišljijo, improvizirajo, za dejavnost so motivirani in navdušeni. Na dejavnost so skoncentrirani, natančni, miselno aktivni, ustvarjalni in zadovoljni. Razvijajo si socialne spretnosti in se poskušajo vživljati v drugega. Nasploh pa iz seminarskih nalog vzgojiteljic ugotovimo, da metoda ustvarjalnega giba pozitivno vpliva na celosten otrokov razvoj (Geršak, Novak in Tancing, 2005; povz. po Geršak idr., 2006, str. 64–66).

Glavna naloga plesnih dejavnosti je spodbujanje in razvijanje ustvarjalnosti otrok skozi izražanje in oblikovanje z gibanjem. Naloga vzgojiteljev je, da smo inovativni in iščemo nove načine dela in nove spodbude za gibalne dejavnosti. Vzgojitelji moramo spodbujati otrokovo ustvarjalnost, hkrati pa moramo biti tudi sami ustvarjalni v vzgojnem procesu, saj smo pri plesni dejavnostih glasbeniki, plesalci, kostumografi, režiserji, scenaristi in koreografi ter hkrati glavni organizatorji in spodbujevalci. Poznamo več vrst spodbud za plesno dejavnost, ki so lahko zunanje, to je glasba, določeni predmeti, ki pri otrocih spodbudijo plesno ustvarjanje (rute, žoge, klobuk, halje ...). Spodbude so lahko tudi notranje, to so notranje predstave, ki izhajajo iz predhodnih doživetij (gibanje živali, oblike iz okolja, literarne in likovne spodbude, podoživljanje čustvenih stanj) in domišljjskih predstav otrok (Gobec in Kroflič, 1995, str. 26, 58).

2.6.7 Povezava glasbe in plesa

Kot smo že povedali, je ples najvišja oblika gibanja in hkrati najbližji glasbeni umetnosti. Gibanje poteka v prostoru in času, vsako gibanje pa ima svoje trajanje in premik v prostoru. Instrument gibanja je telo, človek pa se giblje zato, da spozna svoje okolje, se mu prilagaja, ga spreminja, komunicira in vzpostavlja stike z drugimi. Emil Jaques Dalcroze je deloval na področju evritmije, to je umetnost giba, ki povezuje glas, literaturo in instrumentalno glasbo v celotno gibalno-plesno obliko. Trdil je, da se ples in glasba povezujeta v nerazdružljivo celoto in da ples spodbuja izražanje z glasbo s pomočjo giba, ritem pa povezuje glasbo in gib. Glasba je za gibalno-plesno izražanje najbolj učinkovita in razširjena spodbuda. Glasba pri otroku spodbudi veselje, radost, lepa doživetja in globoko čustvovanje. Glasbo in ples ne smemo metati v en koš, pač pa moramo vedeti, da se glasba in ples prepletata in da otroke združujeta. Najpomembnejši cilj povezave glasbe in plesa je otrokom omogočiti doživljanje in spoznavanje obeh vsebin ter otroku vzbujati veselje in sproščenost v življenju. Otroci morajo glasbo doživeti, le tako jo bodo lahko gibalno-plesno izrazili. Pri načrtovanju dejavnosti moramo upoštevati otrokove interese, želje in razvoje zmožnosti. Dejavnosti bi naj bile dobro načrtovane in vodene ter hkrati odprte za ustvarjanje

otrok (Koban Dobnik, 2005, str. 30, 47).

Ritem je zaporedje posameznih gibnih vzorcev, v katerih se menjujejo nasprotujoče si vrednostne enote; velja za življenje (ciklične menjave med dnevom in nočjo, letnimi časi, plimo in oseko ...), velja tudi za vse umetnosti. Ritem je menjavanje gibno-plesnih nasprotij (poudarjeno-nepoudarjeno, napeto-sproščeno, široko-ozko ...), utemeljeno v osnovnih ritmičnih telesnih funkcijah, na primer v srčnem utripu, dihanju, krčenju in raztezanju mišic ipd. Plesni ritem je gibno ustvarjanje, odvisno od posameznega ustvarjalca, njegovih razpoloženj, namenov ipd. (Leksikon CZ, str. 253; cit. po Koban, Dobnik, 2005, str. 32).

Tako ritmična kot melodična spremljava pri plesu plesalca napolni z radostjo, omamo, slastjo. Melodična spremljava je postala plesu dokaj pozna spremljevalka, danes pa melodične in harmonične strukture omogočajo, da lahko glasba izraža čustva in duševna stanja. Ob poslušanju glasbe človek doživlja tudi prostor, ki obstaja s trajanjem in gibanjem. Gibanje melodijskega vpliva na prostorski vtis, to so poskoki, širjenje ali zoževanje, vpliva tudi na smeri gibanja, višina, nižina, približevanje, oddaljevanje (Koban Dobnik, 2005, str. 34).

Glasba in gibanje sta za otroke nedeljiva celota. Pri gibalnem odzivanju na glasbo ločimo več načinov gibanja:

- formalno in strukturirano ritmično gibanje, kjer gibalne vzorce določa učitelj;
- neformalno ritmično gibanje, kjer je učenec omejen samo z osnovnimi smernicami gibanja, dovolimo svobodno gibalno interpretacijo;
- kreativno ritmično gibanje, kjer učenec s telesom ustvarjalno izraža doživetja ali zvočne predstave glasbenega dela (Denac, 2002, str. 56; cit. po Koban Dobnik, 2005, str. 46).

Glasba vpliva na skladno in ritmično izrazno gibanje. Otrok skuša slušne vtise prek različnih vrst gibalno-plesnih zaposlitev (npr. gibalnih, rajalnih, didaktičnih iger ter plesnih zaposlitev) prenesti v gibanje. Z gibanjem lahko izraža:

- celostne glasbene vsebine (vsebino pesmi, programske skladbe),
- doživetja celostnih glasbeno-oblikovnih vsebin (čustva, razpoloženja v skladbi, značaj skladbe),
- posamezne glasbene elemente (tempo in spremembe v tempu, dinamike in dinamične spremembe, tonsko višino, ritem, metrum) (prav tam, str. 46–47).

Številni skladatelji in drugi glasbeniki trdijo, da se glasba in gib tesno povežeta. Nekatere analize so pokazale, da glasbo lahko opišemo kot podaljšan gib ali kot posebno vrsto gibanja ali smeri, ki jo izvedemo s telesom. Otroci se ob petju ali drugi glasbi začnejo gibati, tako naravno povezujejo glasbo in gib. Pri večini opisov glasbe je ta tesno povezana s plesom, številne in najbolj učinkovite metode glasbe pa poskušajo povezati glas, roko in telo (Gardner, 2010, str. 159).

Oblike dela pri gibalno-plesnih aktivnostih so lahko frontalna, skupinska, individualna ali delo v dvojicah, takšne dejavnosti vplivajo na otrokovo komunikacijo, izražanje, ustvarjanje in oblikovanje. Gibalno-plesne dejavnosti kot učna metoda vplivajo na glasbene dosežke, pevsko izreko, izvajalske spretnosti, skladnost gibalnega izražanja ob glasbi, vrste gibov, koordinacijo gibov in občutek za prostor. Pri dejavnostih, kot so petje pesmi, igranje na otroška glasbila, poslušanje glasbe in ritmična izreka besedil, se otrokom razvijajo glasbeni posluh in analitične sposobnosti (Koban Dobnik, 2005, str. 47).

Kot smo ugotovili, sta glasba in ples nerazdružljivi celoti in sta tesno povezani med seboj. Ko zaslišimo glasbo, se ob njej nevede začnemo gibati, zato moramo tudi otrokom omogočiti, da se gibajo ob glasbi in si razvijejo tako glasbene kot gibalno-plesne sposobnosti. Glasba in gib pri otroku spodbudita veselje, radost, smeh, zabavo, hkrati pa glasba otroke tudi umiri in jih sprosti, zato je pomembno, da vzgojitelji v skupino predšolskih otrok prinesemo nekaj novega in zanimivega z glasbo in plesom.

3 NAMEN

Namen naše naloge je otrokom predstaviti lutko marioneto ter prek nje spodbuditi plesno dejavnost.

Naš namen je tudi prek enostavnega gibanja in igre z lastnim telesom otroke s pomočjo lutke pripeljati do plesnega izražanja. Tako bomo sestavili različne plesne priprave za otroke, njihovo glavno motivacijsko sredstvo za plesno dejavnost pa bo lutka marioneta.

V nalogi bomo predstavili, kako veliko vlogo ima lutka v vrtcu – kot motivacijsko sredstvo pri gibanju, pripovedovanju, izražanju čustev ter pri plesnem izražanju.

4 CILJI

- Otrokom predstaviti lutko marioneto.
- Prek lutke otroke spodbuditi k razmišljanju o določeni temi.
- Spodbuditi otroke, da se sami postavijo v vlogo lutke marionete in zaplešejo prek vodenja ali improvizacije.

5 METODOLOGIJA

Pri diplomski nalogi smo uporabili deskriptivno metodo raziskovanja in kavzalno neeksperimentalno metodo. Oblikovali smo dnevne priprave, ki so temeljile na različnih potovanjih lutke marionete. Priprave smo zapisali za predšolske otroke, upoštevali smo njihovo starostno stopnjo. Izbrali smo glasbo in temo za določeno pripravo, vsaka priprava vsebuje cilje, metode dela, sredstva, metodični postopek, natančne gibalne, glasbene in vsebinske motive in prostorsko porazdelitev. Uporabili smo primarne in sekundarne vire.

5.1 Raziskovalne metode:

- deskriptivna metoda raziskovanja, saj opisujemo dejstva, odnose, procese brez vzročnega razlaganja;
- kavzalna neeksperimentalna metoda, kjer gre za proučevanje vzročnega razlaganja, ki temelji na empiričnem preverjanju odvisnih zvez med pojavi.

5.2 Raziskovalni vzorec

V nalogi smo uporabili neslučajnostni vzorec. Zajema 10 otrok iz vrtca Osnovne šole Blaža Arnič Luče, starih 5–6 let, ob prisotnosti vzgojitelja. Glede na prisotnost otrok in glede na temo smo spreminjali število otrok za enega ali dva, več in manj.

5.3 Postopki zbiranja podatkov

Uporabili smo kvalitativno tehniko prek evalvacije načrtovanih dejavnosti v vrtcu Osnovne šole Blaža Arnič Luče.

5.4 Postopki obdelave podatkov

Cilje, ki smo si jih sestavili, smo preverjali prek načrtovanih dejavnosti in evalvacije mesečnega načrtovanja.

5.5 Uporabljeni viri

Pri obravnavi teme smo uporabili primarne in sekundarne vire.

Pri prvem delu o lutkah nam je bila glavna literatura avtorjev Borota, Geršak, Korošec in Majaron, in sicer knjiga *Otrok v svetu glasbe plesa in lutk* iz leta 2006, knjiga zajema ta tri področja, ki so nerazdružljiva in se prepletajo med seboj. Pri obravnavi posameznih lutk pa so nam bile v pomoč zbirke *Moje lutke Brede Varl* iz leta 1995 in 1997.

Drugi del diplomske naloge je opisoval gibanje in ples. Pri gibanju smo veliko uporabili vir *Kremžarja in Petelina z naslovom Gibalno vedenje* iz leta 2001. Pomembna je tudi novejša knjiga iz leta 2013 *Ples v vrtcu*, avtorjev Zagorc, Vihtelič, Kralj, Jeram, od koder smo črpali vsebine s plesnega področja.

6 PRAKTIČNI DEL

6.1 Priprave

6.1.1 Priprava potovanja lutke skozi mesto

TEMA: Potovanje lutke skozi mesto.

STAROST: 5–6 let.

IZVEDBA: igralnica.

CILJI:

globalni cilj:

- razvijanje estetskega zaznavanja in umetniške predstavljalivosti;

cilj s področja umetnosti:

- razvijanje sposobnosti izražanja čutnega, čustvenega, miselnega, estetskega in vrednostnega doživljanja umetnosti prek plesnih dejavnosti;

operativni cilji:

- navajanje parov, da sledijo svojim vsebinam v družbi drugih plesalcev, ki imajo prav tako svoje vsebinske motive (vsak par ima svojo vlogo, ki jo predstavlja istočasno z drugimi pari);
- utrjevanje različnih linij v prostoru, hoja naprej, v vijugi, ravni črti.

VSEBINA:

Lutkovna vzgoja: Osnovna animacija lutke.

Plesna vzgoja: Doživljanje mestnega življenja.

METODE:

Lutkovna vzgoja: metoda opazovanja.

Plesna vzgoja: improvizacija, od improvizacije k vodenju.

OBLIKA: delo v parih, frontalna oblika dela, skupinska oblika dela.

SREDSTVA:

- CD-predvajalnik,
- lutka marioneta,
- glasbeni posnetek (izvajalec: Scott Joplin - Piano Rags),
- posnetek mesta,
- pano,
- kapa,
- lonček z denarjem,
- fotoaparata,
- knjige na temo mesta,
- lego kocke,
- skodelica z drobižem.

METODIČNI POSTOPEK:

- **Jutranji kotički:** Vzgojitelj otrokom ponudi knjige na temo mesta v knjižnem koticu, na preprogi otroci iz kock sestavljajo mesto.
- Vzgojitelj z namenom, da otroci enako doživijo lutko marioneto in vzgojitelja v plesu, pride v igralnico enako oblečen kot lutka. V pogovoru z otroki na začetku uporablja lutko v gibanju, lutka se jim predstavi in pove, kaj bo z njimi počela. Kasneje lutko postavi na polico in se sam postavi v vlogo lutke marionete.
- Vzgojitelj na video projektor pripravi posnetek mesta, otroci si ga ogledajo, medtem se vrtil glasbeni posnetek (Scott Joplin - Piano Rags).
- Vzgojitelj vodi pogovor o posnetku, kaj vse so otroci opazili in kaj so si iz posnetka najbolj zapomnili.
- Vzgojitelj otroke razdeli v pare in vsakemu paru dodeli svoj vsebinski motiv, ki ga samostojno prikažejo.

VSEBINSKI MOTIVI:

Prvi par: predstavljata delavca, ki hitita v službo.

Drugi par: sta turista, ki si ogledujeta mesto.

Tretji par: prikazujeta živi kip.

Četrty par: sta prevozna sredstva, eden je avto, drugi kolo.

Peti par: ogledujeta si izložbe in kupujeta po trgovinah. (Na željo otrok vloge zamenjamo.)

- Ko otroci odplešejo svoje vsebinske motive, se usedejo na preprogo, vzgojitelj-lutka jim 2-krat odpleše, kako je sama doživela potovanje skozi mesto.
- Vzgojitelj po plesu otroke povpraša, kaj vse je lutka počela v mestu.
- Otroci skupaj z vzgojiteljem zaplešejo potovanje lutke skozi mesto, na željo otrok večkrat ponovimo.

PODROBNEJŠA RAZČLENITEV

GIBALNI MOTIV	VSEBINSKI MOTIV
Otroci hodijo zadenjsko, pogledajo levo desno, tekajo levo desno, se usedejo.	Lutka marioneta se izgubi v velikem mestu. Najprej si ogleduje mesto, sprašuje mimoidoče, kje je, nihče je ne posluša, teka skozi mesto, se usede in je na robu obupa. Vstane, se obrne, zagleda otroke in postane vesela.
Pantomimski (ali simbolični) gibi, ki ustrezajo dani vsebini.	Lutka marioneta gre na avtobus, se drži za držalo, gneča. Izstopi iz avtobusa, čaka na semaforju in gleda na uro, komaj se izogne kolesarju.
Pantomimski gibi.	Lutka marioneta gleda zemljevid mesta in ugotovi, kje je, opazuje visoke stolpnice, slikanje znamenitosti, gre na kavo, bere časopis, opazuje in se čudi ljudem, ki hitijo.
Pantomimski (ali simbolični) gibi.	Lutka marioneta si v ušesa da slušalke, med potjo je. Lutka si ogleduje izložbe, vstopi v trgovino in kupi rolko, s katero se pelje po mestu. Lutka marioneta med rolkanjem zagleda prijatelja, rolka ji uide, leti za njo. S prijateljem se objameta in se skupaj odpeljeta vsak s svojo rolko.
Pantomimski gibi.	Lutka marioneta stoji pri miru in uprizori živi kip.

GIBALNI MOTIV	VSEBINSKI MOTIV
Pantomimski gibi.	Lutka marioneta s počasno hojo, gledanjem v tla in z značilno držo uprizori berača.

OPOMBA: Tekom celotne uprizoritve predvajanje glasbe v funkciji glasbene kulise (izvajalec: Scott Joplin - Piano Rags).

Prostorska razčlenitev je odvisna od posameznih udeležencev – prosto po prostoru.

ANALIZA PRIPRAVE POTOVANJE LUTKE SKOZI MESTO

Z dejavnostjo smo pričeli ob 8. uri zjutraj. Na mizo smo pripravili knjige na temo mesta, otroke smo spodbujali, da v njih iščejo slike mesta. Med listanjem knjig smo otroke spraševali, če so že bili kdaj v mestu in kaj je značilno za mesto. Povedali smo, da je v mestu veliko avtomobilov in veliko ljudi. V knjigah smo našli različne zemljevide, povedali smo, zakaj jih uporabljamo. Po listanju knjig smo otroke spodbudili, da na preprogi iz lego kock sestavijo mesto. Skupina štirih otrok je sestavila živalski vrt, pojasnili so mi, da so ga sestavili zato, ker se prav tako nahaja v mestu. Tri deklice so samostojno sestavljale, ostale tri na začetku niso sledile mojemu navodilu, na koncu pa so na hitro sestavile stolpnico.

Izza paravana je pripela in priskakljala lutka marioneta. Otroke je pozdravila, povedala jim je, da ji je ime Lutka Marioneta, na kratko Mari. Povprašala jih je, če je prišla v pravi vrtec, v skupino Zajčkov. Otroci so ji povedali, da je v pravi skupini. Mari je vsakega posameznika povprašala po njegovem imenu. Povedala jim je, da se pripravlja na različna potovanja. Kam bomo danes potovali jim ni povedala, ampak bodo sami ugotovili ob ogledu posnetka. Lutka Marioneta – Mari se je poslovila in odšla na vidno mesto, kjer je opazovala otroke.

Predvajali smo posnetek na projektorju, ki je trajal 10 minut, medtem se je predvajala glasba Scott Joplin - Piano Rags, ki smo jo kasneje uporabili pri plesni dejavnosti. Po ogledu filma je sledil pogovor, kjer so otroci lepo sodelovali. Videli smo posnetek velikega mesta, kjer je bilo veliko ljudi, veliko avtomobilov,

najbolj jih je pritegnil mož v zlatem, ki je predstavljal živi kip. Vprašala sem jih, če vedo, kdo je bil mož v črni kapi z brado, razmišljali so, da bi lahko bil ropar. Razložili smo, da je bil to brezdomec, berač, ki živi na ulici in ljudi prosi za denar. Po pogovoru smo otroke razdelili v pare. Vsak par je dobil svojo vlogo, dva sta bila turista, dve deklici sta hodili po trgovinah in kupovali, dvema se je mudilo v službo, dva fanta sta predstavljala živi kip, v zadnjem paru pa je bil eden avto, drugi kolo. Ko so otroci improvizirali, so se vsi pari držali za roke in prosto hodili in tekali po prostoru, razen fanta, ki sta predstavljala živi kip, sta stala pri miru. Kasneje smo jih spodbudili, da se lahko spustijo, tako so samostojno tekali po prostoru, le da so pari drug drugega gledali in opazovali, kaj počnejo. Fanta, ki sta predstavljala živi kip, sta nas opozorila, da se ne moreta premakniti, saj jima nihče ne da denarja – to smo videli v posnetku. Prednju smo postavili skodelico z denarjem, ko smo vanjo vrgli kovanec, sta se premaknila.

Po improvizaciji je na željo otrok zopet prišla Mari, kar ni zapisano v metodičnem postopku. Povprašala jih je, kaj so počeli v mestu, in jih povabila k ogledu plesa potovanje lutke marionete skozi mesto.

Oblečena sem bila enako kot Lutka Marioneta – Mari. Pri plesu smo ohranili gibalne in vsebinske motive, ki so zapisani v pripravi. Na začetku, ko se lutka marioneta izgubi v mestu, so se otroci smejali zaradi hitre hoje in teka sem in tja. Po plesu smo se z otroki pogovorili, kaj vse smo počeli v mestu. Ugotovili smo, da sem se peljala z avtobusom in da sem predstavljala živi kip, vse druge vsebinske motive smo povedali skupaj.

Po pogovoru smo skupaj zaplesali, skozi celoten ples so bili otroci besedno vodeni. V plesu smo uživali, še posebej deklice, nekaterim smo na njihovo željo dali rekvizite, ki smo jih prej uporabljali. Ko je bilo glasbe konec, smo na željo otrok ples ponovili, s spremembo, da so plesali brez besednega vodenja. Otroci so se zelo vživali, še posebej v vlogo berača in živega kipa. Berač je bil fantek, ki je neprestano žalosten hodil po prostoru, žive kipe so uprizarjale deklice, ki so na pobudo ene menjale položaje. Drugi otroci so večina tekali po prostoru v krogu.

Operativni cilj: navajanje parov, da sledijo svojim vsebinam v družbi drugih plesalcev, ki imajo prav tako svoje vsebinske motive (vsak par ima svojo vlogo, ki jo predstavlja istočasno z drugimi pari), je delno uresničen. Ugotovili smo, da otroci takšne starosti potrebujejo besedno vodenje vzgojitelja. Ko so plesali brez besednega vodenja, so samo tekali in hodili naprej in v ravni črti, kjer lahko potrdim operativni cilj, utrjevanje različnih linij v prostoru, hoja naprej, v vijugi, ravni črti.

Slika 1: Potujemo skozi mesto.

Slika 2: Lutka kot berač.

Slika 3: V mestu gremo tudi na avtobus.

6.1.2 Priprava potovanje lutke skozi travnik

TEMA: Potovanje lutke skozi travnik.

STAROST: 5–6 let.

IZVEDBA: igralnica.

CILJI:

globalni cilj:

- doživljanje, spoznavanje in uživanje v umetnosti;

cilj s področja umetnosti:

- prek lutke in plesa spodbujanje otrok k radovednosti in veselja do umetniških dejavnosti, umetnosti in različnosti;

operativni cilji:

otroci:

- izdelajo travniški venček iz papirnatih rož,
- razvijajo namerno slušno pozornost,
- pridobivajo izkušnje plesnega izražanja in se poskušajo vključevati v ples.

VSEBINA:

Lutkovna vzgoja: Osnovna animacija lutke.

Plesna vzgoja: Potovanje lutke skozi travnik.

METODE:

Lutkovna vzgoja: metoda opazovanja.

Plesna vzgoja: od improvizacije k vodenju.

OBLIKA: individualna, frontalna, skupinska oblika dela.

SREDSTVA:

- pripravljen material za izdelavo venčkov: narezani trakovi bele in rumene barve, pripravljeni daljši trakovi in rumeni krogi,
- lepilo, čopiči,
- lutka marioneta, halja,
- glasbeni posnetek (Čajskovski, Kitajski ples),
- CD-predvajalnik.

METODIČNI POSTOPEK:

- Jutranji kotički: Vzgojitelj otrokom ponudi narezane zelene trakove, manjše rumene in bele trakove ter rumene kroge. Vsak izmed otrok si izdelava travniški venček, ki ga kasneje uporabimo pri plesu. Med delom se vrta glasbeni posnetek (Čajskovski, Kitajski ples), ki ga bo vzgojitelj kasneje uporabil pri plesni dejavnosti.
- Vzgojitelj z namenom, da otroci enako doživijo lutko marioneto in vzgojitelja v plesu, pride v igralnico enako oblečen kot lutka. V pogovoru z otroki na začetku uporablja lutko v gibanju, kasneje lutko postavi na polico in se sam postavi v vlogo lutke marionete.
- Lutka Marioneta otroke vpraša, kam so potovali zadnjič.
- Lutka Marioneta jim pove, da jih bo danes odpeljala v drugo okolje, ki jim je bolj znano. Otrokom postavi uganko, kam bodo danes potovali, glede na to, kaj smo zjutraj izdelovali v jutranjem kotičku.
- Vzgojitelj po pravilno rešeni uganki predvaja glasbo, otroci zaplešejo po svoje in sami prikažejo, kaj lahko počnemo na travniku, Lutka Marioneta

jih opazuje.

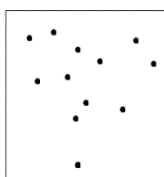
- Ko otroci odplešejo, Mari vsakega posameznika vpraša, kaj je počel na travniku.
- Po pogovoru otroci še enkrat odplešejo potovanje skozi travnik.
- Lutka Marioneta otroke povabi, da si ogledajo ples, kako je sama doživela potovanje skozi travnik.
- Vzgojitelj vodi pogovor o plesu, kaj so opazili in kaj vse je Lutka Marioneta počela na travniku. Vzgojitelj-lutka in otroci skupaj zaplešejo potovanje lutke skozi travnik.

PODROBNEJŠA RAZČLENITEV

GIBALNI MOTIV	VSEBINSKI MOTIV	GLASBENI MOTIV
Otroci ležijo na tleh, dvignejo noge in jih premikajo gor in dol. Roke so vstran, premikajo roke gor dol in proti obrazu. Leže noge prekrižajo, roki sta za vratom in se zibajo.	Lutka marioneta leži v travi in se zabava, tipa travo in se z njo žgečka po obrazu.	Prvi motiv
Otroci se prekotalijo na trebuh, skrčijo noge in z njimi migajo. Glavo imajo proti tlam in jo premikajo levo desno.	Lutka marioneta leži na trebuhu v travi, čuti žgečkanje trave po obrazu.	Drugi motiv
Otroci sedijo po turško, se zibajo naprej nazaj, levo desno, vstanejo, so malo sklonjeni. Z dolgimi koraki hodijo cik-cak, eno roko imajo pred očmi, kot bi gledali skozi lupo, vmes se ustavijo, se zavrtijo okrog svoje osi. Stegnejo eno roko, potem še drugo.	Lutka marioneta opazuje živali in cvetlice na travniku skozi lupo. Na prst ji prileti pikapolonica in jo spusti v širni svet.	Tretji motiv
Otroci poskočijo enkrat levo, enkrat desno, naprej in nazaj, z nogami	Na travniku nabira cvetlice, jih najprej	Četrti motiv

GIBALNI MOTIV	VSEBINSKI MOTIV	GLASBENI MOTIV
drobencljajo, se sklonijo proti tlom, z rokami nakažejo, kot bi nekaj božali in trgali, vmes se zavrtijo. Roki proti obrazu, kot bi nekaj vonjali. Roke vstran, kot bi nekaj odganjali.	poboža, potem trga v šopek, na katerega priletijo čebele, ki jih odganja.	
Tekajo levo desno, naprej nazaj, z dolgimi koraki, vmes poskoki, roke imajo pred seboj, kot bi nekaj lovili. Roke imajo vstran in z njimi mahajo, se ustavijo, pogledajo levo in desno, malo so nagnjeni naprej.	Teka po travniku in lovi metulje. Metulje spusti iz mreže in poleti kot metulj.	Peti motiv
Otroci se ustavijo, hodijo naprej noga pred nogo, nato nazaj, gredo v počep, glavo premikajo levo desno. Roke pred seboj, kot bi nekoga držali za roke, in se vrtijo.	Zagleda travniško strašilo, se ga ustraši, ga ogleduje, mu vzame klobuk, z njim zapeše in uživa v svobodi.	Šesti motiv

Razčlenitev prostora: Prosto po prostoru.

ANALIZA POTOVANJE LUTKE SKOZI TRAVNIK

Pri jutranjih koticčkih smo si izdelali travniške venčke, ki smo jih kasneje uporabili pri plesu.

Ko sem se začela oblačiti, so me otroci tiho in mirno opazovali. Z Lutko Marioneto – Mari sva odšli iz igralnice. Potrkali sva na vrata in vstopili. Mari je pozdravila otroke in jih vprašala, če jo še poznajo in zakaj je zopet prišla v

njihovo skupino. Otroci so si zapomnili, da ji je ime Lutka Marioneta, krajšega imena si niso zapomnili. Lutka Marioneta – Mari jih je spomnila, kam smo potovali nazadnje, povedali smo, kje smo bili in kaj smo tam počeli. Ker smo si zjutraj izdelali travniške venčke, so otroci predvidevali, da bomo danes potovali na travnik. Mari je stala blizu dečka, ki ji je podal roko, zato je Mari na pobudo otrok vsakemu dala roko, da so se z njo še поблиžje spoznali. Lutka Marioneta jim je kasneje povedala, da bo pripravila glasbo in da naj vsak otrok odpleše svoj ples na travniku.

Otroci so samostojno plesali, nekateri v parih, drugi posamezno, eni po skupinah, tekali so in skakali po prostoru.

Po improvizaciji jih je Lutka Marioneta – Mari vprašala, kaj so počeli na travniku. Prva deklica je rekla, da je nabirala rože in jih dala v košaro, tako so vsi otroci naprej povedali enako, razen enega dečka, ki je na travniku kosil travo. Ko je Lutka Marioneta – Mari drugič predvajala glasbo in jih ponovno vprašala, kaj so počeli na travniku, so vsi otroci povedali isto kot prvič. Pri drugi ponovitvi se je vmes priključila Lutka Marioneta – Mari, otroci so jo čuvali, da se vanjo niso zaleteli.

Vzgojitelj-lutka je otrokom odplesala ples potovanje lutke skozi travnik. Pri plesu smo uporabili enake gibalne in vsebinske motive, kot so zapisani v pripravi. Po plesu smo se z otroki pogovarjali, kaj smo počeli na travniku. Povedali smo, da sem vonjala in nabirala rože, lovila metulje, ostale vsebinske motive smo ugotovili skupaj.

Vmes se je oglasil deček in pripomnil, da ni lepo, če lovimo metulje. Pojasnili smo, da metulje na koncu izpustimo, takrat je dejal: »To je pa že v redu«. Otroci so si na glavo nadeli travniški venček, ob besednem spremljanju smo skupaj odplesali še dvakrat. V plesu so zelo uživali, nekateri so plesali po svoje, posebej fantje, dekleta pa so skušala ponavljati gibalne motive, ki smo jih prej posredovali. Pri sredstvih nismo uporabili CD-predvajalnika, saj smo glasbo

predvajali na računalniku.

Operativni cilj: otroci izdelajo travniške venčke iz papirnatih rož, ta cilj smo uresničili, saj so si ga vsi otroci v jutranjem kotičku tudi izdelali.

Operativni cilj: otroci razvijajo namerno slušno pozornost, je delno uresničen, saj smo glasbo poslušali pri izdelavi venčkov in otroke nanjo nisem posebej opozarjala.

Operativni cilj: otroci pridobivajo izkušnje plesnega izražanja in se poskušajo vključevati v ples, je uresničen, saj so prek improvizacije in vodenja pridobili nove izkušnje plesnega izražanja, prav tako pa so se vsi otroci vključevali v ples in v njem uživali.

Slika 4: Lutka Marioneta – Mari pozdravi otroke.

Slika 5: Skupno potovanje skozi travnik.

6.1.3 Priprava potovanja lutke skozi gozd

TEMA: Potovanje lutke skozi gozd.

STAROST: 5–6 let.

IZVEDBA: igralnica.

CILJI:

globalni cilj:

- doživljanje, spoznavanje in uživanje v umetnosti;

cilj s področja umetnosti:

- prek plesa in lutke spodbujanje radovednosti in veselja do umetniških dejavnosti, umetnosti in različnosti;

operativni cilji:

otroci:

- raziskujejo v raziskovalni škatli,
- razvijajo namerno slušno pozornost,
- pridobivajo izkušnje plesnega izražanja in se poskušajo vključevati v ples.

VSEBINA:

Lutkovna vzgoja: Osnovna animacija lutke.

Plesna vzgoja: Potovanje lutke skozi gozd.

METODE:

Lutkovna vzgoja: metoda opazovanja.

Plesna vzgoja: od improvizacije k vodenju.

OBLIKA: individualna, frontalna, delo v parih.

SREDSTVA:

- raziskovalna škatla,
- glasbeni posnetek (Mozartova glasba za otroke, 04:59–07:17),

- računalnik,
- lutka,
- halja.

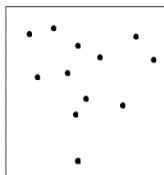
METODIČNI POSTOPEK:

- **Jutranji kotichek:** Vzgojitelj v jutranjem koticčku otrokom predstavi raziskovalno škatlo na temo gozd. Skupaj preberemo navodila in otroke razdelimo v pare ali v trojice.
- Vzgojitelj z namenom, da otroci enako doživijo lutko marioneto in vzgojitelja v plesu, pride v igralnico enako oblečen kot lutka. V pogovoru z otroki na začetku uporablja lutko v gibanju, lutka se jim predstavi in pove, kaj bo z njimi počela. Kasneje lutko postavi na polico in se sam postavi v vlogo lutke marionete.
- Vzgojitelj predvaja glasbo, otroci se usedejo v krog in ji prisluhnejo.
- V igralnico pride Lutka Marioneta – Mari, otroke pozdravi in jih vpraša, če so pripravljene na novo potovanje. Lutka Marioneta – Mari jih spomni, kaj so zjutraj spoznavali v jutranjem koticčku in kam mislijo, da bodo odpotovali danes.
- Ko ugotovijo, kam bomo potovali, gre Lutka Marioneta – Mari na svoje mesto k omari, kjer opazuje otroke pri plesu. Vzgojitelj predvaja glasbo in otroke povabi, da sami zaplešejo potovanje lutke skozi gozd.
- Vzgojitelj-lutka otrokom 2-krat zapleše ples potovanje lutke skozi gozd, otroci jo opazujejo. Po plesu sledi pogovor, kaj vse je vzgojitelj-lutka počel v gozdu.
- Vzgojitelj-lutka skupaj z otroki zapleše potovanje skozi gozd, na željo otrok večkrat ponovimo.

PODROBNEJŠA RAZČLENITEV

GIBALNI MOTIV	VSEBINSKI MOTIV	GLASBENI MOTIV
Otroci stojijo na mestu, podrsajo z levo, nato z desno nogo po tleh. Stopicanje naprej in zopet podrsajo po tleh. To ponovijo štirikrat.	Lutka marioneta v gozdu preizkuša mehka gozdna tla.	00:00–00:23
Otroci dajo roke v zrak in jih spuščajo do tal, kot bi nekaj tipali, nato počepnejo. Hodijo okrog, roke imajo malo nad tlemi in jih premikajo, kot bi nekaj tipali. Otroci imajo obe roki v zrak in stojijo na prstih, noge izmenično dvigujejo.	Lutka marioneta tipa drevo in njene korenine ter se poskuša dotakniti vrhov drevesa.	00:23–00:58
Otroci se zavrtijo okrog svoje osi, roke imajo pred seboj, kot bi nekaj objemali. Skočijo na eno stran, upogib telesa, kot bi se skrivali in nekaj opazovali.	Lutka marioneta gre okrog drevesa, ga objema in ga občuti. Lutka se skriva za drevesa in opazuje gozdne živali.	00:58–01:32
Otroci upogibajo telo naprej nazaj, ena noga je rahlo naprej, sonožni poskok.	Lutka marioneta se ogleduje v luži in vanjo skoči.	01:32–01:50
Otroci se zavrtijo, ena roka stran, druga roka stran, kot bi si nekaj odmikali. Otroci padejo, kot bi se ob nekaj spotaknili.	Lutka marioneta si odmika veje in se spotakne ob korenini.	01:50–02:00
Otroci se povaljajo po hrbtu in vstanejo, poskoki iz ene na drugo nogo. Se usedejo.	Pade na tla, vstane in stopa po stopinjah živali. Lutka se utruji in se usede na štor in si spočije.	02:00–02:14

Razčlenitev prostora: prosto po prostoru.

ANALIZA DEJAVNOSTI POTOVANJE LUTKE SKOZI GOZD

V jutranjem kotičku smo otrokom predstavili raziskovalno škatlo na temo gozd, skupaj smo prebrali navodila in usmerjevalno kartico ter dodelili naloge. Posamezniki so sestavljali sestavljanke, gozd v štirih letnih časih. Deklici, ki sta mlajši, sta se nam prostovoljno pridružili, igrali sta se igro nahrani živali. Igro nebeška lestev smo ponudili dečkoma, prebrali smo navodila igre, kasneje sta se k tej igri želeli priključiti še dve deklici, kar sem jima tudi omogočila. Ta igra se je otrokom zdela najbolj zanimiva, med igro je prišlo do manjšega prepira, saj niso upoštevali navodila in niso vedeli, kdo je kdaj na vrsti. Še enkrat smo razložili, kdo začne igro in kako poteka. Igrali smo še igro spomin, kjer smo iskali različne drevesne liste. Deklice smo spodbudili, da so iz materiala, ki je bil v škatli, sestavile gozdno žival ali kar koli drugega, na začetku niso bile preveč navdušene. Sestavili smo rožico in jih spodbudili, da še same nekaj ustvarijo. Nastalo je veliko rožic, nekatere so se zgledovale po naši roži, nekatere so bile bolj ustvarjalne in same sestavile zajčka, sonce, veverico.

Oblekla sem se v haljo in z lutko odšla iz igralnice, otroci so me glasno klicali nazaj v igralnico. Lutka Marioneta – Mari jih je pozdravila in jim povedala, da je bila bolna, zato jih tako dolgo ni obiskala. Lutka se je predstavila dvema, ki še nista sodelovali pri nobenem potovanju lutke, ti dve deklici sem v dejavnost vključila, saj sta sodelovali pri jutranjem kotičku.

Mari jih je povabila na preprogo in jim dala navodilo, naj se umirijo in zaprejo oči, saj bodo prisluhnili glasbi. Vsi so se ulegli na tla in poslušali glasbo, katero smo kasneje uporabili pri plesni dejavnosti. Otroke je spomnila, kaj smo zjutraj

počeli v jutranjem kotičku in kam mislijo, da bomo odpotovali. Ugotovili smo, da bomo potovali v gozd.

Najprej so otroci improvizirali, Mari jim je povedala, naj si predstavljajo, da so v gozdu in zaplešejo. Takoj ko smo prižgali glasbo, so se dekleta po parih prijela za roke, ena je ostala sama in vprašala, zakaj so vsi po parih. Ni zaplesala sama, ampak se je priključila enemu paru, kasneje so se vse punce prijele za roke, fanta sta plesala skupaj. Po plesu smo jih vprašali, kaj so počeli. Punce so povedale, da so naredile polža, fant je v gozdu žagal drva. Vzgojitelj-lutka sem otrokom dvakrat zaplesala svoje doživljanje gozda. Pri drugi ponovitvi plesa sem jim sproti govorila vsebinske motive. Po plesu smo se pogovorili, kaj vse sem počela v gozdu.

Povabila sem jih na potovanje skozi gozd, besedno sem jih vodila in z njimi plesala, saj ocenjujem, da so z besednim vodenjem bolj prepričani vase in vedo, kakšno gibanje sledi. Gibalni in vsebinski motivi so ostali nespremenjeni. Najbolj všeč jim je bilo, ko se je vzgojitelj-lutka poskušal dotakniti krošnje dreves, ko je skakal po luži in ko se je spotaknil ob korenini in padel na tla. Še enkrat sem jim predvajala glasbo in jih spodbudila, naj sami zaplešejo. Bili so zmedeni, zato sem zaplesala skupaj z njimi. Deček je na začetku druge izvedbe plesa dejal, da ne bi več plesal, ampak takoj, ko sem predvajala glasbo in začela ples, se je zelo vživel in z nami zaplesal.

Na začetku dejavnosti, ko je Lutka Marioneta – Mari vstopila v igralnico, so bili otroci zelo korajžni, prijemali so jo in silili vanjo, kar nisem opazila pri prvih dveh potovanjih lutke. Otroci Mari že poznajo, zato so bili verjetno bolj glasni, ampak jih je kar hitro umirila.

Operativni cilj: raziskovanje v raziskovalni škatli, je uresničen, saj so vsi otroci sodelovali pri raziskovanju, spoznali so vsebino škatle in se igrali z različnimi igrami na temo gozd. Operativni cilj: otroci razvijajo namerno slušno pozornost, je uresničen, saj smo otroke povabili na preprogo, kjer smo umirjeno z zaprtimi

očmi poslušali glasbo, ki smo jo kasneje uporabili pri plesni dejavnosti.

Operativni cilj: otroci pridobivajo izkušnje plesnega izražanja in se poskušajo vključevati v ples, je uresničen, saj so z novim potovanjem lutke pridobili nove izkušnje tako pri gibanju kot pri vsebini, prav tako pa so se vsi otroci vključili v ples.

Slika 6: Raziskujemo v raziskovalni škatli.

Slika 7: V gozdu objemamo drevesa.

6.1.4 Priprava potovanja lutke skozi igrišče

TEMA: Potovanje lutke skozi igrišče.

STAROST: 5–6 let.

IZVEDBA: igralnica.

CILJI:

globalni cilj:

- doživljanje, spoznavanje in uživanje v umetnosti;

cilj s področja umetnosti:

- prek lutke spodbujanje radovednosti in veselja do umetniških dejavnosti, umetnosti in različnosti;
- razvijanje umetniške predstavljalnosti in domišljije z zamišljanjem in plesnim izražanjem;

operativni cilji:

otroci:

- opazujejo plesno dejavnost in na podlagi opazovanega likovno izrazijo svoje doživljanje potovanja lutke skozi igrišče,
- skozi plesno izražanje sledijo vsebini,
- utrjujejo prehode iz razpršenega gibanja v hojo po krogu in v ravni črti.

VSEBINA:

Lutkovna vzgoja: Osnovna animacija lutke.

Plesna vzgoja: Potovanje lutke skozi igrišče.

METODE:

Lutkovna vzgoja: metoda opazovanja.

Plesna vzgoja: metoda vodenja.

OBLIKA: frontalna, individualna.

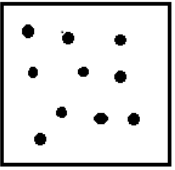
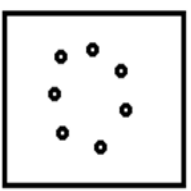
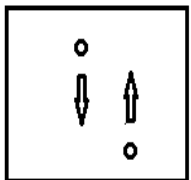
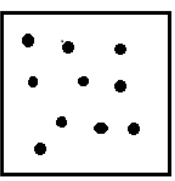
SREDSTVA:

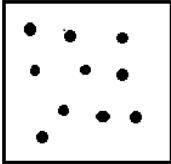
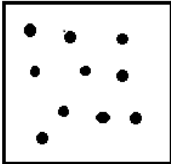
- glasbeni posnetek (Čajkovski, kitajski ples, iz baleta Hrestač),
- računalnik,
- risalni listi,
- voščenske,
- lutka,
- halja.

METODIČNI POSTOPEK:

- Vzgojitelj z namenom, da otroci enako doživijo lutko marioneto in vzgojitelja v plesu, pride v igralnico enako oblečen kot lutka. V pogovoru z otroki na začetku uporablja lutko v gibanju, kasneje lutko postavi na polico in se sam postavi v vlogo lutke marionete.
- Vzgojitelj Lutko Marioneto – Mari drži v roki in jo animira, lutka pove otrokom, da jih bo danes odpeljala v drugo okolje, ki ga uporabljajo skoraj vsak dan v vrtcu. Lutka Marioneta – Mari otrokom sestavi uganko, da ugotovijo, kam bomo potovali.
- Vzgojitelj Lutko Marioneto postavi na polico, tako da je obrnjena proti otrokom, predvaja glasbo in 2-krat odpleše ples lutke na igrišču.
- Ko vzgojitelj odpleše, razdeli risalne liste in voščenske, otroci narišejo, kako so doživeli ples.
- Vsak posameznik pove, kako je doživel ples in kaj je narisal. Potem jim še vzgojitelj-lutka pove, kaj vse je počel na igrišču.
- Skupaj z vzgojiteljem zaplešejo potovanje lutke na igrišču, na željo otrok ples večkrat ponovijo.
- Po dejavnosti se otroci skupaj z vzgojiteljem odpravijo na igrišče.

PODROBNEJŠA RAZČLENITEV

GIBALNI MOTIV	VSEBINSKI MOTIV	GLASBENI MOTIV	GRAFIČNA PORAZDELITE V PROSTORA
Otroci korakajo na mestu, skačejo razkoračno in zraven ploskajo, vmes raztezajo noge, kasneje ena noga naprej ena nazaj, zraven delajo roke.	Lutka marioneta pride na igrišče in se ogreva.	00:00–00:25	
Otroci hopsajo v krogu.	Lutka marioneta pride na igrišče se ogreva za razne igre.	00:25–00:36	
Otroci skačejo najprej z ene noge na drugo, kasneje skakanje sonožno in premikanje rok, kot bi skakali s kolebnico. Skok na eno nogo, nato sonožni skok, to ponovijo dvakrat.	Lutka marioneta skače s kolebnico in se igra igro Ristanc.	00:36–00:52	
Otroci sonožno skačejo naprej in nazaj, roka je malo nad tlemi, premikajo jo, kot bi odbijali žogo, noge razkoračno, kot bi žoga šla pod nogami, nato jo vržejo na koš z obema rokama. Otroci skačejo po eni nogi, drugo nogo premikajo naprej in nazaj,	Lutka marioneta na igrišču igra košarko in nogomet.	00:52–01:17	

GIBALNI MOTIV	VSEBINSKI MOTIV	GLASBENI MOTIV	GRAFIČNA PORAZDELITE V PROSTORA
nato z njo brcnejo.			
Otroci stopijo razkoračno, roke so iztegnjene, vrtenje zgornjega dela telesa. Otroci se z obema rokama dotaknejo obeh nog in tal. Težo prenesejo najprej na eno, potem na drugo nogo, roki sta iztegnjeni naprej.	Lutka marioneta se je utrudila, zato se po telovadbi umirja.	1: 17–2:20	
Otroci počasi hodijo po prostoru, noge vlečejo za seboj.	Lutka marioneta je utrujena.	2:20–02:45	
Otroci se usedejo, se božajo po nogah, nato se žgečkajo po nogah. Skrčijo jih in se zibajo naprej nazaj. Nato se uležejo in se umirijo.	Lutka marioneta se umiri.	02:45–03:16	Ležanje na tleh

ANALIZA POTOVANJE LUTKE SKOZI IGRIŠČE

Lutka Marioneta – Mari otroke pozdravi in jih spomni, kam vse smo že potovali. Postavi jim uganko: »Tam veliko skačemo, vsi veseli smo, če za žogo tekamo, to ni telovadnica, ne dvorišče, to je? ...« Prvi odgovori so bili vesolje, ribnik, morje.

Lutka Marioneta – Mari še enkrat postavi uganko, ugotovimo, da bomo potovali na igrišče.

Otrokom 2-krat odplešem potovanje lutke skozi igrišče. Že po prvem plesu sem otroke vprašala, če vedo, kaj sem počela. Zelo dobro so me opazovali, saj so mi povedali, da sem skakala s kolebnico, da sem se igrala igro ristanec, da sem igrala košarko in nogomet.

Deklica je opazila, da sem bila žalostna. Vprašala sem jo, kdaj se ji je zdelo, da sem žalostna. Odgovorila mi je, da takrat, ko sem hodila po prostoru. Razložili smo, da sem bila takrat utrujena in ne žalostna, saj se po naporni vadbi utrudimo. Deček je pripomnil, da mu je bilo zelo všeč na začetku, ko sem korakala, saj je to verjetno že počel in mu je blizu. Pred drugim plesom smo jih opozorili, naj dobro opazujejo ples, saj bodo potem narisali, kako so doživeli potovanje lutke skozi igrišče. Med plesom so mi otroci govorili, kaj počnem. Ko sem na koncu ležala na tleh in počivala, sta se fanta prav tako ulegla, punce pa so me gledale, kaj bom počela naprej.

Otroke smo povabili k mizam, pripravili smo risalne liste in voščenske. Dali smo jim navodilo, naj narišejo, kako so doživeli potovanje lutke skozi igrišče, kaj se jim je najbolj vtisnilo v spomin in kaj jim je bilo najbolj všeč. Na začetku so gledali čisto prestrašeno, kaj naj počnejo, po kratkem premisleku so začeli z delom. Med risanjem je v ozadju igrala glasba, ki smo jo prej uporabili pri plesu. Nastale so zanimive risbe, veliko otrok je narisalo mene v rdečih copatih in rdečem žepu na predpasniku. Najbolj so si zapomnili skakanje s kolebnico in skakanje s ploskanjem. Deček je narisal nogometno igrišče, kjer so bili igralci modre in zelene ekipe. Vprašali smo, pri kateri ekipi igramo, odgovoril mi je za Slovenijo, narisal je tudi out igrišča in rezultat. Skoraj vsi so narisali okvir, ki je predstavljal igrišče. Pri izbiri barv so bili svobodni.

Ko so končali, so sami začeli s plesom, saj je v ozadju igrala glasba. Pustili smo jih, saj so zelo uživali, delali so sklece, se postavljali na glavo, nekateri so skakali,

ploskali, se raztegovali. Potem smo skupaj zaplesali še dvakrat, besedno sem jih vodila in jih opozarjala, da naj bodo med plesom tiho in naj poslušajo glasbo. Presenečeni smo bili nad zaključkom plesa, vzgojitelj-lutka na koncu nekaj časa leži na tleh in počiva, kot je zapisano v pripravi. Otroci so se na koncu ulegli in mirno ležali, dokler ni bilo konec glasbe, kar se nam je zdelo zanimivo, saj so na splošno živahna skupina. Spodbuda od otrok je bila, da ugasnemo luč in čisto tiho ležimo na tleh, morda bodo mlajši otroci in pomočnica mislili, da ni nobenega v igralnici. Tako smo tudi storili, ko so prišli otroci, so se čudili, zakaj smo tako tiho in zakaj ležimo na tleh. Prestrašili smo jih in jim povedali, kje smo bili. Na igrišču smo telovadili, utrudili smo se in si odpočili.

Operativni cilj: otroci opazujejo plesno dejavnost in na podlagi opazovanega, likovno izrazijo svoje doživljanje potovanja lutke skozi igrišče, je uresničen, saj sem otrokom dvakrat odplesala, jih opozorila, naj me dobro opazujejo, saj bodo opazovano kasneje narisali.

Operativni cilj: skozi plesno izražanje sledijo vsebini, je uresničen, saj so otroci medtem, ko sem plesala, govorili vsebino plesa.

Operativni cilj: otroci utrjujejo prehode iz razpršenega gibanja v hojo po krogu in v ravni črti, je delno uresničen. Na prehode iz razpršene linije v krog sem jih posebej opozorila, ampak so bili otroci v gruči okrog mene in nismo oblikovali čistega kroga. Menim, da bi bilo potrebno z otroki večkrat poskusiti, da bi utrdili prehode iz razpršene linije v krog. Prehodi iz razpršene v ravno linijo niso bili uresničeni, saj so vsi otroci stali okrog mene in niso izvajali ravnih linij.

Slika 8: Na igrišču igramo košarko.

Slika 9: Po naporni vadbi potrebujemo počitek.

6.1.5 Priprava potovanje lutke skozi dan

TEMA: Potovanje lutke skozi dan.

STAROST: 5–6 let.

IZVEDBA: igralnica.

CILJI:

globalni cilj:

- doživljanje, spoznavanje in uživanje v umetnosti;

cilj s področja umetnosti:

- prek plesa razvijanje prostorskih, časovnih, vizualnih, slušnih in telesnih predstav o umetnosti, komunikaciji, sebi in drugih;
- spodbujanje otrok, da prek plesa doživljajo in izražajo veselje do lepote;

operativni cilji:

otroci:

- izdelujejo zapestnice s kraguljčki,
- preizkušajo igranje kraguljčkov na lastnem telesu,
- pri plesu uporabljajo rekvizit – ruto,
- opazujejo ples vzgojiteljice in se poskušajo vključevati v plesno dejavnost.

VSEBINA:

Lutkovna vzgoja: Osnovna animacija lutke.

Plesna vzgoja: Potovanje lutke skozi dan.

METODE:

Lutkovna vzgoja: metoda opazovanja.

Plesna vzgoja: metoda vodenja.

OBLIKA: individualna, frontalna, skupinska oblika dela.

SREDSTVA:

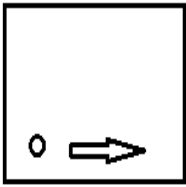
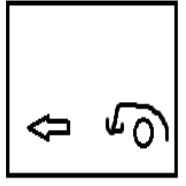
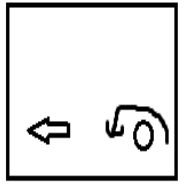
- lutka marioneta, halja,
- kraguljčki,
- perlice,
- elastika,
- ruta.

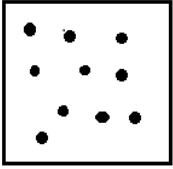
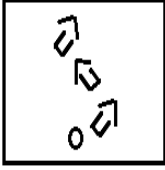

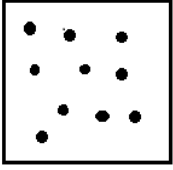
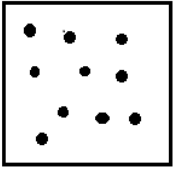
METODIČNI POSTOPEK:

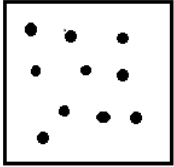
- **Jutranji kotichek:** Otrokom v jutranjem koticčku ponudimo elastiko, kroglice za nizanje in kraguljčke, vsak po svoje oblikuje zapestnico.
- Pred plesno dejavnostjo otroci preizkušajo, kako ob njihovem gibanju igrajo kraguljčki.

- V igralnico pride Lutka Marioneta – Mari, otroke pozdravi in jih vpraša, kdaj otroci in vsa narava počiva in kdaj gredo v vrtec, kdaj se igrajo.
- Vzgojitelj z namenom, da otroci enako doživijo lutko marioneto in vzgojitelja v plesu, pride v igralnico enako oblečen kot lutka. V pogovoru z otroki uporablja lutko v gibanju, kasneje lutko postavi na polico in se sam postavi v vlogo lutke marionete.
- Lutka Marioneta – Mari jim pove, da bodo danes potovali skozi dan, gre na svoje mesto, kjer opazuje otroke.
- Vzgojitelj-lutka dvakrat odpleše ples potovanje lutke skozi dan.
- Po plesu otroke vpraša, kako se jim je zdelo, kakšne gibe so opazili, kaj jim je bilo všeč in kaj ne.
- Vzgojitelj-lutka otroke povabi na potovanje skozi dan, skupaj odplešejo ples, na željo otrok ples ponovimo.

PODROBNEJŠA RAZČLENITEV

GIBALNI MOTIV	VSEBINSKI MOTIV	GRAFIČNA PORAZDELITEV PROSTORA
Otroci tekajo v eno stran, roke so stegnjene nazaj. Se ustavijo, razkoračna stoja, stegnjene roke, menjava rute iz ene v drugo roko.	Lutka marioneta raziskuje dan.	
Otroci se vrtijo okrog svoje osi v tisto stran, od koder so začeli. Se ustavijo, ruto držijo z obema rokama, ruto peljejo od tal iz ene strani po zraku na drugo stran.		
Otroci primejo ruto z obema rokama in se vrtijo okrog svoje osi v tisto stran, od koder so začeli.		

GIBALNI MOTIV	VSEBINSKI MOTIV	GRAFIČNA PORAZDELITEV PROSTORA
Otroci se ustavijo, ruto za hrbtom zamenjajo iz ene v drugo roko.		
Otroci skačejo cikcak naprej, roke imajo iztegnjene vstran, za vsak skok zamenjamo ruto iz ene v drugo roko.		
Otroci se zavrtijo okrog svoje osi, migajo s tisto roko, v kateri držijo ruto, ki jo vržejo v zrak tako, da pade na tla.		
Hodijo okrog nje, najprej počasi potem vse hitreje, roke so ob telesu z njimi migajo, da se slišijo kraguljčki. Ruto poberejo.		
Noge so razkoračno, z ruto gredo okrog ene noge, potem okrog druge. Otroci ruto primejo, z eno roko rišejo z njo po zraku na eni strani, potem primejo ruto v drugo roko in rišejo z ruto po drugi strani.		
Otroci se usedejo, ruto držijo z obema rokama, nad glavo jo peljejo do nog, zraven delajo roke, da se slišijo kraguljčki, to ponovimo dvakrat. Ruto primejo v eno roko in jo iztegnejo vstran, potem jo primejo še v drugo roko in jo iztegnejo v drugo stran.		

GIBALNI MOTIV	VSEBINSKI MOTIV	GRAFIČNA PORAZDELITEV PROSTORA
Otroci noge počasi skrčijo, rahlo cepetajo po tleh, se uležejo, ruta gre za glavo, roke potujejo ob telo.		

ANALIZA POTOVANJE LUTKE SKOZI DAN

V jutranjem kotičku smo izdelali zapestnice s kraguljčki. Pokazala sem jim mojo zapestnico s kraguljčki, ki so si jo tudi nadeli in poskusili, kako igrajo.

Sledila je plesna dejavnost, Mari je pozdravila otroke, spomnili smo se, kam vse smo že potovali. Mari jim je postavljala vprašanja, kdaj počivajo, kaj se naredi zjutraj, ko ni več noči, kdaj se igrajo, gredo v vrtec ..., ampak otroci niso našli odgovora. Vprašala jih je, če je zunaj noč, ko so v vrtcu in ko se igrajo s prijatelji. Vsi so odgovorili, da ni noč, deklica je znala povedati, da je takrat dan, povedali smo, kaj vse počnemo skozi dan. Lutka Marioneta – Mari je otroke opozorila, naj dobro opazujejo ples, sama pa je odšla na svoje mesto, kjer opazuje otroke. Med pogovorom z lutko je deklica dejala, zakaj Mari nima ust oz. kjer ima usta. Pojasnili smo, da običajno lutkam ne naredimo ust, saj ji glas »posodi« tisti, ki lutko animira. Lutka tako kot ljudje ne more biti ves čas dobre volje in ne more imeti vedno nasmeha na obrazu, hkrati pa ne more biti vedno slabe volje.

Pokazali smo jim kraguljčke, nadeli smo si jih na roke in na noge. Medtem ko sem se pripravljala, so me otroci čisto tiho in mirno opazovali, slišali so se le kraguljčki. Začela sem s plesom, otroci so me vmes spraševali, kje je glasba. Odgovorila sem jim, naj poslušajo in jo bodo slišali.

Pri prejšnjih potovanjih smo imeli klasično glasbo, zato so jo verjetno otroci pričakovali. Ko sem končala prvič, sem jim povedala, da imamo drugačno glasbo, igranje kraguljčkov. Ko smo v gibanju, kraguljčki proizvajajo zvok, ko smo pri

miru, so kraguljčki tiho. Po drugi ponovitvi plesa sem otroke vprašala, kaj jim je bilo všeč. Skoraj vsi so dejali, da jim je bilo všeč vse od začetka do konca, deček pa je povedal, da mu je bil všeč korak, kjer je ruta potovala okrog noge.

Otrokom smo razdelili zapestnice, ki smo si jih izdelali v jutranjem kotičku, dve deklici si nista izdelali zapestnice, ker sta v vrtec prišli malo prepozno, zato sem jim dala svoje. Najprej so otroci poskušali, kako igrajo kraguljčki, potem smo skupaj ploskali, ugotovili smo, da je bilo takrat zelo glasno, ko smo bili pri miru so bili tudi kraguljčki tiho. Otrokom smo ponudili rute, ki so si jih izbrali sami. Poskušali so, kaj lahko z ruto počnemo, povedali so mi, da še niso nikoli plesali z ruto, le z brisačo ali trakom. S plesno dejavnostjo so otroci dobili nove izkušnje – prvič so plesali z rekvizitom, kot je ruta, prvič so plesali s kraguljčki, dejavnost jim je bila všeč in so uživali, kar je najbolj pomembno.

Ponudili smo jim, da lahko še enkrat odplešemo, nekateri so rekli ja, drugi ne. Štirje, ki niso hoteli, smo jim omogočili da so se usedli in so bili gledalci, ostali pa smo plesali. Otroci so za mano ponavljali gibe, besedno sem jih spodbujala, kateri gib sledi. Na začetku plesa, kjer tečemo na eno stran in se potem vračamo, tako da se vrtimo okrog svoje osi, so se vsi otroci vrteli okrog svoje osi na mestu in ne v tisto stran, od koder smo prišli.

Ocenjujem, da smo to potovanje lutke doživeli malo drugače. Ni bilo klasične glasbe, ampak ritmični instrument, ki je bil dobra motivacija za ples, uporabili smo ruto, ki je prej še nismo. Pri plesu prav tako ni bilo podanih vsebinskih motivov, saj je bil ples abstrakten, otroci so kljub temu sledili našemu gibanju in uživali.

Operativni cilji: otroci izdelajo zapestnico s kraguljčki, je delno uresničen. Vsi otroci so si izdelali zapestnice, razen dveh deklic, ki sta v vrtec prišli prepozno, to smo rešili tako, da sem jim ponudila svoji zapestnici s kraguljčki.

Operativni cilj: otroci preizkušajo igranje kraguljčkov na lastnem telesu, je uresničen, saj so vsi poskusili, kako igrajo, že takoj, ko so si jih izdelali ter

kasneje pred plesno dejavnostjo.

Operativni cilj: otroci pri plesu uporabljajo rekvizit – ruto, je uresničen, saj so vsi otroci pri plesni dejavnosti uporabili ruto.

Operativni cilj: Opazujejo ples vzgojiteljice in se poskušajo vključevati v plesno dejavnost, je uresničen. Vsi otroci so ples opazovali, hkrati pa so se vsi vključili v plesno dejavnost. Pri drugi ponovitvi niso sodelovali štirje otroci, saj niso hoteli, bili pa so gledalci.

Globalnim ciljem sledimo skozi celotno dejavnost.

Slika 10: V jutranjem kotičku smo si izdelali kraguljčke.

Slika 11: »Kako zanimiv rekvizit ...«

Slika 12: ... »z njim lahko tudi zaplešemo.«

6.1.6 Priprava potovanje lutke skozi noč

TEMA: Potovanje lutke skozi noč.

STAROST: 5–6 let.

IZVEDBA: učilnica.

CILJI:

globalni cilj:

- doživljanje, spoznavanje in uživanje v umetnosti;

cilj s področja umetnosti:

- prek lutke spodbujanje radovednosti in veselja do umetniških dejavnosti, umetnosti in različnosti;
- prek plesa negovanje, spodbujanje in razvijanje čutnega doživljanja z usmerjanjem povečane pozornosti v občutenje telesa, tipanje, opazovanje in poslušanje sebe ter izbranih virov iz okolja;

operativni cilji:

otroci:

- v danem prostoru doživijo noč in poskušajo samostojno plesno ustvarjati,
- pridobivajo občutek povezanosti skupine, sinteze in miru,

- pridobivajo občutek zavedanja sebe in drugih v prostoru,
- opazujejo ples vzgojitelja in se poskušajo vključevati v plesno dejavnost.

VSEBINA:

Lutkovna vzgoja: Osnovna animacija lutke.

Plesna vzgoja: Potovanje lutke skozi noč.

METODE:

Lutkovna vzgoja: metoda opazovanja.

Plesna vzgoja: metoda od improvizacije k vodenju.

OBLIKA: frontalna, individualna.

SREDSTVA:

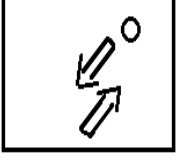
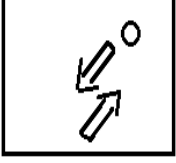
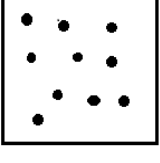
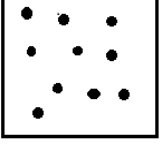
- triangel,
- računalnik,
- glasbeni posnetek (Yiruma - Moonlight),
- ruta,
- lutka,
- halja,
- nočna lučka,
- svečnik s svečo.

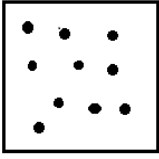
METODIČNI POSTOPEK:

- Vzgojitelj otroke pelje v učilnico, kjer gori le malo luči. Vpraša jih, kam so potovali prejšnji dan in če mogoče vedo, kam bomo potovali danes.
- Lutka Marioneta – Mari vodi pogovor o noči, kako se obnašamo ponoči, kako se gibljemo, ali enako kot podnevi. Kaj naredimo, če koga srečamo, katero čutilo najbolj uporabljamo ponoči. Lutka Marioneta – Mari gre na svoje mesto, kjer bo opazovala otroke.
- Vzgojitelj za kratek čas ugasne luč, otroke na to opozori, pove jim, da bomo v temi, tako kot ponoči, in da naj ostanejo tihi in mirni.

- Vzgojitelj otroke spontano prime za roke in oblikuje krog, nekdo drug tiho igra na triangel. Krog strnemo, vzgojitelj otrokom da navodilo, da si bomo s stiskom roke pošiljali energijo.
- Vzgojitelj otroke spodbudi, naj se prepustijo igranju trianglera in naj odplešejo svoj ples skozi noč.
- Po improvizaciji vzgojitelj otroke povabi na ogled plesa potovanje lutke skozi noč, kjer jim prikaže, kako je sama doživela noč.
- Po plesu vzgojitelj otroke povabi, naj se prosto usedejo po prostoru. Vzgojitelj začne z igro čarobna svečka prijateljstva, svečko nese enemu otroku, ga poboža in se usede, otrok nadaljuje in nese svečko drugemu. Dejavnost izvajamo tako dolgo, dokler vsak ne dobi svečke. Dejavnost se zaključi ob prijetnem in mirnem vzdušju.

PODROBNEJŠA RAZČLENITEV

GIBALNI MOTIV	VSEBINSKI MOTIV	GRAFIČNA PORAZDELITE V PROSTORA
Otroci stojijo na mestu, sproščeno gibanje rok navzgor, gibanje z zgornjim delom telesa.		
Otroci naredijo dolg korak z nogo, ena roka vstran. Dolg korak z drugo nogo, druga roka vstran.		
Otroci naredijo dolg korak naprej, obe roki vstran, korak nazaj, glava je navzdol.		
Korak naprej, se zavrtijo okrog svoje osi. Korak naprej, obe roki na eno stran, korak naprej, obe roki na drugo stran, se zavrtijo okrog svoje osi.		
Otroci naredijo nekaj kratkih korakov nazaj po diagonali, zraven delajo roke, dolg korak do rute, ki je na tleh. Se dvakrat zavrtimo okrog svoje osi.		
Otroci naredijo dolg korak naprej, risanje z ruto po zraku, se zavrtijo okrog svoje osi. Dolg korak naprej, risanje z ruto po zraku, korak vstran.		
Otroci naredijo počep, ruto si za hrbtom podamo iz ene v drugo roko, se zavrtijo okrog svoje osi.		

GIBALNI MOTIV	VSEBINSKI MOTIV	GRAFIČNA PORAZDELITE V PROSTORA
Otroci naredijo korak v desno in v levo stran, ruta se dotakne tal. Se dvakrat zavrtijo okrog svoje osi, ruta gre za hrbtom iz ene v drugo roko, na koncu si ruto dajo okrog vratu.		

ANALIZA DEJAVNOSTI POTOVANJE LUTKE SKOZI NOČ

Otroke odpeljemo v učilnico, zehajoče jih pozdravi Lutka Marioneta – Mari. Vpraša jih, če vedo, kam bomo potovali danes, glede na to da smo včeraj potovali skozi dan. Vsi so enoglasno odgovorili, da bomo potovali skozi noč. Mari je vodila pogovor o noči. Vprašala jih je, kako se gibamo ponoči, ko je tema. Odgovorili so mi, da prižgejo luč ali svečo in se potem vidi. Kaj pa, če nimamo nobene luči in smo v čisti temi. Dejali so, da se gibamo počasi, roke imamo pred seboj. Povedali smo, da v temi uporabljamo druga čutila, kot so tip, sluh, voh.

Lutka Marioneta – Mari jih je opozorila, da bo za kratek čas ugasnila luč, naj ostanejo tihi in mirni. Na začetku so začeli kričati, ampak jih je Mari s šepetanjem umirila. Mari je odšla na mesto, kjer bo opazovala otroke, prijeli smo se za roke in oblikovali krog. S kratkimi koraki smo skrčili krog, čutili smo dihanje posameznikov in celotne skupine. S stiskom roke smo si pošiljali energijo, zibali smo se levo in desno, roke smo dali v zrak in se rahlo zibali. Otroci so bili pri tej dejavnosti mirni, občutila se je povezanost skupine, med igro je igral triangel. Skozi celotno dejavnost sem govorila tiho ali šepetala, zato so tudi otroci govorili tiho.

Kasneje smo jih spodbujali, naj samostojno odplešejo potovanje lutke skozi noč. Glede na to, da se je v učilnici malo videlo in ni bila čista tema, so otroci bili zelo živahni. Če bi bila v prostoru čista tema, bi se verjetno gibal drugače. Otroke smo

še enkrat spodbudili, naj odplešejo. Predstavljajo si naj, da je noč, vse je temno, tiho, mirno in naj se osredotočijo na igranje trianglera. Po prostoru so hodili počasi, s kratkimi koraki, roke so imeli pred seboj, nekateri so med gibanjem mižali in se vrteli okrog svoje osi. Vsakega smo vprašali, kako je doživel noč, kako se je gibal. Deklica je povedala, da se je zaletela v omaro, zato je padla po tleh. Nekatere so dejale, da so plesale balet, razložile so mi, da so delale dolge korake in se vrtele.

Sledil je ples potovanje lutke skozi noč, odplesala sem dvakrat. Otroci so se usedli in me opazovali, vzgojiteljica je igrala na triangel. Gibalni motivi so ostali nespremenjeni. Med plesom sem se počutila umirjeno, sproščeno, prav tako so bili mirni tudi otroci. Pogovorili smo se, kakšne korake sem izvajala, kako sem se gibala. Po pogovoru smo jim razdelili rute in jih povabili na ples. Vsak si je dal ruto na tla in se postavil za njo. Ko smo prvič zaplesali, nas je na triangel spremljala deklica. Otroke smo besedno vodili, da so vedeli, kateri gib sledi. Zelo lepo so sodelovali, vse gibalne motive so upoštevali, ruta pa je bil dodatni element, ki je popestril ples.

Sledila je igra čarobna svečka prijateljstva, v ozadju je igrala glasba (Yiruma - Moonlight). Otroci so se usedli prosto po prostoru, začeli smo z igro. V roki sem držala svečko, podala sem jo naslednjemu otroku in ga rahlo pobožala. Igra je trajala tako dolgo, da smo vsi dobili svečko. Pri tej igri so se umirili, dobili smo občutek povezanosti in pripadnosti, kar pa je bil tudi naš cilj.

Operativni cilji: v danem prostoru doživijo noč in poskušajo samostojno plesno ustvarjati, je delno uresničen. V prostoru ni bilo čiste teme, otroci so pri improvizaciji tekali in so bili nemirni, kar bi bilo verjetno drugače, če bi bila čista tema, drugačni bi bili tudi gibi. Opozorila sem jih, naj se osredotočijo na igranje trianglera in naj si predstavljajo, da je čista tema. Pri drugi improvizaciji so bolj upoštevali navodila, po prostoru so hodili s kratkimi koraki, roke so imeli pred seboj, vrteli so se okrog svoje osi, nekateri so ležali na tleh.

Operativni cilj: otroci pridobivajo občutek povezanosti skupine, sinteze in miru, je uresničen. Ta cilj smo dosegli z igro harmonija, kjer smo se držali za roke, skupina je bila stisnjena v krogu, čutili smo drug drugega. Ta cilj smo dosegli tudi z igro, čarobna svečka prijateljstva, kjer je bil vsak deležen dotika.

Operativni cilj: otroci pridobijo občutek zavedanja sebe in drugih v prostoru, je uresničen. Z igro čarobna svečka prijateljstva, kjer je bil vsak deležen potrditve, hkrati pa se je s hojo po prostoru zavedal drugih. Prav tako se je ta cilj uresničil s plesno dejavnostjo, morali so paziti drug na drugega, da se niso zaleteli.

Operativni cilj: otroci opazujejo ples vzgojitelja in se poskušajo vključevati v plesno dejavnost, je uresničen, otroci so tiho in mirno opazovali ples. Vsi otroci so se vključili v dejavnost in dvakrat z besednim vodenjem odplesali potovanje lutke skozi noč.

Globalnim ciljem smo sledili skozi celotno dejavnost.

Slika 13: »Kakšna tema, skoraj nič ne vidimo!«

Slika 14: Skupaj potujemo skozi noč.

6.1.7 Priprava potovanje lutke v vesolje

PODROČJE: Umetnost – lutkovna dejavnost.

STAROST OTROK: 5–6.

ŠTEVILO OTROK: 10.

TEMA: Potovanje lutke skozi vesolje.

ENOTA: Vesoljci.

CILJI:

globalni cilj:

- doživljanje, spoznavanje in uživanje v umetnosti;

cilj s področja umetnosti:

- prek izdelave lutk spodbujanje radovednosti in veselja do umetniških dejavnosti, umetnosti in različnosti;

operativni cilji:

- otrok spozna različne vrste marionet in preizkuša njihovo gibanje,
- otrok gleda knjige na temo vesolja,
- otrok si razvija fino motoriko,

- otrok izdelava lutko na nitki – vesoljec.

METODE:

Lutkovna vzgoja: metoda improvizacije.

Plesna vzgoja: metoda improvizacije.

OBLIKE DELA: frontalna, skupinska, individualna.

PROSTOR: igralnica.

SREDSTVA:

- trdi tulci,
- knjige na temo vesolje,
- glasbeni posnetek (potovanje v vesolje),
- kroglice iz stiropora,
- tempera barve,
- čopiči,
- kosmata žica,
- zamaški,
- gumbi,
- srebrna folija,
- trakovi različne barve,
- lesene paličice,
- ribiška vrv,
- mehke kroglice različnih barv,
- lepilo.

PODROČJA/KORELACIJE:

- ples,
- glasba,
- jezik,

- narava,
- likovna umetnost,
- tehnika.

METODIČNI POSTOPEK:

- **Jutranji kotiček:** Otrokom v jutranjem kotičku ponudim knjige na temo vesolja. Vzgojitelj vodi pogovor o vesolju.
- V igralnico pride Lutka Marioneta – Mari, otroke pozdravi in jih spomni, kam vse smo že potovali.
- Vpraša jih, če so že kdaj videli kakšno drugo lutko na nitki ali lutko marioneto. Mari pozdravi druge prijateljice lutke marionete.
- Vzgojitelj otrokom predstavi še druge lutke marionete, spodbudi jih, da jih primejo in preizkušajo.
- Že prejšnji dan z otroki izdelamo lutko na nitki – vesoljec, vsak otrok predstavi svojo lutko.
- Vzgojitelj otroke spodbudi, da animirajo svojo lutko. Nato prižge glasbo in vsak s svojo lutko improvizira ples, potovanje lutke skozi vesolje.

Naloge vzgojitelja: vzgojitelj pripravi material za izdelavo lutk, otrokom pomaga pri izdelavi lutk. Poišče še druge lutke marionete in jih predstavi otrokom. Vzgojitelj vodi pogovor o vesolju in otroke spodbudi, da animirajo svoje lutke.

Aktivnosti otrok: si ogleduje knjige na temo vesolja in aktivno sodeluje v pogovoru o tej temi. Otrok spozna še druge lutke na nitki in jih preizkuša v gibanju. Vsi si izdelajo svojo lutko na nitki.

Izdelava lutk:

- Pripravim trde tulce, okrog katerih otroci povijejo srebrno folijo, vsak si lahko izbere, ali bo imel dva tulca na kupu ali enega.
- Krogle iz stiropora pobarvajo z različnimi barvami.
- Otrokom ponudim zlepljene daljše in krajše trakove, pokažem jim gubanje, kar nastane, uporabijo za roke in noge.

- Na voljo jim dam različne barve zamaškov, gumbov, mehkih kroglic, kar si lahko sami izberejo za oblikovanje oči.
- Ponudim jim različne barve kosmate žice, ki jo lahko samostojno oblikujejo.

ANALIZA POTOVANJE LUTKE SKOZI VESOLJE

Prejšnji dan smo z otroki izdelali lutke na nitki. Ponudili smo jim trde tulce, vsi, razen enega, so si izbrali dva tulca na kupu. Okrog tulca smo ovili srebrno folijo, s tem so imeli malo težav, saj niso folije dobro pritrdili na tulec, zato smo jim še enkrat pokazali. Kroglice iz stiropora smo pobarvali z različnimi živimi barvami. Za noge in roke smo uporabili naguban papir, katerega so gubali otroci sami. Najprej smo jim pokazali, nadaljevali so sami, eni so bili zelo natančni, drugi malo manj. Nekateri so za noge in roke uporabili izrezane spirale. Za oči smo jim dali na voljo različne zamaške, gumbe, mehke kroglice, otroci so si sami izbrali material. Nekateri so lutkam dodali nos, kosmate žičke pa smo uporabili za »anteno« vesoljca, katere so oblikovali sami. Sama sem jim pripravila palico in nitko, na katero smo privezali lutko. Telo lutke so otroci lahko po svoje okrasili. V jutranjem kotičku smo listali knjige o vesolju. Otroci so z zanimanjem gledali knjige, saj so bile v njih zanimive slike zvezd, planetov, sonca, lune, raket in drugih plovil. Povedali smo, kateri planeti se nahajajo v našem osončju in na katerem planetu živimo. Pogledali smo, kako nastane zvezda, kakšna sta sonce in luna. Spraševali smo se, ali res v vesolju živijo Nezemljani. Ugotovili smo, da lahko pri tem uporabimo našo domišljijo, tako kot smo jo pri izdelavi lutk.

Pri dejavnosti jih je prišla pozdravit Lutka Marioneta – Mari, spomnili smo se, kje vse smo že potovali, Mari jim je povedala, da se naša potovanja počasi bližajo koncu.

Lutka Marioneta – Mari ima veliko prijateljev, ki so prav tako lutke marionete oz. lutke na nitkah. Otroci so jih že prej videli, vsi so jih hoteli preizkusiti. Najprej jih je pozdravil Robotko, ki je sestavljen iz škatel in je prav tako lutka marioneta, ponudila sem ga fantu. Najprej ga je položil na tla in se ga rahlo dotikal, potem je

prijel palico, na kateri je bila nitka, in hodil po prostoru. Pozdravila jih je Balerina, lutka iz rute, ki je podobna Mari, z njo je zaplesala deklica. Iz veselja jih je pozdravil Rabadabadu, povedal jim je, da se bomo z njihovimi lutkami srečali v veselju. Na obisk so prišli tudi Ostržek, miška Liza in miškolin Florjan. Vsi otroci so prijeli lutke in jih preizkušali v njihovem gibanju, spoznali smo, da obstajajo različne lutke na nitkah.

Razdeli smo vesoljčke, vsak posameznik je predstavil svojo lutko. Povedal je njeno ime in kako je nastala. Poimenovali so jih: Gospod Vesoljček, Pujsek vesoljček, Tonko, Lepa, Bongi, Lisa, imena lutk so se ponavljala. Deklica, ki je izdelala Bonga, je z mojim vesoljčkom zelo lepo komunicirala, pazila je, da je njena lutka gledala mojega vesoljčka, na začetku je govorila normalno, potem je glas spremenila. Fanta, ki je svoji lutki dal ime Pujsek Vesoljček, smo vprašali, zakaj ga je tako poimenoval, odgovoril mi je, da zato, ker ima zamaške od Kokakole.

Prižgali smo glasbo in otroke pustili, da so s svojimi lutkami samostojno improvizirali in se gibali po prostoru. Ker so bili glasni, smo jih opozorili, da morajo biti tiho, saj igra glasba. Otroci so želeli, da še enkrat prižgemo glasbo. Nekateri so gibanje lutke po prostoru ponavljali za mano. Fantje so se z lutkami igrali v krogu, povedali so mi, da sedijo v vesoljski ladji in potujejo po vesolju. Otroci so uživali v igri z lutko, v igro so se zelo vživeli, lepo so govorili in lutkam spremenili glas.

Globalni cilji: otrok spozna različne vrste marionet in preizkuša njihovo gibanje, je uresničen. Otrokom sem predstavila še druge lutke marionete in jim jih ponudila. Z njimi so se samostojno igrali in jih preizkušali v gibanju.

Globalni cilj: otrok gleda knjige na temo vesolja, je uresničen, saj sem v jutranjem koticu otrokom ponudila knjige na to temo in se z njimi o tem tudi pogovarjala.

Globalni cilj: otrok si razvija fino motoriko, je uresničen. Pri izdelavi lutk smo

urili fino motoriko, z ovijanjem folije okrog tulca, gubanjem papirja, okraševanjem lutke, oblikovanjem oči.

Globalni cilj: otrok izdelava lutko na nitki – vesoljec, uresničen, saj so si vsi izdelali vsak svojo lutko, razen ene deklice, ki je zbolela. Deklici sem še isti teden omogočila dokončno izdelati lutke, saj je takrat zbolela.

Slika 15: Otroci spoznavajo različne lutke na nitkah.

Slika 16: Nastale so pisane lutke na nitki – vesoljčki.

6.1.8 Priprava potovanja lutke na morje

TEMA: Potovanje lutke na morje.

STAROST: 5–6 let.

IZVEDBA: igralnica.

CILJI:

globalni cilj:

- doživljanje, spoznavanje in uživanje v umetnosti;

cilj s področja umetnosti:

- prek lutke spodbujanje radovednosti in veselja do umetniških dejavnosti, umetnosti in različnosti;

- z lutko in plesom razvijanje sposobnosti umetniškega izražanja čutnega, čustvenega, miselnega, estetskega in vrednostnega doživljanja;

operativni cilji:

otroci:

- sodelujejo s soplesalcem in se z njim usklajujejo v gibanju,
- se srečajo z materialom, kot je folija, in z njo prikažejo valovanje morja,
- se seznanijo s pojmom plima in oseka,
- si razvijajo namerno slušno pozornost.

VSEBINA:

Lutkovna vzgoja: Osnovna animacija lutke.

Plesna vzgoja: Potovanje lutke na morje.

METODE:

Lutkovna vzgoja: metoda opazovanja.

Plesna vzgoja: metoda vodenja in improvizacije.

OBLIKA: frontalna, delo v parih, skupinska.

SREDSTVA:

- glasbeni posnetek (CD – Najboljša glasba za umiritev),
- računalnik,
- posnetek valovanje morja,
- modre plahte,
- lutka,
- halja.

METODIČNI POSTOPEK:

- Vzgojitelj z namenom, da otroci čim boljše doživijo lutko marioneto in vzgojitelja v plesu, pride v igralnico enako oblečen kot lutka. V pogovoru z otroki na začetku uporablja lutko v gibanju, kasneje lutko postavi na polico in se sam postavi v vlogo lutke marionete.

- Vzgojitelj otroke povabi na preprogo, kjer si ogledajo posnetek valovanje morja. V ozadju igra glasba, ki jo kasneje uporabimo pri plesu.
- Vzgojitelj Lutko Marioneto – Mari drži v roki in jo animira. Lutka vpraša otroke, kam vse so že potovali in katero potovanje se jim je najbolj vtisnilo v spomin.
- Mari jih vpraša, kaj smo videli na posnetku in če vedo, kam bomo potovali danes. Lutka se z otroki pogovori, kaj je plima in oseka, pokaže jim slike za lažjo predstavo.
- Mari gre na svoje mesto, kjer bo opazovala otroke. Vzgojitelj in pomočnik z modro plahto uprizorita valovanje morja, v ozadju igra glasba (CD – Najboljša glasba za umiritev).
- Otroci se samostojno razdelijo v pare, vzgojitelj jim razdeli modre plahte. Pusti jim, da z njimi improvizirajo, kasneje jih povabi, da skupaj ponovimo valovanje morja.
- Na koncu vzgojitelj in še trije pomočniki razgrnejo veliko rjuho, otroci se hitro skrijejo pod njo, ko plahto izpustimo, počasi prekrije otroke.

PODROBNEJŠA RAZČLENITEV

GIBALNI MOTIV	VSEBINSKI MOTIV
Otroci se razdelijo v pare, vsak na eni strani drži modro plahto, ki predstavlja morje. Rahlo skoraj neopazno trepetajo z njo.	Rahlo trepetanje morja.
Otroci izmenično z eno in drugo roko rahlo valovijo.	Rahlo valovanje morja.
Pošiljanje valov, najprej enega, potem dveh.	Valovanje morja.
Otroci pošiljajo valove, ko pride val do partnerja, ta izpusti plahto.	Valovanje morja, valov pride na obalo.
Otroci počasi vstajajo, valovanje morja.	Valovanje morja.
Plahto postavimo navpično, premikanje naprej in nazaj. Otroci plahto primejo z eno roko, premikanje naprej in nazaj.	Navpično valovanje morja.

Otroci primejo plahto z obema rokama, premikanje le-te močno v zrak in na tla. Eden od para gre pod plahto k drugemu in nazaj na svoje mesto.	Močno valovanje morja.
Otroci čisto malo premikajo plahto, sledi umiritev.	Čisto malo trepetanje morja in umiritev morja.

Opomba: Tekom celotne uprizoritve se glasba predvaja kot glasbena kulisa (CD – Najboljša glasba za umiritev).

ANALIZA POTOVANJE LUTKE NA MORJE

Za začetek smo si z otroki ogledali posnetek valovanja morja, v ozadju je igrala glasba, ki smo jo kasneje uporabili pri plesni dejavnosti. Otroci so z zanimanjem spremljali posnetek in se prek poslušanja glasbe tudi umirili. Dečka iz skupine sta med posnetkom komentirala, kdaj bomo videli kakšno ladjo ali morskega psa. Spodbudili smo ju, naj se osredotočita na valovanje morja in naj poslušata glasbo.

Lutka Marioneta – Mari jih je pozdravila in spomnila, kam vse smo že potovali in naj ji povedo, katero potovanje jim je bilo najbolj všeč. Deklicam je bilo najbolj všeč potovanje lutke skozi travnik, zaradi travniških venčkov, ki smo jih imeli na glavi. Enemu izmed dečkov je bilo najbolj všeč potovanje skozi mesto, saj je lahko uprizoril živi kip. Drugi deklici pa je mesto bilo všeč zato, ker so lahko tekali. Nekaterim je bilo najbolj všeč potovanje skozi noč, saj smo bili v temi in smo uporabljali ruto. Na koncu so lutki povedali, da so jim bila všeč vsa potovanja, kljub temu pa sta izstopali potovanje skozi mesto in skozi travnik.

Mari se je pogovorila z otroki, kaj smo videli na posnetku. Ob pogovoru so otroci ugotovili, da so bili na posnetku valovi, eni so bili veliki drugi majhni. Razložili smo, kaj je plima in oseka, za lažjo predstavo smo jim pokazali enaki sliki, na kateri sta bili prikazani plima in oseka.

Z vzgojiteljico sva jim z modro plahto prikazali valovanje morja, v ozadju je kot glasbena kulisa igrala glasba. Nekateri so se med opazovanjem plesa smejali,

najbolj takrat ko je morje močno valovalo, drugi so z zanimanjem gledali. Po predstavitvi plesa smo se pogovorili, otroci so ugotovili, da so bili eni valovi veliki, drugi pa mali. Kasneje so se samostojno razdeli v pare, deklice skupaj, dečka skupaj. Razdelili smo jim modre plahte in jih pustili, da so preizkušali in samostojno improvizirali. Eni so bili grobi pri drži plahte in pri valovanju, opozorili smo jih, naj pazijo, ker se lahko strga. Ko ni igrala glasba, so bili otroci zelo glasni, ko je igrala glasba, so se umirili. Nekateri so gibalne motive poskušali ponavljati za mano, enim je bilo najbolj všeč, ko je bila plahta visoko v zraku.

Po improvizaciji sva se z vzgojiteljico priključili otrokom, besedno sem jih vodila skozi celoten ples. Vsi so gibalne motive ponavljali za nama, med dejavnostjo se je veliko otrok smejala, zato ocenjujem, da jim je bila dejavnost všeč. Nekateri pari so se med plesom pogovarjali in se tako usklajevali v pošiljanju valov. Najbolj všeč jim je bilo, ko je bila plahta najvišje, takrat je eden od para tekel proti drugemu in obratno. Po prvem vodenju smo na željo otrok še dvakrat ponovili, ker sta bila dečka nemirna, sva z vzgojiteljico plesali vsaka z enim.

Po tej dejavnosti smo razgrnili še večjo plahto, pod katero smo se skrivali. Otroci so v tem zelo uživali, nekateri so si predstavljali, da smo pod vodo, in so zajeli sapo. Potem smo plahto prijeli vsi in prikazali močno valovanje morja, tako močno, da se je na koncu plahta raztrgala, kar se je otrokom zdelo zelo zabavno.

Na koncu se je Lutka Marioneta – Mari poslovila od otrok, zahvalila se jim je, da smo skupaj prepotovali toliko lepega in da smo se pri tem tudi veliko naučili. Zaželela jim je uspešno drugo leto, ko bodo vstopili v prvi razred. V vrtcu pa naj še naprej ubogajo vzgojiteljico, ostanejo prijatelji in naj se imajo radi. Ko je Mari odšla, so bili vsi zelo žalostni, objemali so jo, ji dali roko in jo poljubljali.

Mislím, da smo naša potovanja lepo zaključili. Skupaj smo se veliko naučili, spoznali smo veliko novega, otroci so se seznanili s plesom, ki ga je spremljala klasična glasba. Ugotovili smo, da lahko pri plesu uporabljamo rekvizite, ki nam omogočajo nova gibanja. Srečali smo se z instrumenti, kot so triangel in

kraguljčki. Izdelali smo si lutke in jih animirali. Lutka Marioneta – Mari je bila zelo dobro motivacijsko sredstvo za vse dejavnosti. Otroci so se z Mari lepo pogovarjali, jo spraševali, se z njo rokovali in komaj so čakali, da jih spet obišče.

Operativni cilji: otroci sodelujejo s soplesalcem in se z njim usklajujejo v gibanju, je uresničen. Vsak izmed otrok je imel svoj par, med plesom so se pari usklajevali v gibanju in se med seboj pogovarjali.

Operativni cilj: otroci se srečajo z materialom, kot je folija, in z njo prikažejo valovanje morja, je uresničen, saj je vsak par imel svojo folijo, s katero so prikazovali valovanje morja.

Operativni cilj: otroci se seznanijo s pojmom plima in oseka, je uresničen. Otrokom sem prek slike za lažjo predstavo pokazala, kje je plimo in kje oseka. Razložili smo, da je plima takrat, ko je morje zelo visoko, oseka pa takrat, ko je morje čisto nizko.

Operativni cilj: otroci si razvijajo namerno slušno pozornost, je delno uresničen. Glasba je igrala že med posnetkom, na to jih nisem posebej opozarjala. Pri plesu sem jih spodbujala, naj se umirijo in poslušajo glasbo.

Slika 17: Z velikimi modrimi plahtami uprizorimo valovanje morja.

Slika 18: Otroci z navdušenjem prhutajo s plahto

Slika 19: Skupaj se skrivamo pod morje.

7 SKLEP

V teoretičnem delu smo se osredotočili na ples, lutke in gibanje, katera področja so bila glavna pri praktičnem delu diplomske naloge. Praktične dejavnosti sem izvajala v Vrtcu Luče, ki spada pod Osnovno šolo Blaža Arničča Luče. V dejavnosti sem vključila deset otrok iz starejše skupine, stari so bili 5–6 let. Glede na število otrok v vrtcu in na dejavnost smo imeli pri kakšni dejavnosti več, pri drugi dejavnosti manj otrok.

Glavna tema pri praktičnem delu so bila potovanja lutke marionete, pripravili smo osem priprav, ki smo jih izvedli v enem mesecu. Glavno motivacijsko sredstvo je bila Lutka Marioneta, ki smo jo poimenovali Mari, spremljala nas je skozi vse dejavnosti. Sama sem bila pri vsaki dejavnosti oblečena v enako haljo, kot jo je imela lutka, da so me otroci enako doživeli kot lutko. Z namenom, da sem se kasneje sama postavila v vlogo lutke marionete in zaplesala posamezna potovanja.

Vsako potovanje je bilo poglavje zase. Izbirali smo različno glasbo, uporabljali smo ritmična glasbila, triangel in kraguljčke. Plesali smo s različnimi rekviziti, ruto, nad katero so bili otroci navdušeni. Pri potovanju na morje smo uporabili velike modre plahte. Predstavljale so nam morje, valove, otroci so se ob tem zabavali in smejali, pri čemer lahko ugotovimo, da je bila to za njih nova zanimiva izkušnja. Potovanje skozi mesto je bila prva dejavnost, kjer so otroci spoznali mestni vrvež, ljudi v mestu in kaj ljudje počnejo. Otrokom je bilo to potovanje nekaj novega, saj živimo v vasi, kjer je življenje drugačno kot v mestu. Potovali smo skozi noč in dan, kjer je prevladoval abstraktni ples, brez vsebinskih motivov. Otroci so se v tej vlogi dobro znašli in vključevali v ples, prav tako pa smo se povezovali s skupino in utrjevali prijateljske vezi.

Pri potovanju v vesolje so si otroci izdelali vsak svojo lutko, kjer so lahko pokazali svoje ideje in z njimi komunicirali. Med lutkami je potekal pogovor. Otroci so spremenili glas, zanimive so se jim zdele ostale lutke marionete, ki smo jih pogledali, preizkušali so jih v gibanju in se z njimi igrali.

Skozi vse dejavnosti smo uresničevali cilje, večina smo jih uresničili, nekaj smo jih delno uresničili.

Sledili smo ciljem:

- Otrokom predstaviti lutko marioneto, katerega smo uresničili. Glavno motivacijsko sredstvo pri vsaki dejavnosti je bila ravno lutka marioneta, ki so jo otroci vzljubili in so komaj čakali, da jih spet obišče. Spoznali smo še druge lutke marionete, ki so si jih otroci tudi ogledali in jih preizkusili. Prav tako pa smo si pri potovanju lutke v vesolju izdelali vesoljčke, ki so bili prav tako lutke na nitki. Pri vseh dejavnostih smo uporabili lutko marioneto, ker smo skozi literaturo spoznali, da ima vse okončine, telo kot človek, prav zato so se otroci najlažje postavili v vlogo lutke marionete. Naša lutka je bila izdelana iz rute, bila je mehka v gibanju in prav zato smo jo uporabili pri plesnih dejavnostih, saj je delovala kot plesalka.
- Prek lutke spodbuditi k razmišljanju o določeni temi, ta cilj je bil uresničen. Lutka Marioneta – Mari je na začetku vsake dejavnosti otroke spomnila, kam vse smo že potovali in kaj smo na posameznem potovanju počeli. Včasih jim je postavila uganke, da so ugotovili, katero potovanje nas čaka tisti dan. Spodbujala jih je, da so razmišljali, kaj počnemo na določenem kraju, kamor smo potovali, kdo tam živi, kaj se tam dogaja.
- Cilj, spodbuditi otroke, da se sami postavijo v vlogo lutke marionete in zaplešejo prek vodenja ali improvizacije, je uresničen. Otroci niso imeli težav s tem, da se postavijo v vlogo lutke marionete, pri drugi dejavnosti so že vedeli, da gre Mari na svoje mesto, mi pa odplešemo potovanje. Pri vsakem potovanju so otroci imeli možnost improvizacije na začetku dejavnosti ali na koncu. Sama sem jim odplesala posamezna potovanja, o tem, kar smo videli, smo se pogovorili, sledil je ples, pri katerem sem jih besedno vodila, saj menim, da otroci takšne starosti še potrebujejo besedno vodenje. Treba jim je omogočiti tako improvizacijo, kjer so lahko ustvarjalni, in vodenje, kjer dobijo nove izkušnje pri gibalnih in vsebinskih motivih.

Iz dejavnosti ocenjujemo, da je lutka vzgojitelju desna roka, s katero se otroku lažje približa. Je spodbuda za gibanje, komunikacijo, otroci pa prek nje lažje izražajo čustva. Vse to smo spoznali prek vseh naših potovanj in spodbujamo uporabo lutke pri vsaki dejavnosti v vrtcu.

8 LITERATURA IN VIRI

- Bernier, M. (2005). *Puppetry in education and therapy: unlocking doors to the mind and heart*. Bloomington: AuthorHouse
- Borota, B., Geršak, V., Korošec, H., Majaron, E. (2006). *Otrok v svetu glasbe, plesa in lutk*. Koper: Pedagoška fakulteta.
- Gardner, H. (2010). *Razsežnosti uma. Teorija o več inteligencah*. Ljubljana: Tangram.
- Kavčič, T. (2004). Igra dojenčka in malčka. V L. Marjanovič Umek in M. Zupančič (Ur.), *Razvojna psihologija* (str. 278–289). Ljubljana: Znanstveno raziskovalni inštitut Filozofske fakultete.
- Koban Dobnik, M. (2005). *Glasba in gib*. Nova Gorica: Melior, založba Educa.
- Korošec, H., Majaron, E. (2002). *Lutka iz vrtca v šolo*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Kraljič, D. (2001). *Mojster, kako si se tega naučil? Učenje zaznavanje skozi igro*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Kremžar, B., Petelin, M. (2001). *Otrokovo gibalno vedenje*. Ljubljana: Društvo za motopedagogiko in psihomotoriko.
- Kroflič, B. (1999). *Ustvarjalni gib – tretja razsežnost pouka*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- Kroflič, B., Gobec, D. (1995). *Igra, gib, ustvarjanje, učenje*. Novo mesto: Pedagoška obzorja.
- Laban, R. (2002). *Mojstrstvo gibanja*. Ljubljana: Mestno gledališče ljubljansko.
- Marjanovič Umek, L. (2001). *Otrok v vrtcu, priročnik h Kurikulu za vrtce*. Maribor: Obzorja.
- Marjanovič Umek, L., Zupančič, M. (2006). *Psihologija otroške igre od rojstva do vstopa v šolo*. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete.

- Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad Republike Slovenije za razvoj šolstva (2009). *Kurikulum za vrtce*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport in Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Retuznik Bozovičar, A., Krajnc, M. (2010). *V krogu življenja, pedagogika in pedagoški pristopi v predšolskem obdobju*. Velenje: Modart.
- Slovar slovenskega knjižnega jezika. (2014). Pridobljeno 22. 10. 2014, iz: <http://www.fran.si/130/sskj-slovar-slovenskega-knjiznega-jezika>.
- Šinko, S. (2008). Vloga lutkovnega gledališča pri kulturni vzgoji otrok. *Revija za elementarno izobraževanje*, 1 (3–4), 131–138. Pridobljeno 4. 9. 2014, iz: <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-4NIIOU2I>.
- Trefalt, U. (1993). *Osnove lutkovne režije*. Ljubljana: Zveza kulturnih organizacij Slovenije.
- Varl, B. (1995a). *Moje lutke 1: Lutke na palici*. Šentilj: Aristej.
- Varl, B. (1995b). *Moje lutke 2: Lutke na nitkah*. Šentilj: Aristej.
- Varl, B. (1997a). *Moje lutke 3: Ročne lutke*. Šentilj: Aristej.
- Varl, B. (1997b). *Moje lutke 4: Ploske lutke*. Šentilj: Aristej.
- Varl, B. (1997c). *Moje lutke 5: Mimične lutke*. Šentilj: Aristej.
- Varl, B. (1997d). *Moje lutke 6: Maske*. Šentilj: Aristej.
- Videmšek, M., Jovan, N. (2002). *Čarobni svet igral in športnih pripomočkov*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport, Inštitut za šport.
- Zagorc, M. (2006). *Ples – ustvarjanje z gibom in ritmom*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.
- Zagorc, M. (2008). *Ustvarjalno gibalna improvizacija*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.
- Zagorc, M., Vihtelič, A., Kralj, N., Jeram, N. (2013). *Ples v vrtcu*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo
- Zapiski iz predavanj, *Lutkovno gledališka vzgoja z didaktiko*. (2014). Maribor: Pedagoška fakulteta.